KUN. DR. VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, M.I.C.

VIENUOLINIS GYVENIMAS

Arkivyskupo Jurgio Matulaičio sampratoje

VEDAMOSIOS MINTIES IR DVASIOS
SKLAIDA

Immaculata Press
Rankraščio teisėmis
1975

ĮVEDAMASIS ŽODIS

Šios paskaitos buvo laikytos 1964 m., kai buvau pakviestas vadovauti dvasinio atsinaujinimo mėnesiui Nekalto Prasidėjimo Marijos Seserų grupei Putname. Jos buvo gana spontaniški arkiv. Jurgio Matulaičio "Vedamosios minties ir dvasios" komentarai.

Paskaitos buvo užrašytos megafono juoston ir vėliau seselės jas nurašė popierin. 1968 m. pavasarį turėjau progos šiuos užrašus peržiūrėti, apvalyti nuo pasikartojimo ir atsitiktinių bei nereikalingų žodžių bei sakinių, sunkiai išvengiamų gyvoje kalboje. Šalia to, daugely atvejų savo mintis patikslinau, papildžiau ar pridėjau įvairių autorių pažiūrų.

Kai kurie skyriai buvo parašyti visai nauji. Tokie yra: — Kristus mūsų pirmavaizdis, — Jausti su Bažnyčia, — Dievo vaikų laisvė, — Rekreacijos problema ir — Šventadienio problema.

Kai Nekalto Prasidėjimo Seserys pradėjo šį rinkinį ruošti spaudai, ryšium su arkiv. Jurgio Matulaičio 100 metų gimimo jubiliejum, turėjau progos dar kartą peržiūrėti ir nemažai papildyti 1971 m. vasario-kovo mėnesiais.

Į šį rinkinį tenka žiūrėti kaip į darbą, atliktą bendromis jėgomis kartu su Nek. Prasidėjimo Seserimis Putname. Be jų pakvietimo, be paskaitų užrekordavimo ir pakartotinio jų perrašinėjimo jis nebūtų pasidaręs.

Šioms studijoms naudotasi "Vedamosios minties ir dvasios" leidiniu, išleistu Immaculata leidyklos 1956 m. Autoriai, kurie turėjo įtakos šiems svarstymams, yra nurodomi tekste.

Šios paskaitos buvo skirtos Seselėms, bet jos gali būti naudingos kiekvienam, norinčiam pažinti arkiv. Jurgio Matulaičio dvasią, ar apskritai norinčiam susigaudyti kaikuriose krikščioniško tobulumo problemose.

V. Bgd.

1971 m. Velykos.

TURINYS

1. Arkivyskupas Jurgis Matulaitis vienuolinio gyvenimo raidoje 3
2. Dievas vienuoliniame gyvenime 6
3. Mes ir kiti 11
4. Melo pavojus 13
5. Tobulo gyvenimo aukštis ir plotis 16
6. Toli siekiančios šventumo šaknys ir šakos 18
7. Tobulybė ir pažangos idėja 21
6. Vienuoliai ir pasauliečiai 23
9. Komunistinis ir individualistinis žmogus 26
10. Meilės dorybės ir įžadų pirmenybės klausimas 28
11. Gamtinio ir antgamtinio prado ugdymas 31
12. Dievo malonė uždavinio formoje 34
13. Dievo dovana žmogui asmeniškai 37
14. Talentų ugdymas vienuoliniame gyvenime 39
15. Kristus mūsų pirmavaizdis 41
16. Jausti su Bažnyčia 45
17. Vienuolijos priemonių pasirinkimo laisvė 48
18. Klusnumas tik laisvės sąrangoje 50
19. Dievo vaikų laisvė 53
20. Bendruomeniškumas siekia nuo žemės iki dangaus 56
21. Bendruomeniškumas — apaštalavimo priemonė 59
22. Vyresnioji — žaidynių teisėjas 63
23. Rekreacijos problema 65
24. Šventadienio problema 68
25. Perspėjimas visuomenėje 69
26. Perspėjimas, bet ne apkalba vienuolijoje 72
27. Visuomeninė kultūra 76
28. Ištvermės problema 80
29. Angeliškos pagundos 82
30. Apsimarinimo klausimas 84
31. Asketinių priemonių vaidmuo 86

1. ARKIVYSKUPAS JURGIS MATULAITIS VIENUOLINIO GYVENIMO RAIDOJE

Rašte "Vedamoji mintis ir dvasia" arkiv. Jurgis yra išreiškęs savo vienuolijos supratimo pagrindines mintis; ir tos mintys, tokios išbalansuotos ir kaip tik šiuo atžvilgiu tokios nepaprastos, kad labai verta į jas gilintis ir iš jų mokytis. Yra knygų, gerų knygų, bet kurios, pasiėmusios kurią nors vieną mintį, su ja nueina arba per toli, arba per plačiai, arba per siaurai, ir tuo būdu padaro skriaudą arba žmogui arba Dievui, arba apskritai žmogaus gyvenimui. Nieko panašaus negalima pasakyti apie arkiv. Jurgio Matulaičio vienuolijos vedamąją mintį. Ji yra tokia išlyginta, tokia rami, tokia klasiška, kad, man atrodo, dar net nėra atėję laikai pilnai ją suprasti. Ir, jeigu mes gilinamės į šį kūrinį, tai mes iš tikrųjų dirbame ateities darbą.

Kalbant apie vienuolinį gyvenimą, žinoma, tektų nuo daug ko pradėti. Gal visų pirma derėtų sustoti prie minties, kad mūsų tauta vienuoliniame gyvenime nėra padariusi didelės pažangos. Vienuolinis gyvenimas, tiek vakarų tiek rytų kultūroje, turi labai turtingą istoriją: istoriją ne visada labai gražią, istoriją tragišką, pilną ieškojimų, pilną didvyriškų pasiaukojimų, bet kartu ir pilną perdėjimų bei visokių iškrypimų. Aš tą dalyką miniu ne dėl to, kad tuos senus garbingus žmones norėčiau smerkti ar daryti priekaištą jų šventumui, bet tik tam, kad atkreipčiau dėmesį į tai, kad žmogaus tobulybės kelias nėra toks paprastas dalykas. Nesunku yra padaryti tobulą stalą arba kokį kitą technišką šiaip kam nors naudingą dalyką. Bet kada kalbama apie žmogų, jis yra toks didelis centras, jungiąs savyje įvairių galimybių, įvairių krypčių, kad iš tikrųjų žmogaus tobulybės klausimas yra ne vienos generacijos klausimas. Žinoma, tai gali būti klaidingai suprasta. Yra tiesa, kad mes patys savo gyvenime turėsime tą klausimą išspręsti ir tik vieną kartą turėsime progos tai padaryti. Ir nuo to supratimo priklauso mūsų amžinoji laimė ir mūsų šio gyvenimo prasmė. Tačiau, nepaisant to, visos žmonijos istorija, su jos žmogaus to-

—1975—

bulybės ieškojimo vingiais ir keliais, mūsų tobulybės ieškojimui padeda ar kenkia.

Lietuvių tautoje vienuolinis gyvenimas turėjo didelių pastangų ir didelių pradžių. Paimkim kad ir Mindaugo krikštą. Ir jo šeima yra susijusi su vienuolinio gyvenimo pastangomis.

"Mindaugo sūnus Vaišvilkas išvyko į Graikiją ir įstojo į Rytų Bažnyčios vienuolyną (Šapokos-Jakšto Liet. Istorija 56 psl.). Taigi, Lietuvos vienuolinis gyvenimas vėliau yra atėjęs iš lotyniškos, bet ne iš graikiškos krikščionybės. "Mindaugui žuvus, Vaišvilkas valdė Lietuvą trejus metus. Taigi, kurį laiką Lietuva buvo valdoma vienuolio. Matyt, Vaišvilko vienuolinis pašaukimas buvo gyvas, nes jis po trijų metų atsisakė sosto ir vėl sugrįžo į vienuolyną. Lietuvą paliko savo sesers vyrui Švarnui" (ten pat 59 psl.).

Taigi, vienuolinis gyvenimas yra gerai atstovaujamas pačioje lietuviškos krikščionybės pradžioje. Tobulo krikščioniško gyvenimo pašaukimas atsirado pačioje garbingoje karaliaus Mindaugo šeimoje. Į Vaišvilką dėl to mes galime žiūrėti kaip į pirmąjį lietuvį vienuolį. Jis taip pat duoda mums pavyzdį, kad vienuolis neturi atsiriboti nuo savo tautos (laiko) uždavinių ir privalo jų imtis, kai gyvenimas pašaukia.

Yra labai turtinga ir iki šiol dar mūsų nepakankamai pažinta Lietuvos Jėzuitų istorija, kartu su Vilniaus akademijos ir universiteto istorija. Iš tikro, ji yra verta daugelio studijų. Labai gerai, kad šių darbų imasi mūsų istorikai. Šiandien dar mums septynioliktasis šimtmetis Vilniuje yra neatkasti turtai. Jis turėjo juntamos įtakos viso Vakarų kultūrinio pasaulio gyvenimui, Anglijos neišskiriant. Bet tai yra atskiri kultūrinių įtakų klausimai. Šitie turtingi vienuolinio gyvenimo reiškiniai Lietuvoje kažkaip ne perdaug pasilikę gyvi Lietuvos visuomenėje. Tai atsitiko dėl to, kad, kaip žinome, čia paskutiniais rusų valdymo laikais vienuolijos buvo pradėtos naikinti ir vienuolinė tradicija nutrūko. Dėl to, daugeliu atžvilgių, su vienuoliniu gyvenimu šiandien mes esame atsiradę kaip raidos pradžioje. Nepriklausomybės laikais prasidėjo vienuolinio gyvenimo atkūrimas, buvo pradėti pirmieji žingsniai.

Šitame kontekste arkiv. Jurgio vaidmuo iškyla labai reikšmingai. Jis pasirodo Lietuvos vienuolinio gyvenimo horizonte kaip didelis milžinas. Taigi į Jo dvasią mes turime pagrindo gilintis su dideliu

nuoširdumu. Žinoma, tai nereiškia, kad, studijuodami vienuolynų kūrėjų dvasią, mes į ją turime žiūrėti visuomet kaip į kokią dogmą, kaip į neklaidingą dalyką, kuriame negali būti nieko keistina, kad viskas čia yra amžina. To vienuolijos kūrėjas netvirtina. Čia — yra vieno dvasingo žmogaus vizija. Ir kas man asmeniškai nepaprastai patinka pas arkiv. Jurgį, tai tas, kad jis, 1924 m. skelbdamas Marijonų konstituciją, nelaiko jos tokiu dalyku, kurio nebūtų galima keisti. Jis laiške kunigams rašo: "Dėl to, apskritai imant, žiūrėkite, ar ko negalima geriau sutvarkyti, ar nereikia ko praleisti, ar ko naujo pridėti. Taigi, žiūrėdami papunkčiui tyrinėkite, ar nereikia ko pakeisti, kitaip išreikšti, kitaip suredaguoti ar kitokia forma paskelbti". Ir, baigdamas šią pastabą kunigams, jis priduria, kad konstitucija "yra išbandoma praktika" (X ir XI psl. konstitucijos lotyniško leidinio priedo 1930 m.).

Požiūriu į konstituciją arkiv. Jurgis stovi aukščiau už didįjį vienuolinio gyvenimo kūrėją Vakaruose, šv. Pranciškų, kuris, savo neatsargiais pasakymais šitoje srityje, yra prisidėjęs net prie pranciškonų suskilimo. Jis, kalbėdamas apie vienuolinio gyvenimo nuostatus, yra pasakęs, kad ką jis įvedė, ką nustatė, tai yra taip šventa, taip tikra, kad niekas negali niekada tų dalykų keisti. Tuo tarpu tie dalykai, kuriuos jis įsakė, tais laikais buvo šventi, labai kilnūs ir net praktiški. Bet praėjo keli šimtai metų ir kai kurie iš jų pasidarė net juokingi. Sakysim, net koks nors patvarkymas: ar kaip apsirengti, ar kaip keliauti galima ir kaip negalima. Tie patvarkymai savo laiku galėjo būti svarbūs. Bet einant amžiams ir kintant gyvenimo aplinkybėms nustojo savo reikšmės. Arkiv. Jurgis mus apsaugojo nuo šios tragedijos. Einant jo mokslu, jei ką reikės keisti įstatuose, tai ir leistina. Pasak jo, "ne tik pavieniai žmonės, bet ir pačios įstaigos turi stengtis eiti vis tobulyn, niekad nesustojant vietoje" (Užrašai 100 psl.). Kai arkiv. Matulaitis kalba apie įstaigas, jis turi galvoje vienuolijas. Toliau, tame pačiame laiške Vaitkevičiui jis pasisako, kaip jis žiūri į vienuolijos konstitucijas. Jis į jas žiūri kaip į daugiau ar mažiau laikinį dalyką. "Aš į tuos įstatus žiūriu tiktai kaip į tam kartui sustatytus, kad būtų už ko užsikabinti. Sunku iš anksto sustatyti gerus įstatus, tokius, kad jie tiktų išsyk gyvenimui naujose sąlygose. Kiek žinau, visoki įstatai pamažu daromi, panaudojant ilgų metų patyrimą". (Užrašai 101 psl.). Taigi į vienuolinius įstatus mes neturime žiūrėti

kaip į dogmą, kuri yra nekintama. Savo nesuabsoliutinimu vienuolinio gyvenimo tvarkos, Matulaitis užima reikšmingą vietą vienuolinės kultūros istorijoje.

Tačiau ši pastaba mūsų studijose gal jau nereikalinga. Bent tiek, kiek eina reikalas apie arkiv. Jurgio vedamąją vienuolinio gyvenimo mintį. Atrodo, kad mes čia ne ką galėtume siūlyti keisti. Užtektų tik gilintis į tuos dalykus ir juos geriau pažinti bei pritaikinti. Taigi su tomis mintimis einame prie šio dokumento studijų.

2. DIEVAS VIENUOLINIAME GYVENIME

Pirmasis šios instrukcijos paragrafas šitaip kalba: "Vienuolijos šūkis — visame Dievo ieškoti, visa kuo Dievui patikti, viską daryti Dievo garbei, visur Dievą įnešti, — kad visos vienuolijos bei atskirų jos narių gyvenimo centras būtų tik Dievas." Tai, žinoma, yra labai aiški tiesa, ir, sakytume, banali tiesa, kurios nereikėtų net aiškinti. Tačiau vis dėlto reikia ją aiškinti. Reikia prie šios arkiv. Jurgio minties sustoti todėl, kad mes krikščionys kartais patenkame į pavojų kaip tik dėl to turtingumo, kurį Jėzaus Kristaus atnešta malonė yra paskleidusi pasaulyje. Mūsų dvasia pasidaro turtinga, tokia turtinga, tokia plati, viskuo besidominti, viską pašvenčianti ir tokia pakilninta, kad kažkaip pats Dievas pasilieka lyg ir nuošaly ar bent tolimesniame fone. Tačiau tai neturi atsitikti. Ypač tai neturi atsitikti vienuoliniame gyvenime. Dievas turi būti ir visada pasilikti mūsų pagrindinis partneris, pagrindinis veikėjas ir pagrindinė tiesa, nuolat lydinti visas mūsų mintis ir darbus. Mes turime gerai įsisąmoninti tą Visagalio Dievo tiesą ir ja praktiškai gyventi. Mes turime pajusti, kad esame Dievo sukurti.

Žinoma, kartais lengva teoriškai sakyti, kad Dievas yra sukūręs pasaulį, kad Dievas yra sukūręs visus žmones. Bet kartais neateina mums į galvą mintis, kad Dievas ir mane yra sutvėręs. Kai aš kalbu, kad Dievas viską sukūrė, aš pats kažkaip lieku nuošaly. Vienuoliui ar vienuolei reikėtų pradėti savo dvasinį gyvenimą nuo minties, kad štai Dievas ir mane yra sukūręs ir kuo aš esu, su visais mano polinkiais, su visais mano talentais, su visais mano slapčiausiais norais, su visomis mano problemomis ir kilniausiais jausmais, su kuriais aš einu prie Dievo, kaip prie kažko kito. Visi tie dalykai yra iš jo gauti.

Dievas apie mane turi daug tikslesnį ir pilnesnį supratimą negu aš pats. Ir jam yra tik "gražu" žiūrėti, kaip žmogus pats save atranda ir ką jis išdarinėja. Tiesa, kad Dievas yra kiekvieną mūsų sukūręs, reikėtų mums naujai įsisąmoninti.

Arkivyskupas Jurgis, pradėdamas ją mūsų dvasinės ir vedamosios minties pradžioje, ne kokią tuščią šnektą kalba. Žmonijos kultūros istorija liudija nepaprastai vaizdingai, kokiame dideliame pavojuje yra tikėjimas į Dievą. Ir kaip geriausių žmonių pastangų dėka jis išblėsta. Pastudijuokime, sakysim, Graikijos kultūrą. Aišku, kad ten kada nors pradžioje, buvo kuriančio ir Visagalio Dievo idėja. Bet tas labai kultūringas graikiškas žmogus ir šį ir tą išsimanė, ir puikių dalykų apie dvasinius dalykus sugalvojo bei parašė ir atskirus Dievo bruožus puikiai aptarė, bet ilgainiui juos atskirais dievais padarė. Ir taip Visagalio Dievo idėja kažkaip ir kažkur dingo. Dievas pasiliko tik pirmininkas dievų susirinkime. Bet visagalingumo, nepermaldaujamos Dievo jėgos, tos visos jo didybės, nuo kurios mes priklausome dieną ir naktį, nebeliko.

Šitam pavojui esame ir mes išstatyti, ir net dar didesniam. Todėl, kad Kristaus atnešta Dievo malonė mums suteikia dar daugiau galimybių pažinti ne tik Dievą, bet ir save. Mes esame pripildyti įvairių malonių ir mes galime įvairiose srityse eiti labai toli. Toliau negu senieji graikai. Mes galime giliai įeiti į visas sritis. Ir šitaip bekeliaujant, mums gali atsitikti, kad Dievo mūsų tarpe jau nėra.

Ryškus tokio pavojaus pavyzdys yra protestantų tarpe prasidėjęs "Dievas yra miręs" sąjūdis. Jis nori sukurti krikščionybę su dieviškomis malonėmis, bet be Dievo. Tai yra žmogaus, tapusio dievišku, bedievybė. "Mes galime pasidaryti atviri naujam ir visuotiniam šviesos apreiškimui", sako šio sąjūdžio vadas Tomas J. J. Altizer (Toward new Christianity, 1967 m. 317 psl.). Jis aiškiai pasisako, kad po atpirkimo nėra daugiau transcendencijos (318 psl.). Tai reiškia nebėra Dievo, stovinčio šalia žmogaus dvasios. Naudodamasis Zaratustros žodžiais, jis mano, kad po Kristaus visas mūsų gyvenimas yra "supintas, suvarstytas, įmeilintas", viskas šoka teigiamybės šokį ir esame atleisti nuo reikalo sakyti: ne bet kam. Nėra abejonės, kad šitoks dvasingumas eina per toli. Dievą jis sunaikina, teigdamas jo gerumą. Mums vienuoliams reikia saugotis šitokios pamaldžios bedievybės.

Arkiv. Jurgis sako, "kad visos vienuolijos ir atskirų jos narių

gyvenimo centras būtų tik Dievas." Verta atkreipti dėmesį ir į skirtumą tarp pačios vienuolijos ir jos narių. Mes patys asmeniškai, ką nors veikdami ir ką nors kurdami, turime neatsilaisvinti nuo tos pagrindinės ašies, apie kurią mūsų gyvenimas sukasi. Bet taipogi ir vienuolija kaip organizacija, su jos darbais, jos darbų tvarkymu, jos vadovavimu, jos apsisprendimais pasukti vienu ar kitu keliu, niekada neturi praleisti iš akių, kad visų šitų pasirinkimų centras taipogi turi būti tik Dievas. Žinoma, žodis "tik" nėra visai tikslus. Jis nereiškia, kad mes negalėtume daryti ko nors įvairaus, ar ko nors reikšmingo, kas netiesioginiai rišasi su Dievu. Žinoma, kad mes galime. Bet mes turime stengtis, kad visais tais mūsų darbais, nors ir atokiai stovinčiais nuo paties Dievo idėjos, Dievas būtų netiesioginiai garbinamas. Mažių mažiausiai, jis neturi būti įžeidžiamas.

Pirmasis paragrafas turi dar ir kitą mintį. Jis sako, kad mes ne tik patys asmeniškai koncentruotumės į Dievą, ne tik kad mūsų vienuolija centruotųsi į Dievą, bet kad mes "turime visur Dievą įnešti". Dievą įnešti ten, kur jo nėra. Šita sakinio dalis yra verta dėmesio. Jeigu mes studijuojame kai kuriuos vienuolinio gyvenimo formų ieškojimus, buvusius senovėje, tai mes kartais galėtume susidaryti įspūdį, kad yra lyg koks konfliktas tarp Dievo ieškojimo man pačiam ir Dievo atnešimo kitam. Ir dažnai vienuoliai išsiaiškindavo, kad nešimas kitiems yra pavojingas paties vienuolio tobulėjimui ir šventumui. Dėl to mes kartais sutinkame vienuolinių formų, kurios buvo perdaug atsiribojusios uno savo laiko visuomenės. Tačiau dabar mintis, kad vienuolijos turi apaštalauti, yra įgavusi Bažnyčioje veik dogminį pripažinimą. Popiežių dokumentuose ar kalbose vienuolijoms yra labai stipriai tas dalykas pabrėžiamas. Pradedama visiškai nesuprasti ir net nepateisinti vienuolijos, kuri būtų tik sau pačiai, o ne žmonėms. Ta mintis yra aiškiai išreikšta viename dokumente, kuris skirtas vyrų vienuolijų jaunosios kartos auklėjimui. Čia turima galvoje Pijaus XII 1956 m. gegužės 31 d. išleista konstitucija, kuri vadinasi "Sedes Sapientiae". Šita mintis buvo stipriai pareikšta Pijaus XII-jo įvairiais atvejais. Jis tai iškėlė bent dviejose kalbose, pasakytose aktyvių vienuolijų narėms. Dar stipriau ji buvo išreikšta kontempliatyvių vienuolijų narėms, kurios išoriniai jokio apaštalinio darbo nedirba, tik mąsto ir meldžiasi. Popiežius joms labai aiškiai ir net kietokoj for-

moj pasakė, kad kontempliatyvinis gyvenimas, kurį maldos gyvenimą šios vienuolijos gyvena, taip pat turi tarnauti Bažnyčiai.

Gražiausią kontempliacijos ir maldos gyvenimo derinį turime Kūdikėlio Jėzaus Teresėlę, kuri, nors būdama kontempliatyvinio vienuolyno narė, bet yra paskelbta Bažnyčios misijų globėja. Tai kartais atrodo kaip prieštaravimas ar bent nesuprastas dalykas. Kodėl taip galėjo atsitikti? Nors ji niekam neapaštalavo savo išoriniais susitikimais, tačiau ji meldėsi už misijonierius, už nusidėjėlius, už žmones, esančius dvasinėje krizėje. Ir ta jos malda Bažnyčioje buvo kažkaip pajusta iki tokio laipsnio, kad vyriausias Bažnyčios autoritetas drįso ją paskelbti misijų globėja. Šv. Teresėlės pavyzdys yra mums iliustracija arkiv. Jurgio minties, kad mes turime "Dievą įnešti visur".

Mes turime ne tik Jį įnešti visur, bet ir "visame Dievo ieškoti". Tai yra atskira mintis, prie kurios mes turime sustoti. Kartais krikščionių gyvenime susidaro per siauras požiūris į Dievą. Mes matome nusidėjusių žmonių, sutinkame nekatalikų, tačiau į Dievą vis dėlto tikinčių. Matome įvairiai tikinčių žmonių. Ir kartais atsiranda pagunda labai griežtai šių žmonių atžvilgiu apsispręsti, ir tam tikra prasme atskirti juos nuo Bažnyčios. žinoma, mes neturime pataikauti jokiai klaidai. Klaidai pataikavimas ją ugdo, ir blogų pasekmių išugdo, jei ne šioj generacijoj, tai kitoj. Bet iš kitos pusės mes turime būti tos bitės, kurios ieško medaus ant visokių gėlių. Reikia ieškoti Dievo pėdsakų, kur tik jų galima rasti. Sugebėjimas rasti Dievo paveikslą ir jį atpažinti ar kokiame žmoguje, ar kokiame reiškinyje, kuris yra, rodos, atokiai nuo bažnyčios, turi misijinės naudos. Reikia ne tik nevengti, bet net ieškoti progų bendradarbiauti su žmogumi geruose darbuose, kuris priklauso kitam tikėjimui.

Ypatingai šiais laikais mes turime susidomėti platesniu bendradarbiavimu, kai pasaulis yra sustojęs į du frontus. Yra susidaręs toks galingas frontas prieš Dievą, kokio niekada žmonijos istorijoje, berods, nėra buvę. Jį mes turime bedieviškame komunizme, kuris šiandien valdo pusę pasaulio. O tuo tarpu sąjūdžiai, kurie yra už Dievą, yra suskilę. Katalikų Bažnyčia yra už Dievą. Įvairios protestantų konfesijos turi visai teisingą Dievo sąvoką. Kai kurie iš jų klysta klausimuose, liečiančiuose Švč. Trejybę; kiti — klausimuose, liečiančiuose Kristų, bet Dievo sąvoką jie turi. Arba paimkime žydus, kurie turi gerą Dievo-Tėvo sąvoką. Arba paimkim Islamą, kuris dvasiškai

valdo daugybę tautų. Islamas yra įdomus reiškinys religijos istorijoje. Kai kas sako, kad jis, tam tikra prasme, yra krikščionybės erezija, išsižadėjusi Kristaus, bet vieno Dievo idėją jie turi kuo ne stipriau išreikštą negu pas mus. Dievas pas juos yra! Krikščionys, žydai ir islamas — sąjūdžio už Dievą partneriai.

Šiandien kai kurių žmonių mintyse ryškėja reikalas suderinta veikla spirtis prieš žmoniją naikinantį bedieviškąjį pavojų. Dėl to ir popiežiai nekartą padaro labai draugiškų pareiškimų bei žygių tiems sąjūdžiams, toms dvasios kryptims, kurios turi nepagadintą Dievo sampratą. Yra užsimezgęs teologinis pokalbis ne tik tarp protestantų ir katalikų, arba katalikų ir pravoslavų, bet ir Egipto muzulmonų dvasininkai taip pat buvo atsiuntę atstovus į Vatikaną, norėdami išsiaiškinti, kur mes vieni ir kiti stovime. Žinoma, yra labai sunku greitai kur nors toliau žengti dėl to, kad ilga kova katalikų su Islamu, nors pas katalikus ne tiek pėdsakų yra palikusi, bet daugiau jų yra palikusi pas muzulmonus. Mes turime daugiau pozityvių vertybių susitaikymui ir savo priešus lengvai užmirštame; o pas juos kova yra pasidariusi religine funkcija. Jiems nužudymas krikščionio buvo garantija patekti į dangų. Šviesesni protai šiandien pradeda kritiškai žiūrėti į šitokius "tikėjimus" ir pradeda ieškoti būdų visų, į Dievą tikinčių, veiklos suglaudinimui. Žinoma, negalima čia kalbėti apie kokį nors tikėjimo susiliejimą. Tai per staigus šuolis. Bet pats laikas yra kalbėti apie veiklos suglaudinimą, norint apsaugoti žmonijoje Dievo idėją. Iš esmės žiūrint, geriau yra į Dievą tikintis arabas, negu visiškai be tikėjimo žmogus, nesižinantis kokiai sauvalei yra išduotas. Jis kartais atrodo didingas, bet tas didingumas yra trumparegiškas.

Šia proga galima prisiminti vieną išsišininką, kuris galėtų jungti krikščioniją su Islamu. Tai, būtent, Švč. Mergelė Marija. Nepersenai skaičiau vienos prancūzės knygą, skirtą derinti krikščionių prancūzų ir arabų santykius šiaurinėj Afrikoj. Ir ji kaip tik kelia mintį, kad Marija galėtų suvaidinti gerą vaidmenį šituos du didelius skirtingus religinius blokus suartinant.

Knyga, apie kurią aš čia kalbu, yra parašyta R. Carles-Barzel ir vadinasi "O Vierge puissante", išleista Paryžiuje 1958 m. Jos autorė aprašo kai kuriuos katalikų ir muzulmonų pasikalbėjimus ir pateikia arabų autorių ištraukų apie Mariją, parašytų įvairiais amžiais. Tačiau pati vertingiausia ištrauka šiam reikalui yra paties Korano

žodžiai apie Mariją. Ji ten yra palankiai aprašoma net tris kartus. Mes matome, kad arkiv. Jurgio sakinys "visame Dievo ieškoti" turi šviesos, metančios į ateitį.

3. MES IR KITI

Mes buvome sustoję prie pirmojo paragrafo, kuris, nors trumpas, bet yra pilnas gilių minčių, ne palaidai čia patekusių, bet, matyt, giliai išmąstytų. Dabar einame į antrąjį paragrafą, kuris aptaria vienuolijos tikslą. Šis paragrafas turi maždaug tas pačias mintis, tik konkrečiai aptartas. Perskaitykime jį. "Vienuolijos tikslas — didesnė Dievo garbė pačioje vienuolijoje ir josios išorinėje veikloje. Tai seserys, visame ieškodamos didesnės Dievo garbės, tesirūpina visame išsirinkti ir daryti tai, kas labiau tobulina jas pačias ir kitus; nuolat kelti savo širdis aukštyn, visame turėti gryną intenciją, viską atlikinėti iš tyros Dievo meilės, trokšti pasiekti aukščiausią tobulybę, tarnauti Dievui ir pasišvęsti artimo išganymui, nedarant jokio skirtumo nei vietos nei žmonių atžvilgiu, panaudoti šiam tikslui visas jėgas, pastangas, paslaugas bei veikimo būdus".

Įsižiūrėkime iš eilės į šio paragrafo mintis. Jis prasideda tuo pačiu dėmesio nukreipimu į Dievą, į Jo garbę, kaip ir pirmasis paragrafas. Šiame antrajame, kaip ir pirmajame paragrafe mes matome suderintas abi kryptis: išvidinę veikimo kryptį, nukreiptą į patį save ir į vienuoliją, ir išorinę veikimo kryptį, nukreiptą į kitus žmones. Šis derinys, matyt, buvo taip giliai įsišaknijęs arkiv. Jurgio galvosenoje, kad jis jo neišleidžia iš akių. Jis, atrodo, šiuose pirmuosiuose paragrafuose jaučia tuos pavojus, kuriuos išgyvena tobulybės siekiantieji žmonės. Jis žino vienuolijų istoriją, kuri liudija, kad vienuolijos nekartą buvo linkusios uždaryti duris pasauliui ir susitelkti vien tik pačioje vienuolijoje. Dėl to jis ir čia sako, kad vienuolijos tikslas yra: "Didesnė Dievo garbė pačioje vienuolijoje ir jos išorinėje veikloje". Jis nesako tik jos išorinėje veikloje. Vadinasi, čia mes aiškiai turime reikalą su tokia vienuolija, kuri, kaip bažnyčios teisinėje terminijoje yra priimta vienuolijas klasifikuoti — yra mišri vienuolija. Tai yra tokia vienuolija, kuri yra skirta ne vien kontempliacijai, ir ne vien išoriniam veikimui, bet tų dviejų veikimo sričių derinimui. Ir tą pačią mintį arkiv. Jurgis tęsia tolau sakydamas, kad "seserys vi-

suomet ieškodamos didesnės Dievo garbės",(tai yra tas kontempliacinis momentas; ir čia pat prijungiamas išorinis), "tesirūpina visada išsirinkti ir daryti tai, kas labiau tobulina jas pačias ir kitus". Jis nepraleidžia iš akių tų "kitų". "Kiti" čia yra prijungti kaip toks dalykas, kurio kongregacija jokiu būdu negali atsikratyti. Šitie sakiniai mums gražiai pavaizduoja arkiv. Jurgio vienuolinio gyvenimo sampratą. Jo vienuolinio gyvenimo samprata yra sujungta su "kitais". Tobulumo yra siekiama kartu su "kitais". Vienuolinis gyvenimas čia yra sujungtas su rūpesčiu kitais.

Dabar sustokime prie minties: tesirūpina visada išsirinkti ir daryti tai, kas labiausiai tobulina. Arkiv. Jurgis nenurodo, ką mes konkrečiai turime daryti. Jis tai palieka mums patiems. Jis sako: Tesirūpina visada išsirinkti tai, kas esamose aplinkybėse, esamuose laikuose, esamose gyvenimo sąlygose ves į tobulybę. Jis mums tiksliai darbų nenurodo todėl, kad tobulėjimo priemonės yra kintamas gėris. Vienokios priemonės yra reikalingos šiandien Lietuvoje. Kitokios priemonės yra reikalingos čia Amerikoje. Dar kitokios priemonės buvo reikalingos Lietuvoje Nepriklausomybės laikais. Ir mes negalime pramatyti kokių priemonių kada nors kongregacijai reikės imtis, kai ji kitu laiku veiks kur nors kitur.

Tomis priemonėmis čia suprantama ne tiek kongregacijos dvasia, ir ne tiek jos konstitucija. Priemonių-pavyzdžių paimkime vasaros jaunimo stovyklą, vienuolijos vedamą. Tai yra labai gera priemonė, esamose sąlygose tobulinimui "kitų" žmonių. Jos pagalba kongregacija turi galimybės savo sutelktą tobulumą perteikti jaunimui. Tuo tarpu, bėgant laikui, gali susidaryti kitos aplinkybės, kad kaip tik ne vasaros stovykla bus reikalinga, bet reikės dirbti žiemos mokykloje nuolatiniu būdu. Arba gali prireikti turėti kokių kitų priemonių ar įstaigų. Mes jau pirmiau atkreipėme dėmesį, kad arkiv. Jurgis nemėgsta daryti drąsių patvarkymų ir manyti, kad jie turi galioti visada ir nesikeisti per amžius. Jis labai rūpestingai nustato pagrindinę vienuolinio gyvenimo kryptį, bet pačius veikimo būdus palieka išsirinkti atitinkamiems kongregacijos organams ir labai gražiai tai pasako: "tesirūpina išsirinkti ir daryti tai, kas labiau tobulina jas pačias ir kitus". Čia pasireiškia jau ir laisvės principas, kuris toliau vedamoje mintyje yra aiškiais žodžiais pasakytas. Taigi, besirūpindami savo ir kitų tobulinimu, mes esame laisvi pasirinkti priemones.

Toliau jis vėl grįžta prie savęs tobulinimo, prie tos gyvastingos vienuolinio gyvenimo srities, ir sako: kad "mes nuolat turime kelti savo širdis aukštyn". Ką reiškia "kelti savo širdis aukštyn?" Tai yra labai bendras pasakymas. Į jį gali įeiti viskas. Jis gali apimti bet kokią dvasinę veiklą. Čia gali įeiti visoks dorinis savęs tobulinimas. Bet visų pirma, žinoma, mes turime suprasti, kad čia įeina gilus religinis gyvenimas. Vienuolinis gyvenimas turi būti atsirėmęs Dievu, atpirkimu, įvykusiu per Jėzų Kristų.

4. MELO PAVOJUS

Arkiv. Jurgis toliau vienuoliams sako: "visame turėti gryną intenciją". Tai yra atkreipimas dėmesio į svarbų dalyką. Žmogus kartais nė nepajunta, kaip pradeda veikti jau nebe geros intencijos vedamas. Tai yra realus pavojus kiekvienam iš mūsų. Sąžinės sąskaitai skirtose minutėse yra verta save pakontroliuoti, kaip iš tikrųjų aš šiandien veikiau? Ar mano intencija buvo tikrai gera? Iš tikrųjų, juk mes esame ne kokie mediniai žmonės; sukyla mūsų jausmai, atsiranda pyktis, arba sukyla kokia nors ne visai tvarkinga meilė ir, žiūrėkite, mes jau veikiame, dirbame, karščiuojamės ta kryptimi. Dėl to reikia pasitikrinti, ar viso šito mano veikimo, — viso šito mano karščiavimosi — intencija yra tokia gera? Tai yra grynos intencijos klausimas.

Čia mes nekalbame apie tai, ar mūsų veikimas yra pakeltas į aukštesnę sritį, ar mes atliekame iš tyros Dievo meilės. Ne apie tai čia kalbama. Čia mes turime prieš akis paprasčiausią klausimą: ar mūsų tikslas, paprastai pasaulietiškai sakant, yra padorus. Ar nėra čia prisimaišiusio melo ar kokio suktumo? Gal mes rodomės kitiems, kad čia veikiame kilniausio tikslo vedami, ir konstitucijos laikydamiesi, ir Dievo meilės vedami, bet iš tikro mes turime visiškai kitą tikslą. Šito "falšyvumo" reikia vengti mūsų gyvenime. Ir tai yra realus pavojus tobulumo siekiančiam žmogaus gyvenime. Tas "falšyvumas" yra kaip žaltys, kuris įslenka į mūsų širdis nejučiomis, ir mes nė neapsižiūrime, kad jau štai aš veikiu visiškai ne kilnaus tikslo vedamas. Nesakyčiau, kad šitas pavojus yra būdingas vienuolynui. Jis yra būdingas apskritai žmogui. Kas Kūdikėlio Jėzaus Teresę padarė šventąja — tai jos neturėjimas melo. Ji gyveno labai susitaikydama su tuo, kuo ji yra. Ji

neturėjo kokių didelių gabumų, nė didelių kultūrinių perspektyvų, bet save suvokė tokią, kokia ji yra. Ji nevaidino kitokios, negu ji buvo. Ji nevaidino nei prieš kitus, nei prieš save, nei prieš Dievą.

Ir šitas nusiteikimas toks branduolinis, toks laimingas, kad, jei žmogui pasiseka savyje jį pastatyti, jis išsyk iškyla aukštai. Tada ir visos aukštesnės arba antgamtinės intencijos labai lengvai prie šito nusiteikimo pritampa. Žmogus apsižiūri, kad jis veikia su Dievu. Taigi nuo čia reikia pradėti, būtent, nuo intencijos grynumo. Reikia saugotis išvidinio melo. Melo dvasia dažnai yra ir tam tikros beprotybės pradžia. Žmogus pradeda meluoti sau, darosi nervingas, suskilęs ir ilgainiui tiesiog ligonis. Šiais laikais darą pažangą psichologijos mokslai į šitą sąryšį atkreipė didelį dėmesį. Mes atkreipkime dėmesį į jį labai paprastai, t.y. gyvenimiškai. Būkime, pasak Vidūno, "sau žmonės", t.y. tokie, kokie esame: su savo trūkumais, su savo klaidomis. Neišsigąskime jų. Taisykime jas, bet neslėpkime jų nuo mūsų pačių. Tai nereiškia, kad mes turėtume demonstruoti savo klaidas ar savo silpnumus. Arkiv. Jurgis savo pasakymu "turėti gryną intenciją" sutaiko mus su mūsų prigimties galiomis. Tai reiškia, kad aš darau tai, ką suprantu, kad reikia daryti, ir kiek įstengsiu daryti.

Kalbant apie melo dvasią ryšium su beprotybės liga ir ryšium su netikėjimu yra labai įdomus mūsų rašytojas, prancūziškai rašęs, O. Milašius, ypač jo romanas, vienas iš pirmųjų jo darbų: "L'amoureuse Initiation". Jis ten aprašo asvo jaunystės psichinius klaidžiojimus. Kas pas jį ypatingai gražu, tai kad jis puikiai suprato melo pavojų. Šioje knygoje yra labai vertingų puslapių apie tai, kaip, iš vienos pusės, melas siejasi su liga, nesveikata ir beprotyste, o iš kitos pusės, kaip melas siejasi su netikėjimu. Netikėjimas Milašiui yra melas. Žmogus, pasak jo, negali netikėti. Ir jeigu jis netiki, tai jis tik sau meluoja; ir meluoja intensyviai, stipriai, ir tas melas jį kažkur nuveda. Milašius instinktyviai nujautė, kad Dievo pažinimas žmogui natūraliai gailmas dalykas. Ir jeigu žmogus to neturi, tai čia yra kokioj nors formoj melas.

Susipažinkime su kai kuriais Milašiaus pasakymais. Savo vienam personažui jis kalba: "tik pagalvokite, Riteri, žmogus meluoja žmogui, savo broliui. Baisus momentas, kurio galas yra sugriuvimas ir sunaikinimas visų dalykų. Žmogus mums pamelavo, brolis brolį apgavo. O po to viskas jums meluoja: ir Dievas, kuris jus sukūrė mei-

lei, ir dangaus gražumas, kuris reikalauja iš jūsų pagarbos, ir švelnumas gyvulio, kuris laižo jums ranką. Viskas sugriauta, viskas yra sunaikinta. Jūs drebate, jūsų veidas prisidengia skraiste, žemė nuplinka po jūsų kojomis" (109-110 psl. rankraštyje).

Milašius nesiliauja gilinęsis į melagio tragediją. "Melagis yra liovęsis būti aukščiausia tapatybės išraiška tarp substancijų ir jausmo, tarp kūno ir sielos, tarp išvidinio ir išorinio pasaulio. Tiesa dar tebėra jo dvasinės būties gelmėje, bet jo apraiška jusliniame pasaulyje jau yra pasidariusi nepatikima. Melagis, kuris neigia faktą, tačiau dar turi tiesos sąmonę, yra kartu tiesa ir melas tuo pačiu momentu. Tačiau šis momentas žymi pradžią tokio asmenybės dvilypumo, kuris jau nebepataisomas (ten pat 111 psl.).

Kaip matome šioje ištraukoje, melas Milašiui paaiškina, kodėl mūsų gyvenime nėra sandermės tarp išorinių grožio apraiškų ir dvasinio gerumo. Melu Milašius aiškina ir žmogaus nuodėmingumo kilmę. Apie melo užvaldytus žmones jis sako: "giliai persunkti melo dvasios, jie didesnę laiko dalį pašvenčia savo tamsiems užsiėmimams, praktikuodami veidmainystės jėgą, apytikrumo logiką ir sugebėjimą pravesti savo nusistatymą tokiu būdu, kokiu sveiki žmonės, mylintys ir pamaldūs, man atrodo, visiškai nesugebėtų padaryti. Šalia to, šis baisus asmenybės sudvilypinimas savo įtaką pratęsia ir į mūsų kūno sąrangą; nes tas pat dalykas, kas dvasiai yra melas ir meilės įstatymo paneigimas, kūnui yra liga ir palaidumo nuodėmė. Kai tik dvilypumas prisimaišo į meilės dalykus, tuojau juslingumas atsiskiria nuo sveiko jausmo, kuris galėtų būti dievišku, ir biologinis skilimas atsiveja dorinį dviveidiškumą. Yra beveik tiesa, kad pasileidimas, t.y. ištvirkavimas be meilės, veda į beprotybę. Tai yra dėl to, kad ši liga yra tik pasėka ir fizinis ženklas melo nuodėmės".

Ką bemanytume apie šią Milašiaus melo analizę ir melo reikšmę žmogaus tragiškajai situacijai, ji skatina mus atkreipti mažių mažiausiai daugiau dėmesio į arkiv. Jurgio skatinimą turėti gryną intenciją. Milašiui gimtoji nuodėmė pirmoje eilėje yra melo nuodėmė, nuo kurios prasideda žmonijos tragedija. "Aštrus ir griaužiantis melo grūdas įsiskverbia į jautriausius smegenų ratus ir tuojau patys sau jūs tampate bevardžiu objektu, žodžiu be prasmės, dalyku, kuris tuo pačiu metu egzistuoja ir neegzistuoja. Didelė ir baisi nelaimė yra manyti, kad esi skeptikas, kai tuo tarpu esi paprastas melagis" (113 psl. ten pat).

5. TOBULO GYVENIMO AUKŠTIS IR PLOTIS

Toliau Arkivyskupas sako: "visa atlikti iš tyros Dievo meilės". Tai jau yra aukštesnis reikalavimas. "Turėti gryną intenciją" galima visuose darbuose ir tam nėra reikalingas ypatingas didvyriškumas. Norint viską atlikti iš Dievo meilės, visų pirma reiškia tyrai mylėti Dievą. Tai pagrindinė šio aukštesnio tobulybės laipsnio sąlyga. Arkiv. Jurgis mus ir veda aukštyn, ir pastebi, kad mums reikia: "trokšti pasiekti aukščiausią tobulybę". Tuo jis nori pasakyti, kad noras veikti iš Dievo meilės artimai siejasi su aukščiausia tobulybe.

Kodėl jis kalba apie aukščiausią tobulybę? Juk jis turėtų būti realistas ir žinoti, kad žmonės paprastai aukščiausios tobulybės nepasiekia. Tačiau jeigu jis į tai mus skatina, tai tas, matyt, turi savo prasmę. Iš tikrųjų, jeigu mes mylime savo gyvenimą, tai mes turime stengtis jį išgyventi kuo pilniau, kuo garbingiau: nesustoti niekur ir eiti iki aukščiausios mums galimos tobulybės.

Dievo meilė nėra neveikli. Kai ji mums padeda vadovauti, mes gauname vis naujų ir naujų uždavinių. Mes gauname tokių uždavinių, kurių negauna žmonės, neveikią iš Dievo meilės. Užvaldydama žmogų, ji pastato jį net į pavojus, tokiu būdu sudarydama žmogui progos atlikti didesnių uždavinių. Yra pastebėta, kad, kai žmogui vadovauja Dievo malonė, jis eina iš vienos krizės į kitą. Bet tai nėra vien krizės. Paviršutinis žmogus mato tik nelaimes, o žmogus, veikiąs iš Dievo meilės, tokiu būdu žengia iš vienos tobulybės į kitą. Jis tokiu keliu priartėja dieviškai tobulybei. Todėl į savo krizes mes turime mokytis žiūrėti kaip į naujus Dievo mums duodamus meilės uždavinius.

Čia yra Arkivyskupo užrašytas mums visiems didelis iššūkis, kad mes nesustotume pusiaukelėje, bet eitume iki tokios tobulybės, į kokią mus Dievo meilė ves. Tai tobulybei pasiekti yra įvairūs keliai ir būdai. Jie yra aptariami toliau. Bet čia pat Arkivyskupas vėl pakartoja tą savo pamiltą dvilypę idėją, būtent, "tarnauti Dievui ir pasišvęsti artimo išganymui". Ne vien asmeninis Dievo garbinimas, bet kartu veikimas ir artimo išganymui. Šie du keliai pas jį yra neatskiriamai sujungti.

Toliau beplėsdamas tą mintį,jis prieina prie mums labai opaus klausimo. Būtent, ką mes turime laikyti artimu. Ir jis sako, kad negalima daryti "jokio skirtumo nei žmonių, nei vietos atžvilgiu". Ką

tai reiškia? Čia iškyla klausimas labai gyvas šiandien lietuviškoje visuomenėje. Kartais jis pasireiškia kaip didelis priekaištas. Ar mes turime veikti vien lietuvių tarpe? Ar mes turime eiti į kitus žmones? Kaip čia šitame klausime susigaudyti? Žinoma, mes čia nesprendžiam ir netvarkom nė kongregacijos politikos, nė mūsų visuomenės politikos, bet pasiliekam grynai studijinėje plotmėje. Kokia kongregacijos ar visuomenės tvarka yra nustatyta, mes jos ir laikomės. Tačiau principe, iš esmės, jokių skirtumų daryti žmonių atžvilgiu negalima. Žmogus yra visų pirma žmogus: Dievo kūrinys — Kristaus atpirktas. Tai jo esminiai bruožai. Tuo tarpu tautiniai, valstybiniai ar kokie spalviniai bruožai yra atsitiktiniai dalykai ir iš jų neglima daryti esminių skirtumų. Mes stebime, kaip Amerikoje iškyla spalvotų žmonių klausimas. Ir katalikiškoji visuomenė yra tam nepasiruošusi. Ji nenori per daug maišytis su spalvotais žmonėmis, tuo tarpu Bažnyčios aukščiausioji vadovybė (iki vyskupų) stipriai kelia bendradarbiavimo reikalą. Taip pat ir politinės vadovybės tą reikalą labai stipriai remia. Remiame jį ir mes.

Lietuviškoje visuomenėje šis klausimas kyla kitaip. Jis kyla daugiau tautinėj plotmėj. Dėl to šiuo klausimu mes turime gerokai apsišviesti, kad nepadarytume istorinių pasekų turinčios klaidos. Žinoma, nėra reikalo pasiduoti bet kuriam lengvam vėjui ir blaškytis į šalis. Jeigu kokia kongregacija ar kokie jos namai dirba kokioje tautoje ar kokioje valstybėje, o ne kur kitur, tai teoretiškai žiūrint galima klausti: kodėl jie dirba tik šiai tautai? Bet tai nebus labai rimtas priekaištas, nes tuo pačiu laiku ir toje pačioje vietoje negalima dirbti visų darbų. Reikia dirbti tą darbą, kurį mes galime, kurį esamose sąlygose įstengiame atlikti ir kuris esamose aplinkybėse yra tikrai reikalingas. Bet jeigu mes šitą darbą dirbame, tai nereiškia, kad galima būtų padaryti išvadą, jog mes esame nusistatę prieš kitus žmones, prieš kitas tautas, ar prieš kitas rases. Šitokio nusiteikimo, be abejo, vienuolija turi išvengt bet kokia kaina. Principinis žmogaus gerbimas turi būti išlaikytas. Dėl to čia Arkivyskupas ir sako: "nedarant jokio skirtumo nei vietos, nei žmonių atžvilgiu". Kongregacijos vadovybė, kada reikės apsispręsti į kokį darbą eiti ir į kokį kraštą reikia žmones skirti, žiūrės, kad sprendimą nulemtų ne ekonominiai ar net kultūriniai išskaičiavimai, bet tikra apaštalavimo dvasia. Ji turi vadovauti mūsų apsisprendimams. Tačiau tai nereiškia, kad, jei mes dirbame ko-

kios nors vienos tautinės grupės arba vienos tautos labui, tai pasiklausę kieno nors kalbų tuojau turime mesti tą darbą ir peršokti į kitą. Tai būtų lengvabūdiškas klausimo sprendimas. Taip mes turėtume išsiaiškinti šitą arkiv. Jurgio sakinį.

Toliau jis sako, kad reikia "panaudoti šiam tikslui visas jėgas, pastangas, paslaugas bei veikimo būdus". Čia yra pakartojama ta pati mintis, tik konkrečiau išreikšta, kurią mes buvome sutikę sakinyje: "Tesirūpina išsirinkti tai, kas geriausia". Čia kalbama apie jėgas, kurios yra įmanomos suorganizuoti. Pastanga reiškia kitką negu jėga. Jėgos vardu galima suprasti kongregacijos rėmėjus, lėšas ir kitus pašalinius veiksnius, kuriuos galime paveikti. Pastanga reiškia daugiau mūsų pačių jėgas. Toliau arkiv. Jurgis mini "paslaugas". Ką jos reiškia? Paslauga reiškia tokį mūsų veikimą, kada mes dirbame ne tiek kaip vadovaujantis veiksnys, bet kada mes kam nors pagelbstime. Ir sakyčiau, kad yra labai reikšminga, kad šitas žodis nėra praleistas. Jis primena mums, kad mes niekad neprarastume noro bendradarbiauti su kitais, noro padėti kitiems. Svarbu yra veikti ne tik kaip vadovaujantis veiksnys, bet ir kaip toks veiksnys, kuris kitiems padeda. Kalbėdamas Marijonams, arkiv. Jurgis skatino juos ne tik vadovauti parapijoms, bet ir padėti tiems, kurie vadovauja parapijoms.

6. TOLI SIEKIANČIOS ŠVENTUMO ŠAKOS IR ŠAKNYS

Trečiasis, ketvirtasis ir penktasis "Vedamosios Minties" paragrafai turi antraštę "Pačioms tobulintis ir padėti kitiems tobulėti". Šioje antraštėje yra teisingai įglaustos abi būdingos Arkivyskupo idėjos. Vadinasi, seselėms reikia ir pačioms tobulėti ir kitus tobulinti. Skaitome trečiąjį paragrafą: "Visų pirma, siekti savo šventumo ir tobulybės, nes tai yra Dievo valia, kad jūs būtumėte šventi" (tesl. I 4:3). "Nes ką padėtų žmogui ,jeigu jis laimėtų visą pasaulį, o savo sielai kęstų nuostolį" (Mato 16:26). Toliau iš Mato evangelijos: "Būkite tad tobuli, kaip ir jūsų Dangiškasis Tėvas yra tobulas". Čia yra surinkti patys aukščiausi paskatinimai į tobulybę. Iš tikrųjų, jeigu mes branginame savo gyvenimą (o natūralu yra, kad mes jį branginame), ir jeigu mes žinome, kad antru kartu negyvensime, tai turime branginti šią vienintelę galimybę, nes nuo jos panaudojimo priklauso mūsų amžinoji laimė. Taigi, kuo daugiau mes iš savęs išgausime

(ne fiziniu būdu, nes mes žinome, kad mūsų tobulybė reiškiasi Dievo meilėje), kuo gražesnį vaizdą iš savęs sukursime, tuo labiau atitiksime dieviškąjį pirmavaizdį, kurį jis turi nuo amžių apie kiekvieną iš mūsų. Žmogiškasis tobulumas gali būti labai didelis. Šiandien, gyvendami žemėje, mes negalime tos tobulybės tolių išmatuoti. Bet kada mes būsime danguje, gyvenimas mums pasirodys ryškiame reljefe. Šiandien mes, sutikę žmogų, negalime pasakyti: štai šitas tobulas, gi šitas netobulas; šitas yra šventas, šitas yra nešventas. Jeigu mes taip darytume, tai būtų apgailėtina klaida. Mes negalime spręsti dėl to, kad nė žmonių veikimo motyvai, nė jų pagundos mums nėra žinomos. Net ir apie save perdrąsiai spręsdami, mes galime suklysti.

Kai mes pažiūrime į save, kartais atrodo, kad mes buvome šventesni įstodami į vienuolyną, negu esame dabar. Bet šis įspūdis gali būti klaidinantis. Klaidinantis dėl to, kad mes neturime galimybės pažvelgti į pilną vaizdą, į visą reginį. Nelyginant mes norėtume spręsti apie romano atkarpą "Drauge" iš vienos dienos ištraukos. Mes nežinome, kas buvo prieš tai, ypač kas bus po to. Jeigu mes iš vienos atkarpos bandytume susidaryti vaizdą apie visą kūrinį, mes galėtume pasidaryti visai klaidingą išvadą. Ten kokio vieno personažo mintys gali būti palaikytos autoriaus pažiūromis. Negalėdami jų paimti visame kontekste, mes apie kūrinį galime susidaryti visai klaidingą išvadą. Panašiai yra ir sprendžiant apie žmonių šventumą. Būdami išorinio vyksmo tekmėje, mes negalime susidaryti pilno vaizdo dėl daugelio priežasčių. Visų pirma mes nežinome, kuo to žmogaus gyvenimas baigsis. Kartais žmogaus gyvenimas, gražiai pradėtas, blogai baigiasi. Kartais, priešingai: blogai pradėtas, labai gerai baigiasi.

Bet to negana. Žmogaus gyvenimas tęsiasi žemėje ir jam mirus. Kokia prasme? Šv. Augustinas, jei neklystų, yra atkreipęs didelį dėmesį į tą mintį, kad mes gyvename ankstesnių kartų atliktais darbais. Pavyzdžiui, jeigu mes esame vienuolyne, jeigu lietuvių tauta yra atgijusi ir savo reikalais uoliai ir kultūringai rūpinasi, tai priežastis gali būti ne vien dabartinėje lietuvių visuomenėje. Gal nuopelnų čia turi ir vysk. Valančius, nes jis pažadino tuos lietuvių veiklos pradus. Sulaikydamas visuomenę nuo girtavimo, paskatindamas ją į kultūrinę veiklą, pažadino tautą sąmoningam veikimui. Bet iš kur atsirado vysk. Valančius? Jis gal nebūtų atsiradęs, jei nebūtų buvęs kur nors geras tėvas ar gera motina. O ta gera motina nebūtų atsiradusi, jei nebūtų

buvęs koks nors senesnis vyskupas ar kunigas, ar seselė. Taigi mūsų šiandieninis gyvenimas yra ne vien mūsų. Jis yra priklausomas nuo visos vilkstinės ryšių, gal būt siekiančių šimtus metų. Todėl į savo darbus mes neturime žiūrėti lyg į privatinę nuosavybę. Gauti pagyrimą už gerą darbą yra labai malonu, bet mūsų darbai, net mūsų paprasčiausi darbai, atliekami gera intencija, gera mintimi, siekia daug toliau.

Štai šiandien jūs mokote kokią nors mergaitę. Ta mergaitė jūsų neklauso. Nieko gero iš jos neišeina. Ji eina vėjais. Ji po kiek laiko išteka ir išgyvena visą eilę tragedijų ir didelių vargų. Bet štai anksčiau ar vėliau ji atsimena vieną seselę, kuri jai kažką buvo pasakiusi. Ji tik dabar supranta tą pamoką. Ir ta pamoka dabar pradeda veikti jos gyvenimą. Pamoką supratus, ji kaip nors sugeba ją perduoti kitam. Ir atsitinka, kad tas žmogus, kuris iš jos yra gavęs gerą pamoką, padaro milžiniškus darbus. Štai kokiame šakotame junginyje mes esame. Todėl nežiūrėkime į kasdieninius uždavinius trumparegiškai, nebandykime mūsų tobulybę nustatyti čia pat, kaip mokytojas pažymį. Palikime tą reikalą Viešpačiui Dievui, kuris visas aplinkybes įvertins ir pasakys, ko kas vertas ir kokio šventumo yra pasiekęs. Gal danguje mes išgyvensime įdomių staigmenų, kai pamatysime, kad patys švenčiausi žmonės yra tie, kuriuos mes čia žemėje nelaikėme labai šventais.

Kalbame apie paragrafą, kuris skatina mus į šventumą. Šventumas yra labai aukšta sąvoka; ir tokia sąvoka, kurią nežinia kaip aptarti. Kas yra šventumas? Kai bandome susigaudyti, kas yra šitame žodyje, tai prieš akis mums iškyla didingumas. Didingumą čia tenka suprasti pačia geriąja prasme. Tai yra toks didingumas, kurį arkiv. Jurgis priveda iki pat dieviško didingumo: "Būkite tad tobuli kaip ir jūsų Dangiškasis Tėvas yra tobulas".

Ką reiškia, kai mes sakome, kad Dievas yra šventas? Kaip minėjau, sunku tą sąvoką išaiškinti. Joje yra susitelkę tiek visokių dalykų, kurie atskirai paimti šventumo nereiškia; kai pradedama juos nagrinėti, tai pati šventumo sąvoka kažkaip išblėsta. Prieš keliolika metų Vokietijoje išėjo vieno protestanto kunigo knyga, skirta šventumo sąvokos aiškinimui. Ji yra išversta į anglų kalbą. Jos autorius yra Rudolf Otto, jos vardas — "The Idea of the Holy". Jis labai daug dėmesio kreipia į tai, kad šita sąvoka daugeliui žmonių turi sunkiai aprėpiamo prakilnumo. Į ją įeina ir nuostaba, ir baimė, ir susižavėjimas,

ir daug kitų dalykų. Pirmiausia ji yra jam "kažkas kito", negu tai, ką žmogus galėtų aptarti. Šalia to, joje yra žavesio ir nuostabos. Šios nuostabos negalima išmokti; galima ją tik pažadinti. Tačiau šventumas turi savyje dar kažką, kas yra "awful", t.y. kas sukelia šiurpą. Tas šventumo bruožas žmonijoje yra bandytas išreikšti pradedant proistoriniais megalitiniais milžiniškais akmenimis, einant per "gese" sfinksą iki viduramžių katedrų, ir iki buvusios nesuprantamos lotynų kalbos mišiose. "Dėl to yra neįmanoma atrasti visos šios visatos Kūrėją ir Tėvą ir tą atradimą paskelbti žodžiais, kuriuos visi suprastų, — sako Otto (psl. 95). Ir mes šios sąvokos čia neišaiškinsime, bet gera yra turėti prieš akis, kad, kai Dievas mus kviečia ir veda į tobulybę, kai jis sako, jog "mes būtume tobuli kaip ir Dangiškasis Tėvas yra tobulas", tai jis mus kviečia į dideles aukštumas, į patį didingiausią mūsų pačių supratimą, koks tik yra galimas. Ryšio galimybę tarp dieviško didingumo ir žmogiško gyvenimo yra išreiškusi Mergelė Marija savo "Magnificat" himne, kai ji sako: "didelių dalykų padarė man Viešpats, kurio vardas šventas". Atkreipkime dėmesį į tą sąryšį, kad čia Marija kalba apie "didelius dalykus, kuriuos jai padarė Viešpats", tas Viešpats, "kurio vardas yra šventas". Taigi, kai mes kalbame apie šventumą, mes imkime jį ne vien kaip savo pastangų padarinį, ne vien kaip savo dorinį siekimą, bet kaip didesnį prakilnumą, kurį Dievas suteikia.

7. TOBULYBĖ IR PAŽANGOS IDĖJA

Pereikime prie ketvirto paragrafo, kuris yra šitoks: "Todėl visos seserys privalo daryti nuolatinės pažangos, tobulindamos save, bei tarnaudamos Dievui". Čia kongregacijos steigėjas skatina į pažangą. Kokioje srityje ta pažanga yra darytina? Reikia manyti, kad ji yra darytina visose srityse, bet ypatingai, kaip čia pabrėžiama, ta pažanga darytina savęs tobulinime. Gi tas savęs tobulinimas, čia suprantamas kaip einąs tokia kryptimi, kad jis būtų tarnavimas Dievui.

Pažangos idėja yra labai miela šviesuomenei, ir ji tą idėją dažnai pervertina. Ji padaro iš jos beveik fizinę sąvoką. Ji mano, kad viskas, kas yra šiandien, būtinai yra geriau negu buvo prieš dešimt metų. Šiuolaikiniai supratimai yra geresni už tuos, kurie buvo prieš ar po pirmojo pasaulinio karo. Galimas dalykas, kad daugeliu atvejų

taip yra. Tačiau mes neturime iš pažangos pasidaryti stabo. Mes neturime manyti, kad su laiku viskas būtinai eina geryn. Dieve duok, kad taip būtų. Daugelyje atvejų taip yra, bet negalima sakyti, kad viskas ir visada eina pažangos kryptimi. Yra dalykų, kurie eina ir atžangos kryptimi. Ir mes būtume naivūs, jei į tuos dalykus neatkreiptume savo akies.

Mūsų kongregacijos steigėjas iškelia mums pažangos idėją. Pažangą jis laiko vertybe. Ir reikia manyti, kad jis ją supranta plačiai ir giliai. Jis ją priveda iki tarnavimo Dievui, bet jis ją supranta kaip tobulėjimą ir visose mūsų žemiškojo veikimo srityse.

Kai skaitome arkiv. Matulaičio skatinimą daryti pažangą, kyla klausimas, kiap iš tikro yra su pažanga vienuolinime gyvenime. Ar ji čia realiai yra galima? Ar čia gali atsirasti patobulinimų, kurių anksčiau nebuvo? Ir iš tikrųjų, mes pagaliau turime sutikti, kad nekreipdami dėmesio į pažangą sustingstame savo darbuose, papročiuose ir organizacijose iki tokio laipsnio, kad faktiškai pasidarome netobulėjantys. Tai yra didelė grėsmė vienuoliniam gyvenimui.

Gal perdažnai išleidžiame iš akių paprastą dviejų tiesų sąryšį: tobulybės ir pažangos. Mes apie tobulybę mėgstame kalbėti; priešingai, nemėgstame kalbėti apie pažangą. Tuo tarpu tobulybė be pažangos yra neįgyvendinama. Ji tokiu atveju neišvengiamai patenka į tenkinimąsi tuo, kas yra pasiekta. Tobulybė tokiu atveju sustingsta. Vienuolynai yra pilni tokių "tobulybėje sustingusių žmonių", t.y. žmonių, kurie yra susitaikinę su mintimi, kad nebėra ko toliau siekti, nėra kur toliau eiti, užtenka tik laikytis to, kas jau yra pasiekta ir gyveniman įvesta. Arkiv. Jurgis, įvesdamas pažangos žodį į tobulybės siekiančių žmonių pokalbį, atidaro praktišką kelią dalykų gerinimui. O tai jau ir yra gyvas tobulėjimo procesas.

Kad sveikai suprastos pažangos idėja nėra svetima krikščionijai, yra gausių liudijimų Evangelijose. Tie liudijimai yra tokie radikalūs, kad kartais atrodo kalbą ne apie pažangą, kaip nuosaikų esamų dalykų gerinimą, bet ir apie naujumus, kurie ir be ryšio su senumais yra vertingi. Prisiminkime tik tuos, retai girdimus, Kristaus pasakymus: "Nepilama jauno vyno į senus vynmaišius; šiaip vynmaišiai plyšta, vynas išteka ir vynmaišiai genda. Bet jaunas vynas pilamas į naujus vynmaišius ir abu išlieka" (Mato 9, 17). Arba kitas tos pačios minties palyginimas: "Niekas nededa lopo iš naujo milo ant palaikio

drabužio, nes jis atplėštų drabužio dalį ir pasidarytų dar didesnė skylė" (Mato 9, 16).

Tai yra labai radikalūs Kristaus pasisakymai už naujumus, į kuriuos savo mąstymuose ligi šiol mes beveik nekreipėme dėmesio. Todėl krikščionija per glaudžiai susitapatino su konservatyviškumo sąvoka. Nėra abejonės, kad didieji naujų laikų revoliuciniai sąjūdžiai mus verste privers atrasti Evangelijoje ir šituos Kristaus pasakymus.

Mes čia negalime gilintis į šiuos Kristaus pasakymus ir išskaityti jų reikšmę. Jų gyvenimišką komentarą yra padarę komunistiniai sąjūdžiai Rytuose ir anarchistiniai sąjūdžiai Vakaruose. Neatrodo, kad juos mums reiktų sekti. Tačiau jie mums turėtų būti iššūkis, skatinąs ieškoti pozityvios pažangos metodikos krikščioniškajame gyvenime.

Atrodo, kad pastangų šia kryptimi jau yra. Čia aš turiu prieš akis Tėvą Teodorą Steeman, O.F.M., olandą psichologą, kuris kalba apie tai, kad mes esame atsiradę naujos vienuolinio gyvenimo sampratos akivaizdoje. Jis turi pagrindo sakyti, kad žmogus savo religinį gyvenimą ugdo eidamas viena iš dviejų skirtingų krypčių. Viena kryptis reiškiasi tada, kai žmogus pasidaro tikinčiu arba įstoja į vienuolyną, vedinas saugumo minties, arba, kaip mes paprastai sakome, ieškodamas išganymo. Kita kryptis reiškiasi tada, kai žmogus pradeda intensyviai religinį gyvenimą, ieškodamas galimybės atsiversti, išsireikšti, save išvystyti, arba, kaip paprastai sakome, siekdamas tobulybės arba pažangos.

Šios kryptys yra skirtingos viena nuo kitos, tačiau viena kitą papildo. Vienuolinė organizacija turi būti įsisąmoninusi, kad ji turi reikalo su abiejų religinio gyvenimo krypčių nariais. Vienuolyne yra susirinkę žmonės ne tik savo saugumu susirūpinę, bet ir tokie, kuriuos vilioja įvairūs toliai, kuriuos vilioja dideli darbai. Vienuolinį gyvenimą tvarkančios konstitucijos jokiu būdu negali apsiriboti Kristaus skatinimu siekti tokios tobulybės, kaip Dangiškojo Tėvo. Pažangos atvirybės į vienuolinį gyvenimą reikės įsileisti.

8. VIENUOLIAI IR PASAULIEČIAI

Pereikime prie penktojo paragrafo. "Visom jėgom siekdamos tobulinti pačios save, taip pat težiūri, kad paskui sėkmingiau ir geriau pajėgtų darbuotis kitų išganymui ir šventumui, prisimindamos

Kristaus žodžius: Už juos aš pašvenčiau pats save, kad jie būtų pašventinti tiesoje" (Šv. Jono 17, - 19). Ir toliau: "Aš jus išrinkau ir paskyriau, kad eitumėte, neštumėte vaisiaus ir jūsų vaisius pasiliktų" (Šv. Jono 15-16). Čia mes vėl atsirandame prie pačios mylimiausios arkiv. Jurgio minties, būtent, apaštalinės veiklos ir savo pastangų derinimo. "Visomis jėgomis siekdamos tobulinti pačios save, težiūri, kad sėkmingiau ir geriau pajėgtų darbuotis kitų išganymui bei šventumui". Tikriausiai arkiv. Jurgis žinojo tą vienuolinio gyvenimo istorijos ritmiką, kad nauji vienuoliniai sąjūdžiai, beveik visi, prasideda šitokiu būdu. Jie prasideda, jei taip galima sakyti, išėjimu iš vienuolyno. Bet baigiasi vėl grįžimu į vienuolyną. Paimkime pav. tokį didelį vienuolinį sąjūdį kaip Domininkonų. Jis buvo stipri reakcija prieš Benediktinų tokį ramų, tylų ir šventą gyvenimą gražiuose vienuolynų rūmuose. Pirmieji domininkonai išėjo kaip stipri reakcija prieš tokią ramybę. Jie išėjo kaip pamokslininkai į pasaulį. Jie sakė: gana uždarų mąstymų, eikime skelbti tikėjimą žmonėms. Mąstykime, bet ką išmąstę, atiduokime žmonėms. Šitą sąjūdį jie galingai įvedė į Vakarų krikščioniją ir jai padarė labai daug naudos. Jeigu mes Vakarų krikščionijos istoriją turime šitokią, o ne kitokią, yra didelis jų nuopelnas. Žinoma, jie tai atliko kartu su kitu dideliu sąjūdžiu, su pranciškonų sąjūdžiu, kuris taip pat ėjo tokia kryptimi. Pranciškonai net pamokslų nenorėjo sakyti. Užteko jų pasirodymo. Visiems yra žinomas pasakojimas apie šv. Pranciškų, kaip jis su vienu broliuku ėjo sakyti pamokslo. Jie perėjo miesto gatvėmis ir parėjo namo. Broliukas klausė, kur pamokslas. Šventasis atsakė, kad pamokslas jau pasakytas tuo pasivaikščiojimu. Iš tikrųjų, didelius pamokslus galima pasakyti be žodžių.

Domininkonai sakė žodinius pamokslus. Bet vėliau ir revoliuciniai vienuolynai kažkaip suserga lyg kokia skleroze ir pasidaro ne tokie judrūs, ne tokie gyvi. Jie apauga visokiomis formomis. Pats sąjūdis nuo tų formų, žinoma, pasidaro pastovesnis. Jis pasidaro galingas istoriškai visuomeniškas reiškinys, kurio niekas neišraus iš gyvenimo. Jų institucijos pasidaro gerai įsišaknijusios, bet proporcingai jos atitrūksta nuo pulsuojančio gyvenimo reikalų. Žinoma, aš čia niekam nedarau jokio priekaišto. Ir senose vienuolijose atsiranda tiek daug apaštalinės dvasios, kad sugeba visą šią sunkią istorinę mašiną įjungti į labai gyvus modernius uždavinius. Tokių pavyzdžių gausu visose didžiose vienuolijose, kaip jėzuitų, pranciškonų ir domininkonų.

Tačiau pavojus užsidaryti gresia visiems. Matyt, kad Arkivyskupas tai pramatė, jei tiek daug kartų savo toj dvasinėj vienuolinio gyvenimo minty mums primena, kad mūsų tobulumo siekimas nepasidarytų tik mums patiems. Jis yra ir tam, kad sėkmingiau ir geriau galėtume darbuotis kitų išganymui ir šventumui.

Išeina, kad arkiv. Jurgis nepritartų tai pažiūrai, kuri sako, kad šventumas yra galimas tik vienuolyne. Šventumas yra galimas ir šalia vienuolyno. Šiandien ši mintis yra labai populiari, ir daug pasauliečių ja domisi. Pasauliečių sąjūdis šiais laikais kartais gana nervingai priekaištauja senoms vienuolinėms pamaldumo formoms. Žinoma, lengviau priekaištauti, negu ką nors statyti, bet su pagrindiniu principu, kad šventumas nėra vien vienuolijų privilegija, reikia sutikti. Šventumui yra pakviesti visi žmonės. Vienuoliai turi garbingą titulą vadintis tobulybės luomu. Bažnyčia formaliai tai pripažįsta. Tai reiškia, kad vienuolinis gyvenimas, kaip institucija stovi aukščiau šventumo kategorijoje už pasaulietišką gyvenimą. Todėl niekas negali sakyti, kad vedybinis gyvenimas savo prigimtimi būtų šventesnis už vienuolinį gyvenimą. Tačiau, jei imsime atskirą žmogų, gali būti, kad vedęs žmogus yra šventesnis negu atskiras vienuolis. Bet jeigu vienuolinį gyvenimą imame kaip luomą, kaip gyvenimo stilių, negalime sakyti, kad vedybinis gyvenimas stovi aukščiau. Nors tokių pažiūrų šiandien pasitaiko. Todėl tokiais laikais, kaip mūsų, kada kyla pasauliečių įtaka Bažnyčioje, reikia gerai suprasti ir vienuolio ir pasauliečio garbę. Nėra reikalo tą hierarchiją prarasti. Reikia sugebėti vienuolinio gyvenimo garbę ir vertę apginti ir pasauliečių sąjūdžio laikais.

Todėl mes rūpinsimės, kad krikščioniškas šventumas sklistų už mūsų vienuolyno ribų. mes prisidėsime prie žmonių tobulėjimo iki aukščiausio laipsnio. Iš esmės nėra skirtumo tarp vienuolinio ir pasaulietiško šventumo. Arkiv. Jurgis, tarsi bijodamas, kad mes permažai kreipsime dėmesio į jo paskatinimą rūpintis kitų žmonių šventumu, mums primena apaštalo Jono užrašytus Kristaus žodžius, kad ne tik už vienuolius, bet ir "už juos" (t.y. už pasauliečius) aš pašvenčiu pats save, kad jie būtų pašventinti tiesoje" (Jono 17, 19). Mūsų solidarumas su žmonėmis yra gili mūsų tikėjimo pareiga. Kokį vaidmenį arkiv. Jurgis skiria mums šitame sąryšyje, pasako kiti čia jo cituojami Kristaus žodžiai, pasakyti apaštalams: "Aš jus išsirinkau ir paskyriau jus, kad eitumėte, neštumėte vaisiaus ir jūsų vaisius pasiliktų" (Jono

15, 16). Šitie žodžiai mums yra ne tik paskatinimas, bet ir pažadas, kad apaštalinis-vienuolinis kelias gali būti vaisingas, kad mūsų darbo vaisius gali būti didelis.

Kartais vienuolinį gyvenimą gyvenąs žmogus išgyvena tam tikrą tuštumos įspūdį. Jis mano, kad jis yra nevaisingas; jis neturi vaikų; jis neturi anūkų. Štai kodėl jo gyvenimas yra kažkaip vienišas. Aukščiau arkiv. Jurgio cituotos mintys yra Kristaus atsakymas į šį mūsų galimą susirūpinimą. Jis sako, kad apaštalinės veiklos vaisius yra. Ir tas vaisius yra ilgai tveriantis, jis pasiliks. Mes turime dvasinių vaikų ir dvasinių dukterų. Gal būt, mes jų nepažįstame; gal būt, tie dvasiniai vaikai ir tos dvasinės dukterys dar ir negimę yra, bet jie ateis, jie užims mūsų vietas, ir mes neturime manyti, kad mes esame nevaisingos, nevaisingi.

9. KOMUNISTINIS IR INDIVIDUALISTINIS ŽMOGUS

6-sis paragrafas turi antraštę — Derinti maldos gyvenimą su veikliuoju. Čia vėl matome tą patį sąryšį: vidinio ir išorinio gyvenimo derinimas. Skaitykime tą paragrafą: "Atsidėjusios tat maldai, mąstymui, bei kitiems pamaldumo darbams, o kartu rūpindamos pasitarnauti kitiems ir juos tobulinti, tesuderina šiuos du tikslus taip, kad aukštesnio asmeninio šventumo siekimas ir rūpinimasis artimo išganymu taip susijungtų, kad ne tiktai vienas kito nekliudytų, bet dar labiau vienas kitą paremtų". Bažnyčioje kartais atsiranda toks antagonizmas: pasauliečiai mėgsta šnekėti visokių nesąmonių apie vienuolius, o vienuoliai su tam tikru išdidumu mėgsta kalbėti apie pasauliečius. Ir tokiu būdu šitos dvi gyvenimo šakos viena kitai pasidaro lyg priešai. Ir tas negerumas yra gana aukštai siekiąs. Tai nėra vien sluoksnių apraiška. Jūs galite rasti labai protingų kunigų, kurie neigs vienuolynų reikalingumą arba padarys jiems įvairių priekaištų. Žinoma, kartais tie priekaištai bus ir pagrįsti. Iš kitos pusės, nesunku yra sutikti labai dvasingų vienuolių autorių, ypatingai senesnės kartos, kurie sakys, kad kiekvienas vienuolio išėjimas "į pasaulį" ir kiekvienas susitikimas su pasauliečiais jį padaro žemesniu. Pasak jų, vienuolis grįžta į vienuolyną visuomet mažiau šventas, negu jis iš jo išėjo. Kartais gal taip ir yra. Bet iš tos faktinės padėties negalime daryti principo. Stenkimės, kad negrįžtume į vienuolyną mažiau šventi, ne-

gu iš jo išėjome, bet mes neužsidrauskime sau dėl to rūpinimosi tais žmonėmis, kurie anapus vienuolyno, ir neišsijunkime iš apaštalinių darbų. Nemanykime, kad mes vieni galime pasiekti savo šventumo.

Nepersenai man teko girdėti jauno filosofo Jones paskaitą. Jis skleidė labai drąsią pažiūrą. Aš nežinau, ar ji filosofiškai yra visai teisinga, bet ji yra mums vertinga kaip perspėjimas. Tas kalbėtojas išėjo labai stipriai už mintį, kad mes patys vieni sau nesame pakankami, kad mums be galo daug reiškia susitikti vienas su kitu. Jis sakė: "aš nepažįstu savęs, kol aš nesusitinku su kitu asmeniu. Aš esu nepilnas žmogus, kol aš nebendrauju su kitais".

Žinoma, nėra reikalo šios minties išplėsti iki kokio komunizmo, ar asmens paskandinimo masėje. Vistik žmogus yra didelė pilis, žmogus yra didelė vienybė savyje. Žmogaus asmuo yra didžiausia vienybė, kokia tik yra galima pasaulyje šalia Dievo. Dievas yra vienas. Ir žmogaus vienumas yra kaip koks deimantas. Jo negalima padalyti; jį galima tik suskaldyti, t.y. sunaikinti. Jis yra kažkas nepamainamo. Gamtinėje tvarkoje, mūsų matomame pasaulyje, niekur kitur nėra tokios vienybės, kaip žmoguje. Žmogus yra didelis centras. Tačiau nežiūrint tos didelės vienybės, mes visi puikiai žinome, kaip daug reikšmės mes turime vieni kitiems. Nors kartais nejaučiame, kad mes turime tos reikšmės. Rodos, mes nieko nepasakėme, nieko nedarėme, bet pats mūsų pasirodymas ar ką nors užgavo, ar atliko didelį pamokinimą. Šv. Pranciškus yra labai teisus, manydamas, kad nebūtinai reikia kalbėti; kartais ir be kalbos, tik susitikimas su žmonėmis gimdo dvasią. Ir tai atsitinka visiems. Kai mes susitinkame su kitu žmogumi, mes daug gauname. Aš manau, kad Tėvo Jones iškelta mintis, kuri yra stiprioje prancūzų filosofo Sartre įtakoje, mums yra geras perspėjimas įvertinti susitikimą su artimu. Arkiv. Jurgis šiame paragrafe mus kviečia į du derinius: visų pirma, į suderinimą maldos ir išorinių darbų; ir, antra, savo šventumo su apaštalavimu kitiems. Nežinia, ar pirmieji arkiv. Jurgio draugai ir jo gerbėjos pilnai suprato, į kokį aukštą uždavinį arkiv. Jurgis juos kviečia. Mat, tada dar ne visiems buvo aišku, kad žmonija stovi dviejų didelių susikryžiavimų takoskyroje: individualizmo ir komunizmo. Šiandien mums ta pasaulinė situacija yra aiškesnė. Negana to, ji mums atsidengia kaskart vis didesnėmis perspektyvomis ir vis gilesniais grioviais. Mums iš vienos pusės vis labiau aiškėja, koks žmogus yra didelis, kad ir savo išradi-

muose; iš kitos pusės mums aiškėja, kaip stipriai jis yra priklausomas nuo kito žmogaus.

Šiandien mums jau yra beveik išmušta iš galvos kaikurių senų vienuolijų iliuzija sukurti mažą tobulą bendruomenę ir nesirūpinti likusiuoju pasauliu. Mūsų laikais, kada žmonijos susižinojimo priemonės per sekundę pasiekia tolimiausius pasaulio kampus ir niekur nelieka nieko uždaro, ko televizijos akis negalėtų susekti ir parodyti visiems, žmonijos vienybės faktas pasidaro labai akivaizdus. Iš kitos pusės, šiandien yra atsiradę žmonijoje naujų atsiribojimų, kurių nebuvo anksčiau. Uždavinys, į kurį kviečia arkiv. Jurgis savo vienuolius, nėra lengvai ir paprastai įvykdomas. Šiandien, išsidiferencijavusioje visuomenėje, jis yra įvykdomas sunkiau negu anksčiau, nes visokių profesinių ir kultūrinių tvorų yra daugiau. Tačiau šiais laikais ir reikalas tokio šventumo, kuris mokėtų siekti per visas tvoras, yra gyviau jaučiamas.

10. MEILĖS DORYBĖS IR ĮŽADŲ PIRMENYBĖS KLAUSIMAS

7-tas paragrafas turi antraštę "Puoselėti meilės dorybę". Skaitykime jį: "Žinotina, jog krikščioniškoji tobulybė yra visų dorybių junginys, o jos esmė — pašvenčiamoji malonė ir meilė: įsakymo tikslas yra meilė (Tim. I, 5); bet visų pirma turėkite meilę, kuri yra tobulumo ryšys (Kol. 3, 14). Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje ir Dievas jame (Jono I - 4, 16). Mylėsi Viešpatį Dievą visa savo širdimi, visa savo siela, visomis savo jėgomis, visomis savo mintimis, o artimą kaip pat save (Luko 10, 2). Tai yra didysis įstatymas, suformuluotas jau Sen. Įstatyme.

Mums čia kyla klausimas, kokį ryšį turi meilės dorybės įstatymas ir tas didysis meilės principas su mūsų įžadais. Mes turėtume gerai išsiaiškinti, kokiame ryšyje stovi mūsų įžadai su meilės dorybe? Šioje srityje vienuolinio gyvenimo istorijoje taip pat yra išgyventa nemaža pavojų. Yra buvę vienuolių, kurie sakė, kad įžadai stovi aukščiau už meilės dorybės įstatymą ir dėl to kas laikosi Kristaus patarimų t.y. įžadų, tam nėra reikalo laikytis įstatymų, t.y. meilės įstatymo. Bet tai yra klaida. Toks aiškinimas būtų didelis nesusipratimas. Tai būtų ne ką mažiau, kaip išsižadėjimas krikščionybės.

J. Mausbach, šio šimtmečio pradžios moralistas, yra parašęs studiją, pavadintą: Įsakymai ir įžadai. Jis joje atsako į protestantų priekaištus, nukreiptus prieš vienuolinį gyvenimą. Jie priekaištavo, kad katalikų Bažnyčioje Kristaus patarimai, kurie sudaro vienuolinio gyvenimo rėmus, yra nustelbę meilės įstatymą.

J. Mausbach sako: "Ne išorinis griežtumas, ne didingi talentai ir darbai, bet Dievo ir savo artimo meilės laipsnis, išvidinio nusiteikimo dorybei grynumas ir jėga nustato tobulumo laipsnį. Dėl to daugelis pasaulyje gali pasiekti net aukštesnio šventumo, negu tie, kurie gyvena vienuolynuose. "Alfonsas savo Jėzaus Kristaus meilės vadovėlyje labai daug dėmesio kreipia į pareigą mylėti prikryžiuotąjį Išganytoją ir sako, kad nei griežtumai, nei malda, nei dažnas priėmimas sakramentų, nei davimas išmaldų nesudaro krikščioniškos tobulybės esmės, bet meilė" (Catholic Moral Teaching, 272 psl.). Pasisakęs apie meilės santykį su įvairiomis asketinėmis praktikomis, Mausbachas šitaip nusako Kristaus patarimų santykį su meilės dorybe: "Mes negalime paneigti objektyvinės vertės tų moralinių tiesų, kurios yra vadinamos patarimais, nors jos nėra vertintinos absoliutiniu mastu; jų vertė gali priklausyti nuo jų susitikimo su kitomis moralinėmis pareigomis; gi absoliutinę vertę jos turi tik tada, kai yra siejamos su aukščiausiu tikslu, t.y. meile" (Ten pat. 274 psl.).

Taigi, mūsų įžadai yra meilės įstatymo tarnyboje. Kitaip ir negali būti. Įžadai yra tam, kad ugdytų meilės dorybę. Ar imsime vieną įžadą, ar antrą, ar trečią, mes turime suprasti, kad jie yra tam, kad padarytų mus geresniais įrankiais tarnauti Dievui ir artimui.

Jau pats laikas suprasti ir atkreipti dėmesį į tą sąryšį. Seniau, pavyzdžiui, kada nors prieš I-jį pasaulinį karą, galėjo kas nors kalbėti, kad štai klusnumo įžadas yra puikus dėl to, kad jis sudaro pagrindą organizacijai. — Žiūrėkite, kokį produktyvumą vienuolynas pasiekia. Jokia kompanija tokios neturi. Vienuolyne viskas veikia taip gerai, taip ekonomiškai, kad vien dėl to reikia vertinti klusnumo įžadą. Tai yra iš dalies tiesa. Bet jeigu mes su šita pažiūra grįšime į pokomunistinę Lietuvą ir ten savo broliams ir seserims pasakysime, štai kokį vienuolinį mokslą mes esame išėję ir prašom jungtis prie mūsų, žinote, ką jie mums atsakys: "Mes mokame geriau už jus paklusti ir geriau bijoti savo viršininkų, negu jūs". Nacizmas su savo veikla, žmonių organizacija, ir komunizmas, pavergdamas žmogų ir

sugebėdamas "vienuolinę" drausmę įvesti ne keliems pasišventusiems žmonėms, bet ištisom tautom ir valstybėm, atrado būdą, kaip galima tobulai suvaldyti žmones. Mes juos kritikuojam, nes kai kuriose srityse komunizmas gero rezultato nepasiekė, kitose — pasiekė. Komunistai atominę bombą padaro neblogesnę, negu amerikiečiai. Mes čia norime pasakyti, kad prie klusnumo įžado nesustotume kaip prie tikslo pačiame savyje, bet kad mes tą įžadą išmoktume pajungti ir pašvęsti Dievo ir artimo meilei. Klusnumas dėl klusnumo ar dėl ekonominės pažangos nėra pateisinamas dalykas. Vienuolinis klusnumas nereiškia nepasitikėjimo atskiru asmeniu, ir neturi jo nužeminti iki pastumdomo daikto vertės. Priešingai, protingas, laisvas apsisprendimas praktikuoti klusnumo įžadą yra aukščiausias individualios valios aktas.

Mes klausome savo vyresniųjų ne dėl ekonominio produktyvumo, ar politikos, ar kitokių atsitiktinių priežasčių, bet dėl to, kad mes geriau sugebėtume mylėti Dievą ir žmogų. Sugebame mylėti viršininką, nepaisydami to, kad jis yra nusidėjėlis ar kad turi įvairių netobulybių. Kartais jo patvarkymai yra daromi nežinia kokiais asmeniniais tikslais, bet mes sugebame tame viršininko patvarkyme įžvelgti geresnių ir aukštesnių tikslų, negu jis pats sugeba juos įžvelgti. Praktiškos Dievo meilės požiūris turi grįsti mūsų klusnumo dorybę.

Bet eikim toliau. Ar galima ką nors panašaus galvoti ir apie skaistybės bei neturto dorybę? Skaistybės dorybę yra labai lengva išaiškinti kaip vertybę žmogaus, kuris yra saugus taip, kad jį niekas nesuvilios. Žiūrint paviršutiniškai, taip yra. Bet tai nebūtų pakankamas skaistybės dorybės pateisinimas. Mes skaistybės dorybę ugdome tam, kad būtume nepriklausomi nuo vilionių, kurios traukia mus vienus prie kitų. Skaistybės laikymo tikslas yra, kad mūsų meilė būtų galingesnė už visas viliones, kad ji būtų nepriklausoma nuo išorinių patikimų ar nepatikimų, kad mes savo meilę galėtume dalinti su karališku dosnumu; kad mes ją dalintume ir ten, kur mūsų jausmai rodytų, kad ten mūsų meilės turėtų nebūti.

Panašiai reikia kalbėti ir apie neturto dorybės įjungimą į meilės dorybės ciklą. Čia yra gana lengvas priėjimo būdas, nes, kai mes atsisakome turto, mes lengvai sugebame tuos dalykus pavesti disponuoti kitam žmogui ir panaudoti kokiam geram ar dideliam tikslui. Taigi, meilės dorybę mes vienuoliai turime sugebėti pastatyti viršum

visko, ir ji mus išgelbės iš visų mūsų trūkumų. Ji ir tik ji suteiks gyvo kraujo mūsų įžadams.

Arkiv. Jurgio išryškinta šiame paragrafe meilės pareiga vienuoliniame gyvenime nėra priminimas savaime suprantamo dalyko. Šiandien laikai yra labai pasikeitę; ir apie meilės dorybę mes jau daug girdime kalbant. Tačiau jeigu imsime laikus prieš šimtą metų, tai ten rasime visai kitokį vaizdą. Vienuolinis gyvenimas tada buvo greičiau suprantamas vien kaip auka: kaip atidavimas savęs Dievui, kaip besąlyginis klusnumas ar kiti panašūs dalykai. Apie meilę vienuoliniame gyvenime nebuvo randama reikalo daug kalbėti. Vienuolinis gyvenimas buvo suprantamas daugiau kaip įstatymais normuotas gyvenimas, kurį grindžia vienuoliniai įžadai. Pasitaikydavo ir visiško vienuolinio gyvenimo išskyrimo iš didžiojo meilės įstatymo sferos.

11. GAMTINIO IR ANTGAMTINIO PRADO UGDYMAS

Dabar pereikime prie gamtinio ir antgamtinio prado derinimo vienuoliniame gyvenime ir tobulybės siekimo kelyje. Šia tema arkiv. Jurgis turi keletą paragrafų, kurių pirmas šitaip skamba:

"Siekdamos tobulybės teugdo antgamtinį pradą taip, kad nebūtų paneigiamas ir gamtinis. Būtent, tesistengia būti tiesios širdies, padorios, mylėti tiesą bei teisingumą. Telavina savo įgimtus gabumus ir teišmoksta save valdyti ir tinkamai elgtis su kitais žmonėmis".

Ką reiškia tie du žodžiai, arba tos dvi mintys, kurios yra išreikštos pasakymais: gamtinis pradas ir antgamtinis pradas? Tai yra skirtumas dažnai daromas teologiniuose svarstymuose. Gamtiniu pradu mes suprantame žmoguje tai, kas yra jame kilę iš jo prigimties. Gamtinis pradas žmoguje apima ne tik kūno, bet ir dvasios sritį. Visas žmogus, paimtas su savo fizinėmis ir dvasinėmis galiomis, priklauso gamtinei sričiai. Kartais šitas skirtumas yra daromas kitaip. Kaikurie asmenys mano, kad gamtinę sritį žmoguje sudaro tik jo kūnas, visi jo biologiniai reiškiniai, o antgamtinę sritį sudaro jo dvasia, jo siela. Tai nėra teisingas galių suskirstymas. Žmogaus dvasią arba jo sielą mes taipogi laikome natūraliu dalyku. Tai nereiškia, kad ji yra iš kūno išsivyščiusi. Tai nereiškia, kad žmogaus dvasia yra atsiradusi be Dievo pagalbos. Priešingai. Mes žinome, kad žmogaus

dvasia yra sukuriama paties Dievo. Ji nėra išvedama kaip nors evoliucijos keliu iš žmogaus kūno. Tačiau kai mes svarstome skirtumą antgamtinio ir gamtinio prado žmoguje, tai gamtiniu pradu ar natūraliniu pradu mes suprantame pilną žmogų, su kūnu ir siela.

Ką tad mes suprantame antgamtiniu pradu? Antgamtiniu pradu praktiškai mes vadiname tai, kas yra atėję mums iš atpirkimo, iš Kritsaus, iš Dievo apreiškimo. Pav. tai, kas yra vadinama Dievo malonė su visomis jos dovanomis, šv. Dvasios dovanos, visa tai, kas yra Kristaus suteikta žmonijai, kas Jo yra nupelnyta mums. Antgamtiniu dalyku mes laikome sakramentų teikiamas malones: Dievo sūnystės malonę, mūsų įjungimą į Dievo Karalystę, nuodėmių atleidimą. Antgamtiniu dalyku žymia dalimi laikytinas Bažnyčios gyvenimas. Tiesa, Bažnyčia veikia žemėje, t.y. natūralioje žmonių srityje; ji veikia kultūrinėje ir visuomeninėje aplinkumoje, tačiau savo būdinguoju bruožu ji yra anapus natūralios, gamtinės srities. Ji yra kilusi iš antgamtinės. Juk Kristus ir sakė, kad "mano karalystė ne iš šio pasaulio"... (Jono 18, 3). Nors jo karalystė yra šiame pasaulyje, bet ji yra ne iš čia.

Pasidarę šitokį skirtumą, dabar žiūrėkime, kaip arkiv. Jurgis skatina mus derinti mumyse šias dvi sritis. Pradėkime nuo gamtinės srities. Pirmiausia, jam atrodo svarbu, kad mes tinkamai elgtumės su kitais žmonėmis. Jis mus niekada neatleidžia nuo ryšio su kitais žmonėmis. Laiku ir nelaiku, jis šią pareigą mums primena. Mūsų santykiai su kitais žmonėmis pirmoje eilėje yra gamtinis reiškinys, bet jis gali būti ir antgamtinis. Iš tikrųjų, praktiškai krikščionių gyvenime vargiai ar yra koks mūsų santykis, kuris būtų vien tik gamtinis reiškinys. Mes esame patys pasidarę ne vien gamtinės būtybės, bet ir antgamtinės, nes turime Dievo malonę; mes esame atpirkti, esame per krikšto sakramentą tapę Dievo vaikais ir tai asmeniškai įsikūniję, išryškinę, savo įžadais. Štai dėl ko mes nesame vien gamtiniai žmonės. Dėl to ir mūsų santykiai su kitais asmenimis nėra vien gamtiniai. Tačiau ne apie tai čia Arkivyskupas kalba; jis čia turi prieš akis natūralius mūsų santykius su kitais asmenimis ir į šitą natūralų žmogiškumą kreipia mūsų dėmesį. Jis, atrodo, nori pasakyti, kad mūsų antgamtinis pašaukimas, antgamtinė Dievo malonė neatleidžia mūsų nuo natūralaus gražaus elgesio su žmonėmis.

Kalbant apaštalo Povilo žodžiais, galima sakyti, kad "šviesos

vaisiai pasireiškia visokiu gerumu" (Efez. 5, 9). Kad mes teisingai supratome arkiv. Jurgio mintį, liudija sekantis jo sakinys: "Telavina savo įgimtus gabumus ir teišmoksta save valdyti". Čia Arkivyskupas labai aiškiai deda kirtį ant įgimtų gabumų. Įgimti gabumai yra ne tie gabumai, kurie antgamtiniu būdu gali būti mums suteikiami, bet tie gabumai, kurie yra mums įgimti. Jeigu jis skatina mus mokytis ir lavintis tose srityse, kuriose turime natūralių palinkimų, tai čia pat prijungia, kad mes išmoktume save valdyti. Mat, gabumai tai dar ne tas pats žmogus, kas jo asmuo. Asmuo turi vadovauti gabumus, o ne gabumai turi vadovauti žmogui. Kai vien gabumai pradeda vadovauti žmogui, jie jį netrunka iškreipti; jie jį padaro kokios vienos srities specialistu, bet gal visiškai nesugyvenamu ar netikinčiu žmogumi. Dėl to daug prasmės yra toje aplinkybėje, kad arkiv. Jurgis, iškėlęs gabumų reikšmę, tuoj pat primena ir jų valdymo reikalą.

Toliau jis sako: "Tesistengia seserys būti tiesios širdies, padorios, mylėti tiesą bei teisingumą". Čia vėl prieinama prie teisingumo minties, kurią esam pastebėję pas jį anksčiau, būtent, kada matėme jį skatinant mus vengti melo. Čia jis vėl iškelia tą pačią mintį, tik ryšium su derinimu mumyse gamtinių ir antgamtinių pradų. Mes turime būti tiesios širdies ir mylėti tiesą bei teisingumą. Labai reikšmingas dalykas yra mylėti tiesą ir būti teisingiems visada. Tai, rodos, yra paprastas dalykas. Mylėti tiesą ir būti teisingu nebūtinai reiškia būti antgamtiniu. Tiesa ir teisingumas gali reikštis žmonėse ir be atpirkimo malonės; ir mes žinome, kad ir nekrikščioniškose tautose bei prieškrikščioniškais laikais yra buvę labai daug teisingumo ir tiesos meilės pavyzdžių. Mes turėtume vengti pagundos manyti, kad turime aukštesnę Dievo malonę ir todėl teisingumo dorybė bei tiesos meilė mums jau yra ne taip svarbi. Šito pavojaus reikia ypač vengti todėl, kad tikėjimo ir Bažnyčios priešai yra kažką tuo reikalu mūsų tarpe pastebėję. Jie yra suformulavę savo garsų priekaištą, kad krikščionys, ypač katalikai, nori geru tikslu pateisinti blogas priemones. Ir kiek daug yra paskelbta šiuo reikalu! Tiesa, dabar šios kalbos yra aptilusios. Todėl, kad išvengtume panašių priekaištų, mes turime gerai įsidėmėti, kad teisingumo pareiga, tiesos meilės pareiga mums yra lygiai taip šventa ir nemažiau būtina, kaip ir kiekvienam žmogui. Ir kad jokiais aukštesniais tikslais, ar antgamtiniais išskaičiavimais mes negalime nuo šios pareigos nukrypti. Tiesa yra didelis reikalavimas,

ir palaimingas reikalavimas. Jeigu mes jo laikysimės, tai mūsų veikla nesudarys pagrįstos priežasties jokiam kaltinimui šitoje srityje.

Praktiškas krikščionių gyvenimas kartais duoda pagrindo, nors ir nelabai pateisinamo, juos šia prasme kaltinti. Katalikų Bažnyčia, iš tikrųjų, niekada nemokė, kad būtų galima antgmtinių dalykų dėlei nepaisyti kai kurių teisingumo reikalavimų. Niekad tokio mokslo Bažnyčioje niekas nėra skelbęs. Tačiau vienas kitas uolus Bažnyčios žmogus įsismaginęs gal ir pertempia kai kuriuos uždavinius, parodydamas persūdyto uolumo ten, kur jo nereikėtų. Taigi šita natūralinių dorybių pareiga yra mums labai svarbi. Nesistebėkime, jeigu arkiv. Jurgis savo dvasinėje vadovybėje vienuoliams kalba ne vien apie antgamtinę malonę bei jos dorybes, bet ir apie natūralių, gamtinių dalykų tinkamą įjungimą į mūsų gyvenimo sąrangą. Pasak jo, asmenys, siekią tobulybės, "teugdo antgamtinį pradą taip, kad nebūtų paneigiamas gamtinis". Nepraleiskime be dėmesio šio sakinio konstrukcijos. Jis yra labai išmąstytas. Arkivyskupas nesako paprastai, kad štai: kreipkime dėmesį į tuos visus gamtinius dalykus. Ne, jisai sako priešingai: Teugdo vienuoliai antgamtinį pradą. Antgamtinis pradas yra svarbiau. Jis yra viršum visko. Bet ugdant antgamtinį pradą nereikia iškrypti kuriose nors natūralinėse dorybėse. Tai griautų visą žmogaus dorą, antgamtinės neišskiriant. Šitaip atrodo, bendrais bruožais paimtas, santykis tarp gamtinio ir antgamtinio prado mūsų vienuolijos principuose.

12. DIEVO MALONĖ UŽDAVINIO FORMOJE

Skaitykime toliau 9-tą paragrafą, kuris turi antraštę: "Tobulėti savo darbuose". — "Besistengdamos nuolat siekti didesnio savo gyvenimo šventumo, tegul atlikinėja savo kasdienines pareigas ir darbus kiek galima tobuliau. Dirbdamos kurioje įstaigoje, ar labdaros srityje, ar kuriuos kitus darbus Dievo garbei ir artimo gerovei, ne tik tenebūna žemesnės už pasaulietes, bet teduoda dar joms pavyzdį. Tegul jūsų šviesa taip šviečia žmonių akivaizdoje, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir garbintų Tėvą, kuris yra Danguje" (Mato 5, 16). Gamtinių ir antgamtinių dorybių derinimas, kuris principe išreikštas 8-tame paragrafe, čia aptariamas praktiškiau. Jis čia yra pervedamas į konkrečius mūsų darbus. Mes esame skatinami vėl tuo pačiu stiliumi.

Arkivyskupas nepradeda nuo to, kad mes, štai, viską metę, mestumės į savo talentų ugdymą. Pirmasis jo sakinys yra antgamtinio pobūdžio: "Nuolat siekti didesnio savo šventumo". Tai yra viršum visko. Tai yra Dievo malonė. Bet tegul atlikinėja kasdienines savo pareigas ir darbus, kiek galima, tobuliau". Čia mes vėl matome to paties pobūdžio derinimą: antgamtinis pradas yra pastatomas pirmoje vietoje, gi pradas šalia jo yra kasdieninės pareigos, kasdieniniai mūsų darbai ir tobulas jų atlikimas.

Kai skaitome šią arkiv. Jurgio "vedamąją mintį", gauname įspūdį, kad čia nėra jo koks nors lengvas rašto darbas, bet kad tai yra gilių studijų ir rimto mąstymo padarinys. Lengva yra parašyti koks nors labai įspūdingas straipsnis, nuskristi su juo į žvaigždes ir priskelbti visokių nuostabių dalykų. Geros fantazijos žmogui tai nesunku. Bet pasiekimas lygsvaros, kuri yra šitame nedideliame, bet savo dvasia dideliame kūrinyje, liudija didelį žmogų, plačią dvasią, gilų tikėjimą, modernišką šventumą.

Kai eina reikalas apie dorybių ugdymą, derinant gamtinius ir antgamtinius dalykus, kyla klausimas, kaip pagaliau reiškiasi tas antgamtinis pradas mumyse. Kalbant apie antgamtinį pradą, mes galime sutikti autorių, kurie labai įspūdingai tą dalyką aprašo. Galima rasti knygų, kurios labai prakilniai nušvies ir įspūdingai kalbės apie Dievo malonės galybę, kuri reiškiasi mumyse, kad mes būsime sužavėti. Bet čia ir yra pavojus, kuris pasireiškė 17-to šimtmečio vienuoliniame gyvenime, kada religinis gyvenimas buvo labai stipriai nusikreipęs į antgamtinio prado žavesį. Tačiau šis dvasingumas nepakankamai bendradarbiavo sprendžiant konkrečius uždavinius. Gi šitas bendradarbiavimas yra sąlyga, be kurios toliau eiti negalima. Yra savaime suprantama ir net elementaru, kad Dievo malonė, nors pati didžiausia, be mūsų įsijungimo neveikia. Mes galime būti paskandinti Dievo malonės tvenkinyje ir apipilti ja iš visų pusių, bet jei mes nieko savo natūraliomis jėgomis nedarysime, ta Dievo malonė liks neveikli ir jokios naudos iš jos nebus.

Štai dėl ko yra taip svarbu gamtinio ir antgamtinio prado derinimas. Tai nėra koks pigus modernizmas, tai nėra kokia keistenybė ar nauja idėja; tai yra pagrindinė krikščioniškos tobulybės tiesa. Deja, ši tiesa yra kartais pamirštama. Tačiau sąmoningas žmogus, siekiąs savo tobulumo, negali jos apleisti. Todėl mūsų laikais atsirado au-

torių, kurie labai didelį dėmesį atkreipė į natūralinio prado bendradarbiavimą su antgamtine Dievo malone.

Vienas iš tokių yra buvęs Tübingeno dogminės teologijos profesorius Karl Adam. Jo viena knyga buvo lietuviškai išversta profesoriaus Kuraičio rūpesčiu. Ji vadinosi "Viskas Kristui" Vokiškai ji turi kiek kitokį pavadinimą. Jis tarp kitko svarsto klausimą, kaip praktiškai atrodo Dievo malonė. Ar būtinai Dievo malonę mes turime suprasti kaip kokią dovaną, tarsi kašę su vaisiais ir saldainiais, kurią mes gauname per Kalėdas. Dievo malonė, sako Adam, tiesa, kartais ateina kaip kokia dovana. Ji visada yra kaip dovana metafizine prasme, tai reiškia, kad ji yra ne mūsų. Bet kokia forma ji yra mūsų kasdieniniame gyvenime pasirodanti. Ji kartais mums ateina ne tiek kaip išorinė dovana, kiek uždavinys. Ji nekartą mums ateina kaip sunkus uždavinys, kaip problema, kurios mes negalime savo jėgomis išspręsti. Dievo malonė mus pastato į tokią neįprastą situaciją, iš kurios mes turime ieškoti išeities ir, jos beieškodami, mes atrandame savyje daugiau, negu manome turį, ir sukuriame kai ką gero.

Paimkime pavyzdį. Seserims reikia apgyvendinti vasaros stovykloje 100 mergaičių, bet jos neturi kur jų patalpinti. Jos dabar suka galvą, kur dėti tas mergaites, kurioms stovykla labai reikalinga. Ir štai jos sugalvoja, kad kluoną ar tvartą reikia perdirbti į mergaičių miegamuosius kambarius. Ir tai pasiseka. Tai, sakyčiau, yra labai gražus Dievo malonės kooperavimo su mūsų pastangomis pavyzdys. Taip Adam Dievo malonę ir supranta. Malonė ateina kaip uždavinys, kaip nenugalima bėda. Ir štai žmogus tos bėdos neatmeta, bet vienaip ar kitaip ieško išeities, įjungia į tą uždavinį visas savo jėgas, dvasios ir fizinius išteklius ir iš to pasidaro tobulybė. Tada pasidaro žmogiškas veikimas ir pilnutinis krikščioniškas gyvenimas.

Mūsų dienų psichologas T. Steeman, O.F.M., Dievo malonę mūsų gyvenime ir neaptaria kitaip, kaip problemų kėlimą. "Dievas ateina į gyvenimą ne kaip tas, kuris problemas išriša, bet kaip tas, kuris jas žmogui iškelia (52 psl. Consilium, 23 tomas). Tokiu būdu Dievas kviečia žmogų į gyvenimą, kuris turi prasmės ir yra reikalingas drąsos.

13. DIEVO DOVANA ŽMOGUI ASMENIŠKAI

Paimkime kitą autorių, senesnį už Adam, įžymųjį vokiečių moralistą Mausbach. Jis yra daug prisidėjęs prie prigimties ir antgamtės santykių aiškinimo. Ir jis stengėsi išsiaiškinti, kaip tos dvi sritys — antgamtinė ir gamtinė — mumyse veikia. Jis pateikia ramių ir tikslių šitų dalykų aptarimų. Kaip jis vaizduojasi ateinančią pas mus Dievo malonę, jis rašo: "Tarp prigimties ir malonės nėra nei antagonizmo, nei nesiderinimo, bet yra išvidinis ryšys ir derinys. Dvasinė žmogaus prigimtis, sukurta pagal Dievo paveikslą — panašumą, tikisi malonės ir turi išvidinį imlumą paklusti malonės kvietimui ir pasigauti jos užsimetančios jėgos. Einant šita antgamtiškumo samprata, savaime suprantama, kad malonė pakelia prigimtį, suteikdama jai stiprybės, grožio ir vaisingumo. Malonė stato, tam tikra prasme, ant prigimties taip, kad tobulybė gali būti pasiekta tik ten, kur yra kas nors pajėgus tobulybės pasiekti. Tobulybė yra esamos galimybės įgyvendinimas. Jos dėka pasidaro realu tai, kas prieš tai buvo tik galima" (Cath. Moral Teaching, 314 psl.).

Iš šių Mausbacho žodžių mes matome, koks nuoseklus yra ryšys tarp malonės ir mūsų prigimties. Šie Mausbacho aptarimai pateikia teologinį pagrindą arkiv. Jurgio skatinimui, kad mūsų darbai neatsiliktų nuo šventumo.

Dievo malonė pradžioje dažniausiai yra labai švelnus dalykas. Ji pasirodo kaip labai nedrąsi mintis, nežymus reiškinys kitų reiškinių tarpe, bet jis turi vieną bruožą: jei neatmetamas, jis pradeda augti. Beaugdmaas, jis įgauna jėgos. Štai dėl ko yra labai verta domėtis tomis geromis mintimis, kurios mums iškyla, kurios dažnai atrodo kilusios nelaiku, kada mes esame užsiėmę kitais dalykais. Tai yra krikščioniškos tobulybės sėkla. Be jos nėra krikščioniškos tobulybės. Tiesa, malonė pati viena nepadaro jokio žmogaus tobulu tol, kol žmogus visomis savo gamtinėmis jėgomis ir kartais sunkiomis pastangomis su ja nepradeda bendradarbiauti. Štai dėl ko, o ne dėl kokio ekonominio išskaičiavimo ir arkiv. Jurgis ragina, kad mes atlikinėtume savo kasdienines pareigas kiek galima tobuliau. Dirbdamos kurioje nors įstaigoje ar srityje neturime būti žemesnės už pasauliečius, kurie yra uolūs dėl atlyginimo. Būkime aktyvūs savo natūraline prigimtimi. Arkiv. Jurgis žino, kad be mūsų didelių pastangų atpirkimo malonės

lobis neduos rezultatų. Ir tik šitokiu būdu suformavęs mūsų sielą, jis tikisi, kad, Evangelijos žodžiais betariant, "šviesa taip šviestų žmonių akivaizdoje, kad jie matytų gerus mūsų darbus ir garbintų Tėvą, kuris yra danguje" (Mato 5, 16). Taigi, šito paragrafo pabaiga vėl mus nuveda aukštyn. Arkivyskupas visą laiką kalbėjo apie gamtinių jėgų lavinimą, bet užbaigia jį mintimi, kad ne tam mes tas jėgas turime lavinti, jog iš to sau garbės ieškotume, bet kad iš to būtų garbė mūsų Tėvui, kuris yra danguje.

Atkreipdami didelį dėmesį į darnumą tarp žmogaus prigimties ir malonės, mes neturime daryti klaidos ir pačią Dievo malonę nužeminti iki žmogaus prigimties. Šio pavojaus kaip tik neišvengė praėjusių šimtmečių teologija. Ji buvo linkusi ir Dievo malonę laikyti tik Dievo kūriniu, nors ir aukštesnės rūšies. Šiandien, tačiau, teologai yra linkę eiti greičiau priešingon pusėn ir Dievo malonę suprasti kaip asmeninę Dievo dovaną asmeniniam žmogui. Jie yra linkę manyti, kad taip, kaip Kristus, būdamas Dievo Sūnus, nėra Dievo kūrinys, taip ir jo atnešta malonė, kiek ji yra betarpiška Dievo dovana, yra dieviškos prigimties dalykas.

Tėvas P. Fransen, pagrindinis Tridento santarybos teologijos žinovas mūsų laikais, savo knygoje "Divine Grace and Man" labai rūpinasi grąžinti Dievo malonei tą pagarbą, kuri buvo iš dalies prarasta diskusijose tarp katalikų ir protestantų. Jam Dievo malonė yra ne kas kita, kaip "intensyvus ir gyvas Dievo buvimas mumyse" (53 psl.). Jis pasisako prieš pažiūrą, kad Dievo malonė tilptų tik jo sukurtoje malonėje. "Šitoks nevykęs aiškinimas, žinoma, yra svetimas Tridento santarybos tėvams ir dėl to neturi jokios vertės. Jis neturi įsakančios galios mūsų tikėjimui" (132 psl.), rašo tėvas Fransen.

Šv. Rašto pagrindas šiam mokslui yra labai gausus. Gal pats stipriausias yra šis Kristaus pasakymas apaštalams: "Jei kas mane myli, tas laikys mano žodžius; ir mano Tėvas jį mylės; mes pas jį ateisime ir pasidarysime buveinę" (Jono 14, 23). Iš tikrųjų, šiuos žodžius mes turėtume imti su visu jų realizmu, kaip asmeniškai mums pasakytus. Kad jie nėra pasakyti vien apaštalams, liudija šie Mato žodžiai, kuriais jis užbaigia savo Evangeliją: "Ir, štai, aš esu su jumis visas dienas, iki pasaulio pabaigai" (Mato 28, 20).

14. TALENTŲ UGDYMAS VIENUOLINIAME GYVENIME

Dar vienas paragrafas yra skirtas malonės ir prigimties sąveikai. Jis kalba apie lavinimąsi kokioje nors specialioje srityje. "Be bendro išsilavinimo, reikalaujamo tiesioginės pareigos ar visuomenės, tesistengia dar įsigyti galimai daugiau žinių ir patyrimo bet kurioj kitoj srityje, kaip antai mokslo, meno, amatų, pasidarydamos jų žinovėmis ar net jų specialistėmis, kad būtų naudingesnės Bažnyčiai, vienuolijai ir artimui". Artimas, kaip matome, niekad neiškrinta iš Arkivyskupo akiračio. Šis paragrafas, ne taip, kaip devintasis, jau ir prasideda grynai natūralinėje plokštumoje, būtent, jis kalba apie mūsų išsilavinimo reikalingumą žemiškose profesijose. Pirmiausia čia iškeliama, kad lavinimasis turi būti nukreiptas tiesioginėms mūsų pareigoms arba visuomeninėms mūsų pareigoms, būtent, toms pareigoms, kurių iš mūsų reikalauja visuomenė. Atkreipkime dėmesį į tai, koks arkiv. Jurgis yra visuomeniškas. Jis būtų galėjęs pasakyti daug paprasčiau: kad mes lavintumės tose srityse, į kurias paskirs mus vyresnieji. Bet jis sako, kad mūsų studijų ir kartu vyresniųjų paskyrimo kryptį turi nulemti visuomeniniai reikalavimai.

Žinoma, visuomenę čia reikia suprasti ne tik platesne prasme, būtent, mūsų kartos žmonės, bet ir ta artimesnioji visuomenė, kurią sudaro vienuolija. Principas čia yra šis: mes turime lavintis tose srityse, kurių reikalauja mūsų artimas. Praktiškai, kas ir kaip ir kokius mokslus turime eiti, nustato vienuolijos vadovybė. Bet nėra reikalo manyti, kad vienuolinis gyvenimas yra būtinai tik objektyvių technikų - specialistų organizacija, kur asmeninis žmogiškasis palinkimas neturi vaidmens, kur visi dirba kaip automatai ir kur iš žmogaus yra padaromas kažkoks veikiantis monstras. Organizuotas veikimas yra geras, bet dėl jo negalima pražudyti žmogaus. Šalia tų pareigų ir uždavinių, kuriuos žmogus turi savo bendruomenėje, jis gali atsidėti savo dvasinių palinkimų lavinimui.

Arkiv. Jurgis sumini kelias lavinimosi sritis: mokslo, meno ar amatų, ir skatina šitose srityse pasidaryti ne tik žinovėmis, bet ir specialistėmis, t.y. savo srityje aukščiausio tobulumo pasiekusiomis asmenybėmis. Ir, iš tikrųjų, reikėtų ta kryptimi eiti. Tiesa, vienuolija organizuoja mus bendriems darbams. Ji turi teisę tai daryti. Mes esa-

me padarę įžadus, klausome tos vadovybės patvarkymų ir dirbame jos pavestus darbus. Tačiau būtų negerai, jei vienuolija kuriuo nors būdu kenktų asmenybėms, neduodama joms tobulai vystytis. Nebūtų gera, jeigu vienuolija, žiūrėdama vien objektyvinių organizacinių tikslų, nepakankamai atsižvelgtų į atskirų asmenų palinkimus. Žinoma, čia irgi reikia būti atsargiems, nes kiekvienas žmogus yra linkęs savo palinkimus pervertinti. Jis mano, kad esąs didelis menininkas ar mokslininkas. Bet kai vienuolija sutinka, kad jis toje srityje specializuotųsi, pav. pradėtų studijuoti muziką, jis, padirbėjęs kiek laiko, jau pradeda piešti. Todėl mes patys neturime perdaug pasitikėti savo pačių sprendimu ir atmesti objektyvų žvilgsnį iš šalies. Pasauliečius nuo šitokio blaškymosi sulaiko ekonominiai motyvai. Vienuoliui tuo tarpu ekonominis išskaičiavimas nevadovauja. Todėl jį nuo blaškymosi ir išsieikvojimo turi sulaikyti jo klusnumas vienuolijos vadovybei.

Tačiau, apskritai imant, žmogus niekad negali būti tik įrankis. Tiesa, mes tą žodį kartais naudojame vadindami žmogų įrankiu Dievo rankose. Tačiau šitas įrankis yra visuomet asmuo. Jis visuomet yra labai vieninga pilis; ir tos pilies negalima griauti; niekas neturi tos teisės. Kas ją ardo, kas ją griauna psichiškai ar kaip visuomeninę asmenybę, tas nedirba Dievo darbo. Tai aiškus dalykas. Todėl, jeigu vienuolyne yra žmonių, kurie atsideda vienai ar kitai sričiai tinkamose ribose, tai reikia tik sveikinti ir į tą dalyką žiūrėti teigiamai, net jeigu šiuo laiku iš to dalyko kokios konkrečios naudos ir nebūtų. Iš jokių savo darbų negalima visada turėti betarpiško atlyginimo; ypatingai iš apaštalavimo srities darbų jo negalima betarpiškai tikėtis. Kartais tas atlyginimas ateina po keletos metų, o kartais jis ateina ir po dešimtmečių, net po kelių šimtų metų. Sustokime prie šv. Tomo Akviniečio! Kai jis mirė, tai atrodė, kad ir jo mokslas buvo palaidotas. Niekas tada juo nesidomėjo. Net keletą šimtmečių jis buvo nustelbtas ir užmirštas. Tik po ilgų metų jis pradėjo kilti ir dar nežinia, kur tas kilimas sustos. Šiandien jau aiškėja, kad visam II Vatikano Bažnyčios susirinkimui dvasiškai vadovavo Liuveno universitetas Belgijoje, kuris atstovauja vadinamai neo-tomistinei minties krypčiai. Vienas Amerikos vyskupas šių žodžių autoriui kartą pusiau juokais prasitarė, kad praėjęs visuotinis Bažnyčios susirinkimas nėra II Vatikano susirinkimas, bet pirmasis Liuveno susirinkimas. Tai mums gali

pailiustruoti, kaip kai kurių asmenų veikla savo padarinių susilaukia po kelių šimtmečių.

Panašiai yra ir su mumis. Jeigu mes, pav., dirbame kokioje specialioje srityje, jeigu vadovybė tam pritaria, tai viskas tvarkoj. Ir moterų vienuolijose netrūksta įžymių asmenų, besidarbuojančių įvairiose srityse. Amerikoje ir kitur yra pasižymėjusių seserų meno srityje ir psichologijos moksluose. Man šia proga ateina į galvą mintis apie vieną seselę-filosofę, žydelkaitę Edith Stein, kurią naciai sudegino Lenkijoje. Ji buvo Edmundo Husserlio, garsaus filosofo fenomenisto, asistentė. Po Husserlio mirties ji sutvarkė ir išleido jo darbus. Sutvarkiusi jo filosofinį palikimą, ji įstojo pas karmelites. Kai naciai užėmė Belgiją, ją išvilko iš vienuolyno ir kažkur sudegino be jokio pėdsako. Dabar yra leidžiami jos veikalai. Tai buvo didelė dvasia. Ji stengėsi fenomenistinį savo mokytojo Husserlio mokslą suderinti su Tomo Akviniečio mokslu. E. Stein yra tik vienas iš daugelio pavyzdžių, kaip vienuolinis gyvenimas gali ir turi ugdyti žmogaus natūralias galias. Žinoma, tai darytina protingose ribose. Mūsų kongregacijos steigėjo yra pastatytas principas, kad be kooperavimo su mūsų natūraliomis dvasinėmis galiomis mūsų tobulybė būtų atsistojusi ant klaidingo kelio.

15. KRISTUS — MŪSŲ PIRMAVAIZDIS

Apie mūsų ryšį su Kristumi arkiv. Jurgis kalba 11, 13, 14 ir 24 paragrafuose. Pradžioje jis skatina mus gerai įsižiūrėti į jo gyvenimą, o paskui plačiau cituoja šv. Boneventūros žodžius, kurie ir sudaro viso 12 paragrafo turinį. Boneventūra išskaičiuoja visą eilę Kristaus dorybių. Tačiau neatrodo, kad į tai būtų buvęs atkreiptas Arkivyskupo dėmesys, nes jis, prieš pradėdamas cituoti Boneventūrą, sako: "Tegul rūpinasi ne tik vieną kitą Kristaus dorybę įsigyti, bet daugiau ir daugiau jį pažinti, jo dvasia persiimti".

Ką reiškia šis arkiv. Jurgio perspėjimas: labiau rūpintis ir pilniau pažinti Kristų, negu vieną ar kitą jo dorybę?

Atrodo, kad atsakymą į šį klausimą mes galime rasti A. Maceinos knygoje "Dievo Avinėlis". Maceina ten pagrindžia, kodėl nepakanka sekti Kristaus dorybėmis, bet reikia ieškoti pilnesnio ir organiškesnio žmogaus santykiavimo su Kristumi pagrindo.

Studijuodamas Kristaus supratimą Rytų Bažnyčioje, Maceina randa vieną graiko teologo parašytą knygą, kuri moko, kas žmogų jungia su Kristumi. Tai yra N. Kabasilo knyga "Gyvenimas Kristuje". Šios knygos autorius yra gimęs 1320 metais. Šią knygą Maceina sugretina su garsia Vakarų krikščionijos knyga, kuri vadinasi "Kristaus sekimas" ir yra priskiriama Tomui Kempiečiui. Ji buvo parašyta šimtmečiu vėliau už graikiškąją.

Kristaus sekimo idėjos, pasak Maceiną, Rytų krikščionys neturi. Kokiu tad Kristumi turime sekti: tuo, kuris išvaiko pirklius iš šventyklos, ar tuo, kuris nesipriešindamas pasiduoda žydams Alyvų kalne? Tuo, kuris nepasmerkia svetimoteriaujančios moters, ar tuo, kuris pragaro teismu graso fariziejams ir rašto žinovams? Gili antinomija žymi visą žemiškąjį Kristaus gyvenimą. Mes negalime šios antinomijos išspręsti, nes tai reikštų perprasti ne tik žmoniškumo, bet ir dieviškumo gelmes. Todėl vargu ar galime šiuo antinominiu gyvenimu sekti, padarydami atskirus jo įvykius bei elgesius savo elgesio mastu.

Kaip tad Kristų išgyvena Rytų Bažnyčios žmogus? Pasak Maceinos, jis į Kristų žiūri ne kaip į pavyzdį, bet kaip į pirmavaizdį. Kame glūdi šių terminų skirtumas? Maceina paaiškina, kad "pavyzdys gyvena šalia mūsų, pirmavaizdis gyvena mumyse, giliausiame mūsų būties pagrinde (131 psl.). "Kristus stovi mumyse kaip mūsų būties nešėjas: mes esame sukurti per jį ir jam. Mes juo laikomės ne tik moraliai, bet ir ontologiškai" (132 psl.).

Rusų teologai yra įsisąmoninę mintį, kad pradžioje buvo sukurtas žmogus, kaip dievažmogis (163 psl.). Sekdamas rusų teologu Bulgakovu, Maceina rašo, "Žmogus yra sukurtas pagal Dievo paveikslą; betgi tai kaip tik reiškia, kad jis sukurtas pagal Kristaus paveikslą ir kad Kristus yra šio paveikslo apreiškimas bei įvykdymas" (177 psl.).

Šių ištraukų pagalba mums paaiškėja, ką reiškia Kristus kaip pirmažmogis. Pasak Maceinos, po Kristaus *jau žinome, kaip atrodo žmogus,* sukurtas pagal Dievo paveikslą (167 psl.).

Todėl cituodamas Kabasilo knygą jis sako, kad Kristus buvo pirmavaizdžiu mus kuriant (174 psl.). "Štai kodėl Rytų Bažnyčios teologai ir sako, kad Kristus *apreiškė ne tik Dievą, bet ir žmogų,* nes jis apreiškė Dievo paveikslą žmoguje" (168 psl.).

Todėl "žmogaus santykiai su Kristumi kyla ne tik iš atpirkimo, bet ir iš kūrimo" (173 psl.). Tai konstatavęs, Maceina grįžta prie

vakarietiškos teologinės terminijos ir sako: "Sekti Kristumi yra ne pamėgdžioti ką svetimo, kas yra šalia mūsų, bet iškelti save patį iš ontologinių gelmių į egzistencinį paviršių".

Atsitiktinai, o gal daugiau negu atsitiktinai, arkiv. Jurgio parinktuose šv. Bonaventūros žodžiuose, kuriais jis mums pristato Kristų, jis ten taip pat yra apibūdinamas, kaip mūsų pirmavaizdis. Šv. Bonaventūra sako: "Vykdydama bet kurią dorybę ar gerą darbą, visada prisimink šviesiausią *pirmavaizdį* bei tobuliausią šventumo pavyzdį — Dievo Sūnaus, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus gyvenimą ir veiklą" (11 nr.). Ir toliau šv. Bonaventūra sako: "Prisimink ir daugiau jo veiksmų, laikydama jį *pirmavaizdžiu* ar kalboje ar darbe" (11 nr.).

Nors čia šv. Bonaventūra nurodo visą eilę atskirų Kristaus poelgių, kuriais mes turėtume sekti, tačiau pažymėtina, kad jis atkreipia dėmesį į tai, jog Kristus yra mūsų pirmavaizdis. Iš dr. Maceinos ištraukų mes turėjome progos pažinti, koks turtingas yra šis pirmavaizdžio terminas. Gal kai kas sakys, ar šv. Bonaventūra, vartodamas šį terminą, supranta jį ta pačia prasme, kaip Maceina. Yra pagrindo manyti, kad taip yra. Tame pačiame paragrafe, kiek anksčiau, skaitome, kaip šv. Bonaventūra supranta Kristaus ir mūsų santykį. Jis rašo: "Kadangi iš prigimties esame sutverti panašūs į Jį, pagal Jo paveikslą, tad, stengdamiesi sekti Jo dorybėmis, privalome, kiek galėdami, atstatyti mumyse Jo paveikslą, kurį sudarkėme savo nuodėmėmis". Šiuose žodžiuose mes turime tokį mūsų santykio su Kristumi nusakymą, kuris ryškesnėmis spalvomis yra nusakytas Maceinos.

Gal kas sakys, kad nėra ko perdaug telktis prie šio pirmavaizdžio termino, kad užtenka domėtis atskiromis Kristaus dorybėmis, panašiai, kaip toliau daro šv. Bonaventūra. Tačiau arkiv. Matulaitis mus perspėja nuo šito kelio supratimo, kuriuo iš tikrųjų nuėjo ne vienas Vakarų krikščionijos dvasinio gyvenimo mokytojų. Jis sako: "Tegul rūpinasi ne vieną ar kitą Kristaus dorybę įsigyti, bet daugiau ir daugiau jį pažinti..." (11 nr.). Ši kritiška Arkivyskupo pastaba leidžia mums spėti, kad jis Bonaventūros pavyzdį panaudojo ne tiek dėl jo dorybių išskaičiavimo, kiek dėl jo vartojamos pirmavaizdžio idėjos.

Koks yra pagrindas minties, kad mes turime pirmiau rūpintis Kristumi, kaip savo pirmavaizdžiu, negu jo dorybių sekimu? Pagrin-

das yra tas, kad, vien sekant Kristaus dorybėmis, neišsiaiškinus pagrindinio savo santykio su juo, — kyla visa eilė klausimų ir susidaro daug kartų juntama nepatogi situacija. — Kodėl aš turiu sekti Kristumi labiau negu savo prigimtimi? Kodėl aš turiu statyti savo kojas į jo pėdas, o ne į savo? Kodėl man reikia gyventi svetimos kultūros, o ne savo laiko papročiais? Kodėl aš negaliu pirmoje eilėje rūpintis savo laiko ir savo tautos reikalais ir papročiais? Neatsakius į šiuos klausimus, ar bent neprašalinus jų siaurumo, yra pavojus, kad krikščioniškasis gyvenimas gali tapti ne tikru kūrybiniu gyvenimu, o pseudoklasiniu kitų pamėgdžiojimu.

Atsakymą visoms abejonėms duoda apaštalas Povilas savo garsiu pasakymu: "gyvenu jau nebe aš, bet gyvena manyje Kristus". Povilas taip egzistenciškai persiėmė savo pirmavaizdžiu Kristumi, kad drįso sakyti, jog *jame* gyvena Kristus. Tai nereiškia, kad Povilas savo veiksmais ir kovomis pamėgdžiojo Kristaus veiksmus. Jo gyvenimo stilius yra visiškai nepanašus į Kristaus. Ir jo psichologinis veidas yra nepanašus į Kristaus. Tačiau tas jam nekliudė sakyti, kad jame gyvena Kristus. Ką Kristus, būdamas žemėje, paliko esmingiausio, tai ir buvo ne kas kita, kaip Dievo sūnaus garbės suteikimas kiekvienam žmogui, kuris sugeba to norėti ir tai suprasti.

Todėl mes ir turime teisės sakyti esą šis tas Kristaus, arba, pasinaudojant apaštalo Povilo žodžiais, sakyti, kad mumyse gyvena Kristus. Turint šitokį pagrindą, sekimas Kristumi reiškia ne paviršutinį pamėgdžiojimą, bet gyvenimą savo paties gyvenimo pačia originaliausia jo prasme. Vėliau, 24 nr. arkiv. Jurgis kalba apie visko atnaujinimą Kristuje. Ir šis šūkis pilnu savo reikšmingumu pasirodo mums tik tada, kai mes suprantame, kad Kristus yra visos kūrinijos pirmavaizdis. Daugeliui žmonių idėja — Visa atnaujinti Kristuje — atrodo svetima. Ir jeigu mes patyrinėtume, kodėl ji jiems atrodo svetima, mes rastume, kad šis šūkis jiems atrodo kaip pasaulio iškrypimas. Pasaulis savo prigimtimi yra toks, koks jis yra, pilnas įvairių galimybių ir žavių uždavinių. Ir dabar štai ateina kas nors ir sako, kad pasaulį reikia atnuajinti Kristaus dvasioje. Tai reikštų, kad reikia jį perdirbti, padaryti iš jo ne tai, kuo jis natūraliai yra ir į ką jis natūraliai linksta. Todėl į visko atnaujinimą Kristuje kaikas gali žiūrėti kaip į uždavinį, atėjusį iš šalies ir nesiderinantį su visatos prigimtimi.

Atsakymą į šią problemą mes turime tik tada, jeigu į Kristų mes

žiūrime kaip į tą idėją, kuria einant, visata buvo sukurta. Todėl atnaujinimas visko Kristaus dvasioje reiškia ne ką kita, kaip veikimą iš tų pačių šaltinių, iš kurių visa kūrinija yra gavusi savo pradžią. Dėl tos priežasties visko atnaujinimas Kristuje negali būti konflikte su natūraliomis žmogaus galiomis. Jis neiškreipia, bet veda į tą galutinį jų išpildymą, koks yra numatytas Dievo planuose.

16. JAUSTI SU BAŽNYČIA

Būdingiausias arkiv. Jurgio pamaldumo bruožas yra jo meilė Bažnyčiai. Jo dienoraštyje tuo reikalu randame gražiausių pasisakymų. Ne kartą jie pasižymi jaudinančiu asmeniniu išgyvenimu. Štai pora pavyzdžių. "Šv. Katalikų Bažnyčia, tikroji Kristaus karalystė žemėje, karščiausiai mano pamiltoji! Jei tave užmirščiau, tegul būna mano dešinioji pamiršta, tegul mano liežuvis pridžiūsta prie mano gomurio, jei aš tavęs neatminčiau, jei aš tavęs nelaikyčiau, mano mieliausioji Motina, visų didžiausia savo linksmybe" (26 psl.). Kiek vėliau jis rašo: "Duok, Jėzau, narsumą ir stiprybę, kad dėl tavo vardo išaukštinimo, Tavo Bažnyčios gerovės, prieš jokias kliūtis ir keblumus nenusilenkčiau, rankų nenuleisčiau; kad drąsiai visur eičiau, visur įlįsčiau, kur tik būtų galima Tau dirbti ir kentėti" (Dienoraštis, 45 psl.).

Ta pačia nuotaika alsuoja Vedamosios minties paragrafai, skirti uoliam tarnavimui Bažnyčiai. 15 nr. skatina atkreipti dėmesį į priešų daromą žalą Bažnyčiai. 16 nr., vystydamas kovingos veiklos už Bažnyčią mintį, skatina ištverti sunkiausiose sąlygose. Negana to, 18 nr. net skatina eiti ten, kur Bažnyčios sąlygos yra sunkesnės, ir gerumu nugalėti blogį. 22 nr. ragina veikti glaudžiau su Bažnyčios hierarchija, o 23 nr. skatina apskritai gyventi Bažnyčios gyvenimu, kartu su ja jaučiant. Ir kaip užbaiga tos visos bažnytinės veiklos yra 55 nr., pakartojąs reikalą būti vienos minties su Bažnyčia, kartu su ja jaučiant (sentire cum ecclesia).

Turint prieš akis šiuos gausius paskatinimus dirbti Bažnyčiai ir kartu su ja jausti, mums kyla klausimas, kokius reikalus, kokius organus ar institucijas arkiv. Jurgis čia supranta Bažnyčios vardu. Kad šis klausimas nėra be pagrindo, liudija vienas lietuvio reformato, ekumeniškai nusiteikusio, pasisakymas jo laiške šių žodžių autoriui. Jis

rašo: "Žodis Bažnyčia dažnai vartojamas plačia abstrakčia sąvoka, kai tikrumoje reikėtų aiškiai pasakyti, kurią Bažnyčios dalį turime galvoje. Sakome Bažnyčia, o tikrumoje turime galvoje arba popiežių, arba vyskupus, arba dvasiškiją, arba Kristų, arba Dievo tautą, t.t.".

Iš tikrųjų, kai turime mūsų Vedamojoje mintyje stipriai išreikštą pareigą jausti kartu su Bažnyčia, turime išsiaiškinti, kaip toli siekia Bažnyčios ribos. Arkivyskupas Jurgis gal būt nujautė šį reikalą, nes jis turi du paragrafus, kurių viename jis aptaria mūsų pareigą teikti visokią paslaugą Bažnyčios hierarchijai, o kitame — būtent 23, kalba apie reikalą būti gaivinamoms Bažnyčios dvasios — kartu su ja džiaugtis ir liūdėti ir viską daryti, kad ji klestėtų.

Nėra problemos dėl mūsų klusnumo Bažnyčios hierarchijai; ta čiau kyla klausimas, ar mes pakankamai gyvai reaguojame į tuos Bažnyčios reikalus, kuriuos hierarchija nesuskumba aptarti savo įstatymais, įsakymais ar patvarkymais. Matyt arkiv. Jurgis suprato šitą rūpestį, kad šalia mūsų kooperavimo su hierarchija priminė pareigą *jausti* su Bažnyčia ir savo iniciatyva imtis uždavinių, kurių gyvenimas pareikalauja. Tokio reikalo pavyzdys gali būti jau mūsų minėta mergaičių stovykla. Seserys ją suorganizavo ne dėl to, kad koks Bažnyčios kanonas būtų įsakęs joms tai daryti; ne dėl to, kad vietos ordinaras, tą reikalą pajutęs, pavedė seserims tai padaryti; jos stovyklą įsteigė dėl to, kad pačios matė esamą būklę naujų ateivių tarpe ir, išmąsčiusios ją Bažnyčios dvasioje, ėmėsi pastangų tą uždavinį vykdyti. Ir šis darbas yra tikra prasme bažnytinis, nors ir buvo padarytas be hierarchijos pavedimo ir be atsirėmimo į kokį formalų Bažnyčios įsakymą.

Arkivyskupas Mečislovas Reinys daugiau kaip prieš 30 metų mėgo kalbėti apie šūkį: jausti su Bažnyčia. Jis jį aiškindavo maždaug čia mūsų pateikta prasme. Pasak jo, tenkintis vien Bažnyčios įstatymais ar formaliais hierarchijos įsakymais bei pavedimais ir nieko nedaryti ten, kur iškyla gyvas reikalas, pasiteisinant tuo, kad tai nėra įsakyta ar nėra formaliai numatyta Bažnyčios įstatymuose, būtų jautimo su Bažnyčia trūkumas. Šis šūkis iš mūsų reikalauja daugiau iniciatyvos.

Reikalas suvokti konkrečius gyvenimo uždavinius sava iniciatyva Bažnyčios dvasioje, naujos šviesos ir naujo tikrumo įgavo II Vatikano Susirinkimo nutarimuose. Bent dviem atvejais šis reikalas sustiprintas.

Visų pirma Bažnyčios aptarimu kaip Dievo tautos, ir antra — altoriaus bendruomenės išryškinimu kaip tikros Bažnyčios.

Samprata, kad Bažnyčia yra Dievo tauta, yra labai laiku išryškinta vyriausiojo Bažnyčios organo. Mat, be šio autoritetingo pareiškimo, t.y. Bažnyčios Susirinkimo, sunku būdavo pasauliečius ir net vienuolius įtikinti, kad jie yra Bažnyčia. Vis buvo linkstama Bažnyčią suvokti vien hierarchijos prasme. Žinoma, mes nesakysime, kad nereikia hierarchijos ar Šv. Sosto patvarkymų. Priešingai, mes kartu su kard. Newmanu dėkojame Dievui už neklaidingo Bažnyčios autoriteto įsteigimą; už tą, kaip jis sako, "viršum visokio kilnumo esančią nuotykingąją jėgą, įkurtą žemėje" (Apologia pro vita sua 225 psl.). Tačiau šalia to, kaip tik ir dėl to, mes nemanome, kad būtų galima padėti lygybės ženklą tarp Bažnyčios ir hierarchijos. Hierarchija yra tik valdantis ir mokantis tos Bažnyčios organas, kurią II Vatikano Susirinkimas pavadino Dievo Tauta.

Kitas II Vatikano Susirinkimo išryškintas momentas, skatinąs mus daugiau dėmesio skirti jautimui su Bažnyčia, yra Altoriaus bendruomenės išryškinimas. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią sako: "Kristaus Bažnyčia tikrai yra kiekvienoje teisėtoje tikinčiųjų bendruomenėje, kuri, būdama vienybėje su savo klebonu, tikrai gali save vadinti Naujojo Testamento Bažnyčia. Juk savo vietovėje ji yra Naujoji Tauta, Dievo pašaukta šv. Dvasioje ir dideliame pilnume" (26 nr.). Šie konstitucijos žodžiai verti dėmesio. Jie pasako, kad atskira krikščionių grupė, susitelkusi teisėtai apie altorių, yra ne *Bažnyčios dalis,* bet tiesiog Bažnyčia. Tai reiškia, kad ji yra tas centras, į kurį yra nukreiptos išganančios Kristaus akys. Šio branduolio vertę Bažnyčioje negalima nustatyti remiantis vien socialiniais, politiniais ar kultūriniais požiūriais. Šiais atžvilgiais ji gali būti tik ribotas dydis žmonijoje, tačiau Kristaus akyse ji yra Bažnyčia, verta atperkančio Kristaus Kraujo.

Štai dėl ko šiandien, kai mes kalbame apie reikalą jausti su Bažnyčia, šis uždavinys yra pasidaręs daug konkretesnis negu arkiv. Jurgio laikais. Gali būti Bažnyčioje reikalų ir uždavinių, kurių nepajus vyskupų konferencijos ar ordinaro bei klebono akis, bet kuriuos labai gyvai gali pajusti kaikurie krikščionys. Ir jeigu šie uždaviniai yra teisėti Bažnyčios uždaviniai, vienuolija ne tik gali, bet ir turi pareigą imtis jų vykdymo.

17. VIENUOLIJOS PRIEMONIŲ PASIRINKIMO LAISVĖ

Dabar susitelkime prie Dievo vaikų laisvės, prie tos temos, kuri yra gana stipriai atstovaujama mūsų Vedamojoje mintyje. Pradėkime nuo 32 paragrafo. Dievo vaikų laisvės klausimas yra labai įdomi ir reikšminga tema. Arkivyskupas prie šitos minties vis vėl ir vėl grįžta. Ką jinai iš tikrųjų reiškia? Kaip ją suderinti su klusnumo dorybe? šituos klausimus mes ir bandysime pasiaiškinti. Kad mūsų aiškinimas nebūtų atitrūkęs nuo jo, paskaitykime vieną arkiv. Jurgio paragrafą. Pradėkime nuo 32.

"Tegu vienuolija, ištyrusi, kas esamomis aplinkybėmis labiau tinka didesnei Dievo garbei, neatmeta jokios priemonės, antgamtinės ar gamtinės, tinkamos tobulinti save ir išganyti kitus". Šitas paragrafas tebėra toje pačioje sferoje, kurią mes svarstėme gamtinės ir antgamtinės srities derinimą. Čia jis įgauna naujos krypties. Jis įeina į laisvės problematiką. Dėl to čia ir sakoma: Vienuolija tegul "neatmeta jokios priemonės, antgamtinės ar gamtinės, tinkamos tobulinti save ir kitus". Nė viena iš tų dviejų sričių nėra praleidžiama. Bet kodėl Arkivyskupas neišskaičiuoja tų priemonių? Vietoj to, jis sako: tegul kongregacija neatmeta jokios priemonės, kuri būtų naudinga. Vadinasi, jis palieka pačiai kongregacijai laisvę apsispręsti, kada kokios priemonės bus reikalingos, ir jomis drąsiai naudotis.

Šis priemonių laisvės klausimas yra būdingas ir pirminės krikščionijos diskusijoms. Atsiminkime tą didelį ginčą, kuris buvo iškilęs tarp apaštalo Petro ir apaštalo Povilo. Apaštalas Petras buvo linkęs daugiau gerbti Senojo Testamento tradiciją ir jos laikytis. Tuo tarpu apaštalas Povilas išėjo visiškai su revoliucinėmis idėjomis. Jis labai aiškiai atsirėmė tos minties, kad po Dievo Sūnaus įsikūnijimo Senojo Testamento santvarka neturi mums jokios varžančios reikšmės. Ir štai susidarė didelis konfliktas, kuris, galima sakyti, yra nebaigtas iki šios dienos. Ant to konflikto didele dalimi rymo visos žydų tautos nusigręžimas nuo krikščionybės. Jeigu būtų buvęs pasirinktas anas kelias, gal būtų žydai ne taip visuotinai atkritę nuo Jėzaus, kiek jie atkrito. Bet, žinoma, tai yra spėliojimas. Tačiau žydų tautos klausimą kai kas įžvelgia įvairiose problemose iki šiai dienai.

Prancūzas filosofas Gaston Fessard S.J. 1960 m. yra parašęs istorijos filosofijos studiją, pavadintą "De L'actualité Historique", kurio-

je jis daugumą didžiųjų žmonijos konfliktų nori suvesti ant bendro vardiklio, kuriuo, jo manymu, yra žydo ir krikščionio dialektika. Tą dialektiką jis įžvelgia komunizmo ir nacizmo konflikte, kurių vienas eina tiesiai tarptautiškumo kryptimi, o kitas su žmonijos vieningumo — visuotinumo faktu nesiskaito.

Greičiausiai Fessard perdeda, norėdamas didžiąsias problemas suvesti į šią schemą, tačiau kai kurios jų čia šiek tiek tinka. Paimkime dabar aktualią rasių problemą, kylančią JAV. Ji gerokai primena Petro ir Povilo konfliktą. Visi principiškai sutinka, kad rasė žmogaus nežemina, tačiau vieni yra linkę eiti betarpiškai rasių maišymo keliu, kiti yra linkę laikytis labiau tradicinio tautų ir rasių santykiavimo būdo. Tačiau kokiu keliu bebūtų pasirenkama eiti, reikia sutikti su Fessard, kad pats apsisprendimas neša paskui save toli siekiančių istorinių pasėkų. Nėra tas pat, kas kokiu keliu ryžtasi kokią visuomeninę problemą spręsti.

Jeigu mes dabar grįžtume prie vienuolinių priemonių pasirinkimo klausimo, arkivyskupo Jurgio mums suteikiama laisvė šioje srityje pasirodo labiau bauginanti, negu paguodžianti. Nuo to, kokių priemonių keliu kongregacija pasirenka eiti, priklauso ne tik jos betarpiška dabartis, bet gal būt ir tolima ateitis. Taigi, priemonių pasirinkimo klausimas yra reikšmingas. Ne vien tikslai nulemia mūsų kelią, bet ir priemonės. Nebuvo skirtumo tarp apaštalo Petro ir Povilo pagrindinių tikslų atžvilgiu. Abu jie mylėjo tą patį Kristų ir buvo Jam ištikimi, bet vienas norėjo greitesniu keliu pereiti į pasaulinę krikščionybę, antras — lėtesniu. Po diskusijų buvo prieita sutarimo, ir gana kompromisinio sutarimo. Tačiau principas nebuvo pažeistas. Apaštalas Petras principe sutiko, kad senieji žydų tautos įstatymai krikščionijai negalioja; apaštalas Povilas nusileido, kad, kur reikės dėl brolių labo, dėl jų nesugebėjimo spręsti, prisitaikyti prie žydų tautos papročių ir jų laikytis.

Arkivyskupas Jurgis čia mus pastato ap. Povilui būdingoje laisvėje, sakydamas, kad mes esame laisvi pasirinkti priemones. Mes, kaip kongregacija, esame laisvi net ir antgamtinių priemonių pasirinkimo klausime. Ką mes suprantame antgamtinėm priemonėm? Mes suprantame, kad kongregacija gali labiau krypti į vieną dieviškų malonių sritį, negu į kitą. Bažnyčioje nuo seno yra skiriami du tobulybių keliai: vienas labiau kontempliacinis — maldingasis, o kitas visuomeni-

nis — veiklusis kelias. Tie keliai yra pasireiškę jau paties Kristaus gyvenimo laikais, kada Jėzus lankėsi Betanijoje. Dvi seserys, Marija ir Morta — viena ruošė Kristui pietus, o kita, atsisėdusi prie jo, klausėsi jo mokslo. Tada Kristus padarė šitų dviejų kelių vertinimą. Jis pasakė, kad Marija pasirinko geresnę dalį. Tačiau jis nepasakė, kad Morta liautųsi ruošus pietus ir eitų klausytis jo mokslo. Reiškia, abudu keliai yra geri. Tiktai kontempliacinis kelias yra aukštesnis. Tačiau tas aukštumas yra daugiau teoretinis, negu praktinis, nes juk gali būti tokia situacija, kad žmogus dirbdamas, pav., kaip Morta ruošdama pietus, gali pasiekti aukštesnio tobulumo, negu Marija, klausydama Viešpaties žodžio. (Pal. Mausbach, Cath. Moral Teaching 277-8). Bet būtų pertoli mums čia gilintis į šių kelių vertinimą. Mums svarbu pastebėti, kad kongregacija yra laisva savo kelių pasirinkime.

18. KLUSNUMAS TIK LAISVĖS SĄRANGOJ

Dabar eikime į 33 paragrafą, kuris kalba apie Dievo vaikų laisvę. "Čia vienuolija privalo turėti tinkamo lankstumo, kad, vartojant kalbamąsias priemones, būtų atsižvelgiama į atskirus narių gabumus bei palinkimus, panaudojant juos taip, kad būtų galima palengvinti išganyti save įvairiose laiko ir vietos aplinkybėse. Tebūna vienuolijoje jaučiama šventoji Dievo vaikų laisvė". Toliau Arkivyskupas cituoja šv. Povilo laišką Korintiečiams: "Visa yra jūsų, jūs gi Kristaus, o Kristus Dievo". Vienas iš klausimų, kurie kilo tarp dviejų krikščionių grupių krikščionybės pradžioje, būtent, krikščionių, kilusių iš žydų, ir krikščionių, kilusių iš pagonių, buvo tas, kad žydų įstatymas draudė valgyti kai kuriuos valgius. Kai kurių gyvulių mėsa ir kai kurios jų kūno dalys buvo laikomos nevalgomos. Žydų tradicija į tą dalyką žiūrėjo kaip į labai pagrindinį tautos kultūros nuostatą. Tuo tarpu pagonių tautos šitų dalykų nepaisė. Krikščionija, išėjusi į pasaulį ir pradėjusi savo kelią tarp tautų, perėmė ne žydišką, bet pagonišką pažiūrą. Ji sakė, kad nėra reikalo šitų draudimų paisyti. Arkiv. Jurgio cituotas sakinys, iš laiško Korintiečiams, yra iš tų diskusijų pabaigos: "visa yra jūsų, jūs gi Kristaus, o Kristus Dievo".

Dabar pasvarstykime pasakymą: "Tebūnie vienuolijoje jaučiama šventoji Dievo vaikų laisvė". Šventoji Dievo vaikų laisvė yra dažnas išsireiškimas arkiv. Matulaičio dokumente. Mūsų dienų autoriai

taip pat dažnai jį vartoja. Šio išsireiškimo kilmė siekia apaštalą Povilą. Savo laiške Romėnams (8, 21 eil.) jis kalba apie tai, kad Dievo vaikų laisvės ilgisi ne tik žmogus, bet ir visa kūrinija. Jis sako, "kad ir pats sutvėrimas bus išlaisvintas iš sugedimo vergijos į Dievo vaikų laisvę". Metafizinį laisvės pagrindą mes randame savo dogmatinėse studijose. Ten mes įsitikiname, kad žmogus, be laisvo apsisprendimo, Dievui nėra pilnas žmogus. Taigi filosofiniai žmogaus laisvės pagrindai yra labai tvirti ir labai gilūs.

Peter Fransen S.J. prikiša religiniams vadovėliams, kad jie permažai dėmesio kreipia į laisvės problemą. "Kai tuo tarpu Dievo malonės paskelbimas yra Dievo vaikų laisvės paskelbimas..." (Divine Grace and Man, 151 psl.). Bet šis priekaištas negalioja arkiv. Matulaičiui. Jis šio šimtmečio pradžioje yra suvokęs tokią vienuolinio gyvenimo sąrangą, kurioje laisvė vaidina atitinkamą vaidmenį. Laisvės principo gerbimas iškelia daug painių klausimų, kurie nekiltų su žmogaus laisve nesiskaitant. Tačiau nesant žmogiškos laisvės ir su ja susijusių diskusijų, krikščioniškasis gyvenimas labai nukenčia. Dėl to žmogaus laisvės niekas negali užgrobti.

Kaip Arkivyskupas supranta vienuolio laisvę? Jis čia ją svarsto kasdieninių mūsų reikalų rėmuose. Jis tame pačiame paragrafe sako: "Kad būtų atsižvelgiama į atskirų narių gabumus bei palinkimus, panaudojant juos taip, kad būtų galima palengvinti išganyti save įvairiose vietos ir laiko aplinkybėse". Svarbios yra tos laiko ir vietos aplinkybės, bet svarbiau yra pati žmogaus dvasinė konstrukcija. Ir vienuolija į tai turi atsižvelgti. Tiesa, vienuolija, visa savo samprata, yra tampriai organizuota visuomenė. Vienuolija nėra koks individualistų sambūris ar senovinių atsiskyrėlių laikinis susirinkimas, kurie gyvena kiekvienas sau, visai nepriklausomai, ir kiekvienas savaip elgiasi. Tai nebus vienuolija. Vienuolijos gyvenimas yra vadinamas regulos gyvenimu. Tai yra bendros tvarkos gyvenimas. Dėl to vienuolija yra tiksliai sutvarkyta visuomenė. Ji yra bendruomenė, kurioje laikomasi nuostatų, siekiančių gana toli į kasdieninį atskiro žmogaus gyvenimą. Šitokia santvarka turi savyje pavojų perdaug žmogų pajungti ir slepia savyje tam tikro pavergimo pavojų. Ir kad nuo šito pavojaus mus apsaugotų, arkiv. Jurgis nenorėtų žiūrėti kaip į mechaninį žmogaus sulyginimą. Dėl to jis siūlo, kad, pareigas skirstant, būtų atsižvelgta į prigimties linkimus.

Arkiv. Jurgis 41 paragrafe sako, kad reikia laikyti "įsakymus, namų papročius, laikantis ne vien raidės, bet ir dvasios, nes "raidė užmuša, o dvasia gaivina" (2 Kor. 2, 6). Kartodamas ap. Povilo žodžius apie tai, kad raidė užmuša, arkiv. Matulaitis neabejotinai pasisako už laisvą žmogų vienuolinėje sąrangoje. Patardamas namų papročių ir vienuolijos įsakymų laikytis ne raidiškai, jis aiškiai atsistoja už nesumechanintą žmogų.

Apskritai, pasisakant už laisvę, reikia ir atsargumo. Kartais, nepaisydami įtsatymo raidės, mes galime prašaut pro šalį. Jeigu, pav., kuriuose namuose galioja koks menkas patvarkymas, o man ateina į galvą, kad jo nesilaikysiu, tai gali pasidaryti daugiau blogo, negu gero. Kartais reikia laikytis ir raidės. Kai mes esam būrys žmonių, susijungusių bendram darbui, tai ir maži norėjimai, padaryti savaip, kitus įžeidžia.

Čia mes turime galvoje ne ką kita, kaip mandagumo taisykles. Kai mes gyvename diena iš dienos kartu, tai menki nukrypimai nuo priimtos tvarkos kito asmens gali būti išgyventi kaip užgavimai ir įžeidimai, kurie ilgam laikui palieka kartumo. Nors daugeliu atvejų mandagumo taisyklės yra tik "negyva raidė", bet jos laikantis galima išvengti didesnių bendro gyvenimo sunkumų.

Atkreipkime dėmesį dar į vieną atvejį, kai yra verta laikytis raidės. Vienuolyne pasitaiko vyresniųjų, kurie labai geri kokios nors srities specialistai. Darbus paskirstę jie pamato, kad tie darbai gerai neina. Tada jie, viską metę, patys šoka visų kitų darbus dirbti. Jie negali ištverti, kad kiti taip gerai nedirba. Jų nervai neperneša kitų netobulumų, ir jie eina patys dirbti. Tai yra blogas viršininkas ar viršininkė. Jis turi susitaikyti su mintimi, kad daugelis darbų nebus taip gerai padaryti, kaip jis norėtų. Tačiau tegul jie būna padaromi tų žmonių, kuriems tai dera padaryti. Kai kada reikia raidės laikytis ir viršininkams.

Nors arkiv. Jurgis mums labai drąsiai primena 41 paragrafe, kad "raidė užmuša, o dvasia gaivina", bet žmonių santykiuose tie teisiniai formulavimai, kada jie protingai priimami, yra bendruomeninio gyvenimo palaima. Ir kai žmonės kurį laiką susiorganizavę dirba, kad ir nelabai tobulai, padaromi darbai, kurių reikia. O kai ta organizacija yra išlaikoma pastoviai, tai per ilgesnį laiką pasidaro ir vertingi darbai.

19. DIEVO VAIKŲ LAISVĖ

Arkiv. Jurgio Matulaičio dėmesys vienuolinio gyvenimo laisvei yra didesnis, negu paprastas. Jis prie Dievo vaikų laisvės temos sustoja net trijuose paragrafuose. Tai reiškia, kad jis į šį klausimą vienuoliniame gyvenime žiūri rimtai.

21-me — ilgame paragrafe jis kalba apie vienuolio laisvę pasirinkti būdus santykiauti su Dievu. Jam rūpi, "kad čia būtų išlaikyta, kiek tai yra galima, tikroji Dievo vaikų laisvė: šv. Dvasios įkvėpimu labiau linkusioms melstis ir mąstyti, teiktina įmanomai daugiau progų šiems dalykams atlikti, o toms, kurios mėgsta betkurią veiklą, leistina išmintingai darbuotis atitinkamoje srityje". Taigi, net santykiavimo su Dievu būduose žmogus turi būti laisvas, kiek tai nepažeidžia kitų žmonių laisvės.

33-me paragrafe arkiv. Jurgis aptaria Dievo vaikų laisvę ryšium su atskiro kongregacijos nario gabumais. Šį paragrafą mes jau apžvelgėme anksčiau.

40-me paragrafe arkiv. Jurgis kalba apie Dievo vaikų laisvės ryšį su klusnumo dorybe. Tarp šių dviejų dorybių arkiv. Jurgis tarsi nemato konflikto. Jis sako: "Juo daugiau vienuolijoje jaučiama Dievo vaikų laisvės, tuo labiau tesistengia savo noru pasiduoti dvasios vadovo ir vyresniųjų valiai".

Kaip galima praktiškai suderinti Dievo vaikų laisvę su didėjančiu klusnumu? — Tai yra klausimas, kuris ne kartą iškyla prieš vienuolio akis. Beieškodami atsakymo į šį klausimą, pažiūrėkime, ką apie tai rašo dorovės mokslo profesorius Mausbachas. Jis turi gražų pavyzdį apie klusnumo reikšmę laisvei.

Jis rašo: "Krikščioniškoji laisvė glūdi ne dieviškojo įstatymo pareigos atmetime; meilė padaro stebuklą, įstatymą paversdama ne sunkinančiu, bet stiprinančiu ir paremiančiu dalyku".

Pailiustruodamas šią mintį, Mausbachas paduoda šv. Augustino pavyzdį. Augustinas rašo: "Paukščiai nešioja savo sparnų naštą, — o ką mes sakome? Jie nešioja ją, bet ir jos yra nešiojami. Jie nešioja sparnus ant žemės, o sparnai juos nešioja ore. Jeigu jūs, užjausdami paukštį, ypač vasarą, sakytumėte: sparnai yra našta šiam vargšui kūrinėliui. Ir jeigu jūs norėtumėte jam šią naštą pašalinti, jis pasiliktų ant žemės, nors jūs tartumėtės tai padarę jo gerovei. Todėl jūs priva-

lote irgi nešioti taikos pūkus ir meilės sparnus" (cit. iš Cath. Moral Teaching, 183 psl.).

Šv. Augustino pavyzdys mums padeda, kai mes norime suderinti Dievo vaikų laisvę su klusnumo įžadu ir dorybe. Jis mums parodo, kad šie du, vienas kitam priešingi, dalykai gali būti suderinti didesniam žmogaus tobulumui. Kaip matome, Augustino pavyzdyje suderinimas yra padaromas laisvės, o ne naštos naudai. Ne laisvė yra tam, kad mes nešiotume sparnus, bet sparnai yra tam, kad mes būtume laisvi.

Tačiau šių priešingybių suderinimas praktiškai nėra toks paprastas dalykas. Ir pats Mausbachas mano, kad šis suderinimas yra greičiau stebuklingas, negu natūralus reiškinys, nes jis sako, kad "Meilė padaro stebuklą", kurio dėka įstatymas žmogaus neapsunkina. Taigi į laisvės problemą vienuoliniame gyvenime nežiūrėkime kaip į natūraliai pasidarantį dalyką, kuris nėra reikalingas Dievo malonės ir mūsų pastangų. Nėra taip paprasta, kad entuziastingas Dievo mylėtojas neišvirstų dideliu sauvaliautoju ir kad klusnus įstatymo vykdytojas neprarastų savo įkvėpimų ir savo dieviško entuziazmo. Iš tikrųjų, turint tai prieš akis, galima sakyti, kad kiekvienas padorus vienuolis, kuris randa šių priešingybių suderinimą, yra savo rūšies stebuklas.

Gal kas sakys, kad nėra ko perdaug rūpintis, kad vienuolis būtų laisvas, užtenka to, kad jis būtų klusnus, vykdydamas Dievo valią, kuri pasireiškia per vyresniuosius. Tačiau šitoks klausimo supratimas yra pavojingesnis Bažnyčiai, visuomenei ir vienuolijai, negu pirmu žvilgsniu atrodo. Jo pavojingumą liudija bent trys dalykai, į kuriuos mes čia norime atkreipti dėmesį: 1. Fr. Kafkos kūryba, 2. totalistinės valstybės ir 3. vienuolinių pašaukimų mažėjimas.

1. Čekijoje gimęs žydas rašytojas Fr. Kafka, gyvenęs tarp dviejų pasaulinių karų, tiesiog beviltiškai išgyveno faktą, kad žmogaus santykiai su Dievu yra persunkti prievartos dvasios. Jis visą Dievo-žmonių santykių sąrangą mato susivedus į bausmės stovyklą. Šią sąrangą jis vaizduoja novelėje "Bausmės stovykla". Gi savo romane "Teismas" krikščionių Bažnyčią jis suvokia kaip kalėjimą, kuris turi tik humanišką kapelioną. (Plačiau apie tai žiūr. mano straipsnyje "Bausmė ir teismas Kafkos kūryboje", *Draugas* 1968 m. rugsėjo 28 d.).

Mes negalime prileisti prie to, kad krikščionija, išlaisvinanti žmogų iš nuodėmės, būtų suvokiama kaip bausmės ar drausmės bend-

ruomenė. Visi modernieji moralistai šiandien yra susirūpinę tuo klausimu. Jeigu krikščionybė nėra realiai žmogų išlaisvinusi, ji nėra verta asmeninės intervencijos žemėje. Kafka šį priekaištą drebia mums į akis visa savo kūryba.

2. Kad šis klausimas nėra tik liberalų rašytojų sukurtas nerealaus gyvenimo vaizdas, tai paliudijo politinės Vakarų civilizacijos formos, stipriai pasukusios prievartine linkme. Čia mes turime galvoje ypač nacizmą ir komunizmą. Žmogus ir vienoje ir kitoje sistemoje buvo suvokiamas absoliutaus klusnumo rėmuose, ir laisvės jam buvo paliekama tik tiek, kiek rėmai sutiko leisti. Ir šitaip suvaržytas žmogus buvo pastatytas atlikti tokiems uždaviniams, kurie ne tik nesiderina su normalia sąžine, bet sukelia visuotinį žmonijos pasibaisėjimą. Gaila buvo žiūrėti į šios sistemos vykdytojus, kai jie teisinosi, jog tai darė esamos tvarkos liepiami. Tačiau teismas šio jų pasiteisinimo nepalaikė galiojančiu. Tragiška klusnaus žmogaus situacija tęsis ir toliau, jei žmogus nedės daugiau pastangų išsilaisvinti. Jį išlaisvinti gali tik tobulo krikščioniško gyvenimo samprata, kurioje laisvė ir klusnumas ras savo atitinkamą vietą.

Bažnyčia turi teisę kritikuoti šitokias santvarkas, sako J. B. Metz, Muensterio teol. fakulteto dekanas, savo paskaitoje 1968 m. pavasarį Čikagoje. Tačiau neigiamos kritikos negana. Bažnyčia savo institucijose turi eiti pozityvios kūrybos keliu. Metz pabrėžia, kad Bažnyčia savo institucijose "turi apginti individo šventumą, kad jis nepasidarytų vien objektas mokslų sandėlyje, kurio ateitis apsprendžiama kompiuterio pagalba".

3. Vienuolinių pašaukimų mažėjimą žymia dalimi reikia skirti perdaug standriam vienuoliniam gyvenimui, kuriame nėra daug vietos laisvai iniciatyvai. Nėra abejonės, kad anapus vienuolyno sienų yra šimtai jaunų žmonių, kurie norėtų ką nors didingo daryti Dievo garbei ir žmonių gerovei ir tam reikalui nevengtų toliau ar mažiau siekiančio išsižadėjimo, tačiau vienuolynai nesugeba jų entuziazmui atitinkamai vadovauti.

Vienuolinis gyvenimas turi būti tobulas ta prasme, kad jis, kaip visuomeninė organizacija, būtų tobulas, t.y. išlyginęs asmens ir bendruomenės teises. Jis turi būti pavyzdingas visuomeninis organizmas, iš kurio galėtų semtis įkvėpimo kitos organizacijos.

Grynai legalistiškai žiūrint, šis požiūrių skirtumas gal būt ne-

atrodo didelis. Tačiau iš esmės čia yra skirtumas kaip tarp žemės ir dangaus. Bendruomenė, kuri turi šitokį požiūrį, yra tikrai laisvų Dievo vaikų bendruomenė; o ten, kur šitas požiūris yra prarastas, bendruomenė nejučiomis įgyja nelaisvės bruožų.

20. BENDRUOMENIŠKUMAS SIEKIA NUO ŽEMĖS LIGI DANGAUS

Sustokime dabar prie tų mūsų Vedamosios Minties punktų, kurie kalba apie bendrą gyvenimą 45 paragrafu pradedant. Ten mes skaitome, kad "visada teviešpatauja vienuolijoje seseriška meilė ir taikus sugyvenimas. Bendras gyvenimas, paremtas tikra meile, padės seserims nugalėti savimylą ir įsigyti vis daugiau artimo meilės, o kartu tai padės palaikyti tinkamus santykius su visuomene. Teesie čia gyvas pavyzdys pirmieji krikščionys, kurie gyveno vieningu jausmu, kurių buvo viena širdis ir viena siela".

Įsižiūrėkime į minčių sąryšį, kuris yra šiame paragrafe. Pirmiausia čia iškelta seseriškoji meilė ir taikus sugyvenimas. Toliau tikra meilė čia yra nurodyta kaip priemonė nugalėti savimylai. Dar toliau bendras gyvenimas yra pastatytas kaip priemonė, kad mes galėtume turėti tinkamus santykius su visuomene. Tinkami santykiai su visuomene, savo ruožtu, yra apaštalavimo priemonė. Į bendrą gyvenimą mums todėl tenka žiūrėti kaip į mokyklą. Pradžioje mūsų autorius į jį taip ir žiūri. Tačiau bendras gyvenimas yra daugiau negu mokykla.

Į bendrąjį gyvenimą mes galime žiūrėti dviem labai skirtingais požiūriais. Pasitaiko autorių ar žmonių, kurie mums sako, kad nėra didesnės atgailos vienuolyne, kaip bendras gyvenimas. Ir jie gali būti teisūs. Bet iš kitos pusės mes galime tiesiog pasakyti, kad nėra didesnės palaimos žmonių gyvenime, kaip bendras gyvenimas. Iš tikrųjų jis žmogų padaro laimingu, imant grynai natūralia prasme. Žmogus pats vienas negali būti laimingas. Mūsų laimei reikia bendro gyvenimo kurioje nors formoje. Reikia kokio draugo ar draugės, ir dažnesnio ar retesnio santykiavimo su jais. Pats vienas žmogus yra tiesiog neįmanomas. Tai sako net ir ta aplinkybė, kad mes patys neatsirandame be kitų žmonių pagalbos; mes gimstame šeimoje, mes joje užaugam. Mes negalime patys vieni tikėjimo įsigyti. Tai irgi verta mąstymo tiesa.

Tikėjimas pas mus neateina kitaip, kaip tik žmonių liudijimo keliu. Ir kiek tas žmonių liudijimas aplink mus buvo geras tikėjimo atžvilgiu, nuo to labai daug priklauso mūsų tikėjimas. Ir priešingai, daugelio žmonių tikėjimas dėl to yra toks silpnas, kad to tikėjimo liudijimo jų aplinkoje trūko; kad jis buvo labai neefektingas arba jis buvo liudijamas vien žodžiais, bet ne darbais; ar net buvo kokia ryški disharmonija tarp žodžių ir darbų. Pasikalbėkite su kiekvienu "bedieviu", ir jis jums tuojau papasakos kokią istoriją su parapijos klebonu: kada jis ką nors iš saviškių laidojo ar kokia kita proga įvyko nesusipratimas su klebonu, ir jis dabar negali atleisti ne tik klebonui, bet ir nevertina religijos. Galima sakyti, kad išvada čia yra nelogiška, žiūrint į tą dalyką giliai. Bet, iš kitos pusės, šitas reiškinys mums atidengia labai toli siekiančią bendruomeniškumo reikšmę.

Į bendruomeniškumą, kaip matome, galima žiūrėti įvairiais atžvilgiais. Tiesa, kad bendruomeninis gyvenimas yra mums didelis kryžius. Kai kas sako, kad tai yra didžiausias kryžius. Bet bendruomenės gyvenimas yra mums ir didžiausia palaima. Be jos mes negalime laimingo gyvenimo net įsivaizduoti. Gali, žinoma, būti ir visokių atsiskyrimų ar atsiskyrėlių, bet, natūraliai imant, nėra žmogui laimės be bendruomeninio gyvenimo. Ir tai galioja ne vien natūralinėje tvarkoje. Jeigu mes su šia problema pereitume į dangų, mes matytume, kad dangaus laimės pagrindą sudaro ne kas kitas, kaip mūsų betarpiškas Dievo regėjimas. Kas tai yra? Tai yra tam tikras asmenų santykis, tai yra tam tikras bendruomeniškumas. Tos pat rūšies yra mūsų santykiavimas su šventaisiais danguje. Taip dangaus laimę supranta ap. Jonas savo Apreiškime. Apie tai plačiau žr. mano knygoje: "Žmonijos likimas šv. Jono Apreiškimo knygoje". Ten tarp kitko sakoma: "Kalbėdamas apie dangų, jis [Jonas] neima jo kaip kokio fantastinio dalyko, bet žiūri į jį kaip į žemėje pradėtų santykių tobulybę... Paskutinieji šv. Jono Apreiškimo perskyrimai kalba ne tik apie dangų, bet ir apie dangiškų santykių pradžias žemiškajame žmonių gyvenime" (382 psl.). Taigi visos pagrindinės žmogaus laimės situacijos rymo ant bendruomeniškumo. Todėl į bendruomeniškumo problemas turime žiūrėti labai rimtai.

Tenka apgailestauti, kad Kristaus pasakymas: būkite tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas, kuris dažnai yra kartojamas, yra neimamas kartu su tomis aplinkybėmis, kuriose jis buvo pasakytas.

Atskirai paimtas ,jis atrodo kaip tikra negalimybė, kaip kažkoks perdėjimas, kurio tikroji prasmė mums niekada nėra prieinama. Tuo tarpu Evangelijos pasakojime tie žodžiai nėra toki iš dangaus nukritę, kaip mūsų citatose. Jie yra tąsa ir išvada Kristaus kalbos apie tarpusavių žmonių santykių reikšmę. Kristus ten kalba apie reikalą mylėti savo priešus (Mato 5, 43-48). Ir iškėlęs šį, tokį neįmanomai sunkų reikalavimą, padaro iš jo išvadą: "Tai įrodys, kad jūs esate jūsų dangiškojo Tėvo vaikai". Nuo šio pasakymo jau yra visiškai netoli pasakymas: "būkite tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas". O kam šis perėjimas dar būtų per daug tolimas, tam čia pat yra prijungtas Kristaus paaiškinimas, paimtas iš mūsų matomos gamtos reiškinių: "Jo saulė šviečia geriems ir blogiems ir jo lietus lyja teisingiems ir neteisingiems". Todėl, jeigu jūs sugebėsite mylėti savo priešus, argi jūs nebūsite priartėję tam dieviškajam optimizmui, kuris leidžia visiems naudotis gamtos dovanomis?

Gyvendami ir veikdami vienuolijoje, mes, tiesa, neturime reikalo su tikrais priešais. Mes turime reikalo tik su mums įsipykusiais asmenimis, su tokiais, kurie įvairiomis smulkmenomis mus yra suerzinę, arba nuolat erzina. Bet šitos mažos priežastys yra psichologiškai tokios sunkios, kad joms nugalėti dažnai reikia ne mažesnės meilės, negu priešų meilė. Kaip tik dėl šitos priežasties į bendruomeninį gyvenimą mes turime žiūrėti kaip į mūsų tiesioginį kelią į dangų. Dangaus laimė mums neateina kokiu magišku būdu. Ji ateina kaip mūsų realios ir kasdieninės artimo meilės galutinis išsipildymas ir aukščiausias apvainikavimas.

Yra visokių bendruomeniškumo formų. Bendruomeninio gyvenimo ritmika yra įvairi. Kartais tas bendruomeniškumas yra intensyvesnis, kartais jis yra mažiau intensyvus. Šiuo atžvilgiu galima pastebėti didžiausią įvairumą net vienuolijų formose. Vienos vienuolijos žmonės gyvena atskirai vienas nuo kito, bet jie susirenka dvasiniam pasikalbėjimui ir bendram valgymui. Kiti vėl eina priešingu keliu: gyvena kartu, valgo kartu ir būna erdviškai labai susiglaudę, bet vienas su kitu visiškai nesikalba, sakykime kaip trapistai. Pirmas pavyzdys būtų kartūzų. Šios abi formos yra kiek perdaug kraštutinės. Nėra reikalo tų priemonių pertempti. Kas čia svarbu, tai pats bendruomeninis gyvenimo principas, kad mes turime vienas su kitu bendrauti.

Jei mes ieškosime bendruomeninio gyvenimo atramų, tai rasime,

kad jos siekia labai giliai. Šis gyvenimas rymo ant artimo meilės. Kadangi žmonėms meilės ne kartą pritrūksta, jie yra reikalingi Dievo paramos. Jeigu žiūrėsime į bendruomeninį gyvenimą kaip į apaštalavimo priemonę, matysime, kad mūsų apaštalavimas yra neįmanomas tol, kol mes esame kokiam asmeniui "persona non grata" t.y. nepriimtinas asmuo. Apaštalui reikia asmeninio kontakto. Kai jis yra, kai žmogus mus laiko patikimu asmeniu, tada mes galime jam ką nors pasakyti, galime jam Dievą paliudyti. Jeigu taip nelaimingai atsitinka, kad toks santykis su žmogum veikiančiu priešinga kryptim, jis gali žmoguje, to paties bendruomeniškumo veikimo dėka, Dievą iš jo širdies išplėšti ir jo tikėjimą sunaikinti. Taigi bendruomeniškumo reikšmė yra kolosalinė savo pagrindais, savo padariniais ir savo įtakos didumu, kuriuo ji užgožia mūsų gyvenimą. Turint tai prieš akis, gali pasidaryti labiau suprantamas šis mūsų vienuolijos kūrėjo pareiškimas: "Tevykdo bendrą gyvenimą kaip visų dvasios gėrybių teikėją". Atrodo, kad pasakymas yra perdėtas.

Nejaugi bendruomeninis gyvenimas yra visų dvasios gėrybių teikėjas? — Bet, kai įsigiliname į bendruomeniškumą visame jo plotyje, tai galime suprasti, kas čia norėta pasakyti.

21. BENDRUOMENIŠKUMAS — APAŠTALAVIMO PRIEMONĖ

Toliau Arkivyskupas sako: "Gelbėti viena kitą nelaimėje, saugoti savo gerą vardą, tiksliai atlikinėti savo pareigas, juo labiau plėsti tikėjimo šventąjį mokslą, o labiausia, visu rūpestingumu išlaikyti savo pašaukimą ir sutelktomis jėgomis bei pastangomis tarnauti sielų pažangai". Čia bendruomeniškumo mintis išreikšta jau konkrečiau. Ji čia pristatoma kaip dvasios gėrybių teikėja. Arkiv. Jurgis visų pirma sako: "gelbėti viena kitą nelaimėje". Vienuolinį gyvenimą gyvenančios turi prie šio pasakymo rimtai susimąstyti. Šis gyvenimas, galima sakyti, yra įkurtas tam, kad ugdytų tarpusavę meilę; kad čia mes vienas su kitu susidraugautume. Tačiau ne retai taip paradoksiškai išeina, kad mes tos aukštumos nepasiekiame, ir vienuoliai vieni kitiems pasidaro net svetimesni, negu pasauliečiai. Tai yra gana dažnas reiškinys. Yra net visokių piktų priežodžių apie tai sudaryta. Kodėl taip yra? Kas čia darosi, kodėl taip atsitinka? Ar mes esame toki blogi,

ar čia veikia kokios kitos nežinomos mums jėgos? Kas bebūtų, bet šitą klausimą reikia mėgint pastatyti į tinkamą vietą. Reikia, kad mūsų vienas kitam pagalba nelaimėje iš tikro būtų reali; kad mes vienas kitą praktiškai mylėtume.

Kodėl atsitinka, kad mes vienas kito nemylime? — Aukštasis mūsų įsipareigojimas pasidaro praktiškai persunkus ir mes slaptai jo išsižadame. Galima, žinoma, ieškoti įvairių kitų šio reiškinio priežasčių. Kaip jau esame anksčiau minėję, vienuolinis gyvenimas nėra kokia nors "mutual adoration society". Čia mes ne komplimentus vienas kitam sakome. Mes vienas kitą perspėjame, vienas kitą pataisome. Ir kai mes to taisymo imamės be atitinkamos meilės, ar tikėjimo, ar dorinio pasirengimo jį išgirsti, tada čia mes turime visas sąlygas vienas nuo kito nusikreipti amžinai. Taip ne kartą ir įvyksta. Vienuolinis gyvenimas jokiu būdu nėra lengvos formos gyvenimas. Vienuolinis gyvenimas nėra kokia žmonijos gyvenimo paraštė, tam tikras pakraštys šalia šeimos gyvenimo. Ne, tai yra gyvenimas "par excellence", gyvenimas su labai stipriai išvystytom visom jos pusėm. Ir kai tos visos gyvenimo pusės yra vystomos, tai ne kartą pasijuntame prieš labai sunkius asmeninius uždavinius. Nenuostabu, kad nevisada mums pasiseka tuos uždavinius lengvai įgyvendinti. Tačiau gera yra žinoti, kokius uždavinius mes turime prieš akis.

Kalbame apie pagalbą vienas kitam nelaimėje. Atsitinka, kad mes apsiprantame vienas su kitu, ir vienas kitu nesidomime kaip savaime suprantamu neįdomiu dalyku. Ar kas nors serga, ar kam nors kokia krizė įvyko, ar kas nors nepasisekė, žmogus kenčia. Ar mes daug dėmesio atkreipiame vienuoliniame gyvenime vienas kitam? Dažniausiai labai mažai, arba visai nieko. Tiesa, mes turime tikslą išmokti gyventi taip, kad tos užuojautos iš kitų nereikalautume; bet tai neatleidžia mus nuo pareigos turėti tos užuojautos vienas kitam.

Arkivyskupas toliau sako: "saugoti savo gerą vardą". — Kiek mums rūpi vienas kito geras vardas? Tai irgi yra bendruomeninis uždavinys. Čia pat Arkivyskupas prideda: "juo labiau plėsti tikėjimo šventąjį mokslą". Jis kažkaip greitai peršoka į kitą sritį, atrodo, esančią kaip ir be sąryšio su geru vardu. Kodėl jis čia peršoka į "šventojo mokslo plėtimą"? Aš manau dėl to, kad jis giliai jaučia sąryšį, jog bendruomeninis gyvenimas yra mūsų apaštalinio gyvenimo priemonė.

Yra leidžiamas, berods, Belgijoj, tarptautinis pastoracijos žur-

nalas. Į jį rašoma visomis kalbomis. Prieš keletą metų teko pavartyti pas vieną kunigą kelis to žurnalo numerius. Ten buvo labai rimtų straipsnių įvairiais klausimais. Vienas, tarp kitko, buvo liečiąs mūsų temą. Ten buvo svarstomas klausimas: kokia yra pati didžioji t.y. pati veiksmingoji apaštalavimo priemonė? Ten buvo suminėtos įvairios apaštalavimo priemonės: pamokslininkavimas, knygos, geras pavyzdys ir t.t. Visos kitos priemonės, pasak to straipsnio autoriaus, yra menkos, palyginus su viena priemone, kuri iš tikrųjų apaštalauja ir ugdo Bažnyčią. Tai yra krikščioniškai veikianti bendruomenė, sakykim, parapija, — ten apaštalavimas vyksta savaime. Jeigu visoj tautoj gerai vyksta krikščioniškų vertybių pasikeitimas, kur žmonės neleidžia vieni kitiems perdaug vargti ir tuojau ekonomines naštas pasidalina, jas išlygindami; ten kur šitoks bendruomeniškas gyvenimas vyksta, joks netikintis žmogus neatsilaiko; jis anksčiau ar vėliau, tampa krikščioniu arba kataliku. Net liturgistai, kurie yra linkę labai vertinti liturgines priemones, ir jie prieina nuomonės, kad pati didžioji apaštalavimo priemonė yra bendruomenė. Kur bendruomenė veikia krikščioniškai, ten ne tiek svarbu ar pamokslai yra ar nėra. Pamokslai yra reikalingi, — aš nesakau nieko prieš juos, bet bendruomenė yra labiau pagrindinis veiksnys, kuris atverčia žmones. Štai dėl ko ir mes, vienuoliai, į savo bendruomenę turime žiūrėti ne kaip į kokį antraeilį dalyką, bet kaip į labai reikšmingą apaštalavimo faktorių.

Dėl to arkiv. Jurgis nuo pareigos saugoti gerą bendruomenės narių vardą peršoka prie apaštalavimo, nes gero vardo bendruomenė apaštalauja pati savaime. Šalia kitų priežasčių, tai yra nauja priežastis, dėl kurios mes turime išlaikyti savo bendruomeninį pašaukimą. Arkiv. Jurgis pasakęs, kad mums reikia "labiausiai rūpintis išlaikyti savo pašaukimą", vėl grįžta prie apaštalavimo minties, sakydamas: "ir, sutelktomis jėgomis bei pastangomis tarnauti sielų pažangai". Bendruomenė, kaip tokia, tarnauja sielų pažangai. Seselė, kuri padaro įžadus, yra akivaizdus pavyzdys visiems, kaip paklusti bendruomenės reikalams. Dabar mes galime pamatyti, koks yra įvairių vertybių sąryšis su bendruomeniškumu. Seselės įžadai yra visuomeniškai vertingas dalykas. Jeigu yra kur žmogus, kuris sugeba paklusti visuomenės reikalams per savo vyresniuosius arba per tam tikrus visuomeninius veiksnius, tai to dalyko negalima mažai vertinti bet kurios vertybės

požiūriu. Seselė gali būti neišėjusi per visą savo gyvenimą į jokį susirinkimą ir jokiam žmogui pamokslo nepasakiusi, bet pačiu savo gyvenimo stiliumi ji yra reikšmingas apaštalinis veiksnys.

Toliau pas Arkivyskupą mes skaitome: "Ten, kur sunki Bažnyčios būklė reikalauja, seserys, pritariant vadovybei, teesie pasirengusios darbuotis sielų išganymui net pavieniui. Tačiau, kad tokiais atvejais nenukentėtų jų vienuoliškas pašaukimas bei gyvenimas, tegul galimai labiau laikosi savo vienuolijos nuostatų, vartodamos visas tinkamas priemones stiprinti savo dvasią bei dažnai duodamos vyresniosioms savo darbų apyskaitą".

Kur tikėjimas yra persekiojamas, seserys dabar veikia pagal šitą nuostatą. Daugely atvejų jos kitaip negali reikštis kaip tik pavieniai.

Dabar Bažnyčioje kyla naujas vienuolinis sąjūdis, vadinamas — "pasauliniai institutai". Tai yra nauja vienuolinio gyvenimo kryptis. Ji truputį kitaip supranta bendruomeninį gyvenimą. Tų institutų nariai gyvena ne vienuolyne. Jie dirba kur nors fabrike, arba ligoninėje, arba banke, arba kur nors ūkio srity, ir visą laiką gyvena su bendradarbiais. Jie neturi jokios uniformos. Tam tikru laiku vienam mėnesiui ar keletai mėnesių šitie asmenys susirenka į tam tikrus namus tarpusavio bendradarbiavimui. Ten jie atlieka rekolekcijas, išdiskutuoja savo darbo sritis ir pasipasakoja vieni kitiems, kaip jiems sekasi savo bendradarbiavimu liudyti tikėjimą. Tokia yra ši nauja vienuolinė kryptis. Ji yra tam tikra reakcija prieš, sakyčiau, perdidelį vienuolišką uždarumą, kuris nevisada buvo pati tinkamiausia priemonė saugotis nuo vienuolinio gyvenimo blogybių. Šitie pasauliniai institutai turi savo žavumo, bet jie turi ir savo pavojų. Ir gal nereikėtų jais susižavėti nekritiškai. Bet, jeigu kas mėgintų organizuotis šita kryptimi, žinoma, reikėtų į tą dalyką žiūrėti palankiai ir jam padėti. Lietuviškoje visuomenėje tokio sąjūdžio, berods, dar nėra. Jis labiau, rodos, paplitęs Italijoje ir Prancūzijoje. Amerikoje irgi yra kai kas daroma šioje srityje.

Arkivyskupas tokią gyvenimo formą numato, nes pastebi, kad tokiu atveju, jeigu tektų gyventi atskirai ir dirbti atskirai, reikia labai rūpintis turėti ryšį su vienuolijos vadovybe.

22. VYRESNIOJI — ŽAIDYNIŲ TEISĖJA

Pereiname prie 46-to paragrafo, kuris turi antraštę: "Meilė — tarpusavio santykių pagrindas". Arkiv. Jurgis rašo: "Dievo ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, Bažnyčios ir vienuolijos meilė, eidama iš paties Dievo bei apimdama visus žmones, ypač gi pačią vienuoliją, — teesie meilės ryšys ir ypatingos vienybės pagrindas tarpusavio santykiams: tarp savęs ir su savo vyresniosiomis. Čia visos teprisimena Kristaus žodžius: "Iš to visi pažins, kad jūs mano mokiniai, jeigu turėsite meilę vienas kito" (Jn. 13, 35), nes nėra skirtumo tarp žydo ir graiko, juk tas pats yra Viešpats, turtingas visiems, kurie jo šaukiasi (Rom. 10, 12). Čia nebėra nei žydo nei graiko; nebėra nei vergo nei laisvojo; nebėra nei vyriškio, nei moteriškės, nes jūs visi esate vienas Kristuje Jėzuje" (Gal. 3, 26-28).

Čia Arkivyskupas atkreipia mūsų dėmesį į mūsų santykius su vyresniosiomis. Tą pačią mintį jis vėliau atskirai pabrėžia. Tame pačiame paragrafe skaitome: "Tarpusavio meilę bei vienybę tepalaiko šiuo būdu: a. sveikai lenktyniaudamos, teikiant viena kitai pagalbos, ypač vyresniosioms".

Kodėl čia arkivyskupas yra taip susidomėjęs vyresniosiomis? Ar joms reikia tokios pagalbos? Žiūrint iš šalies atrodo, kad vyresniųjų pati užimama vieta sudaro joms tam tikrą lengvumą vienuoliniame gyvenime ir joms paramos iš šalies nereikia. Tačiau, kai įsižiūrime į tuos reikalus iš arčiau, vis dėlto galioja tiesa, kad vyresniosioms tenka didesni uždaviniai, kurių jos vienos atlikti negali. Žinoma, kyla klausimas ar vyresniosios pakankamai gerai savo pareigą supranta. Bet kad vyresniosios yra reikalingos mūsų paramos, tai su tuo mes turime sutikti. Be tos paramos joms bus sunku padaryti ką gero, kad ir mes tą gerą jaustume. Nepaisant nepalankių nuotaikų vėjų, vis dėlto reikia vyresniosioms padėti. Kartais užtenka paprasto solidarumo su jomis ir lojalumo jų patvarkymams. Kartais joms reikia daugiau pagalbos. Mūsų visų naštos kažkaip joms atsiliepia. Kartais tai neįvyksta fiziškai, bet daugiau metafizišku būdu jos krenta ant vyresniųjų. Ir dėl to jos reikalingos mūsų pagalbos bendradarbiavimu ir malda, ir to mes joms neatsakykime.

Tarp kitko Arkivyskupas čia turi savotišką išsireiškimą: "sveikai lenktyniaudamos". Įdomu, kaip reikėtų žiūrėti į tarpusavio lenktynia-

vimą vienuolyne. Kyla klausimas, ar tai nėra truputį pavojingas dalykas? Lenktyniavimas savaime nėra blogas dalykas. Tik visa bėda yra ta, kad jis lengvai gali išvirsti į kokią nemeilišką apraišką.

Lenktyniavimas visuomeniniame gyvenime yra teisėtas ir teigiamas principas. Kur varžybų taisyklės yra gerai sustatytos ir laikomos, ten jis neiškrypsta iš vėžių. Sakykime, lenktyniavimas ūkiškame gyvenime arba konkurencija, kol ji nėra į vieną arba kitą pusę iškrypusi, yra geras metodas. Lenktyniavimas politiniame gyvenime, kada partijos lojaliai varžosi tarp savęs, jeigu jos nepasidaro kaip nors perdaug skaudžios, arba perdaug artimos viena kitai, irgi yra gera žmogiška apraiška.

Kaip į tą dalyką būtų galima žiūrėti vienuolyne? Kiek lenktyniavimas čia yra teigiamas reiškinys? Kad lenktyniavimas iš viso būtų galimas, reikia turėti žaidimo dvasią. Matome, kad sportas Amerikoje yra labai išplitęs, ir mes kartais sakome, kad jis perdaug vietos yra užėmęs gyvenime. Tačiau galima žiūrėti ir iš kitos pusės. Sportas žaidėjus ir iš dalies visuomenę, kuri seka rungtynes, moko taisyklingų varžybų dvasios. Varžybų dvasia mus moko reikšmingų visuomeninių dorybių. Varžybos mus moko lenktyniauti, nesunaikinant vieni kitų. Varžybos mus moko, sakyčiau, pralaimėti.

Reikia, kad kas nors pralaimėtų, kitaip nebus žaidimo; todėl mes turime turėti daugiau pagarbos pralaimėjusiems. Išdidus žmogus nemoka pralaimėti. Ten, kur yra labai nervingi visuomeniniai santykiai, kur jie yra pertempti, ypatingai politiškai neišlygintuose kraštuose, ten pralaimėjimo sąvoka yra nepakenčiama. Ten pralaimėjimas yra tolygus žmogaus sunaikinimui. Taip yra visuose totalistiniuose kraštuose. Kas pralaimėjo, tas jau yra sulikviduotas žmogus. Ten nėra pagarbos pralaimėjusiam asmeniui. O žaidimas šitą dalyką iškelia. Žinoma, mes visų pirma gerbiame laimėtoją, bet čia, kažkaip netiesioginiai, susidaro tvirta vieta ir pralaimėjusiam. Nes be jo nebūtų žaidimo. Jis yra tik pralaimėjęs, bet nesunaikintas. Ir ar mums vienuoliams kartais nereikėtų mokytis kai ko iš sportininkų rungtynių?

Todėl ir į vyresniųjų vaidmenį mes galėtume žiūrėti kaip į teisėjo vaidmenį žaidime, arba kaip į žaidimo grupės organizatoriaus vaidmenį. Žaidimo žvilgsnis į mūsų varžybas palengvintų mums suvirškinti mūsų gyvenime pasitaikančius pralaimėjimus. Mes tada į juos nežiūrėtume taip tragiškai. Mes pajustume, kad vienuoliniame gyve-

nime, tarsi žaidime, reikia ir pralaimėjusių. Ir tie pralaimėjusieji doriškai dažnai stovi aukščiau už laimėjusius.

Šv. Tomas Akvinietis, kalbėdamas apie tvirtybės dorybę, sako, kad tas, kuris priešinasi užpuolimui, tvirtybės dorybės turi daugiau už tą, kuris užpuola. Nes užpuolėjas tai atlieka vienu kartu, o užpultasis yra priverstas savo tvirtybę išlaikyti ilgą laiką ir tokiu būdu tvirtybė pasidaro jo nuolatinis įprotis, kitaip sakant — dorybė. Panašiai tenka žiūrėti ir vienuolyne, kai mes ne kartą atsiduriame ne laimėjusio, bet pralaimėjusio būklėje.

Arkivyskupas toliau rašo: "nereikšdamos skirtingo reikalavimo valgyme ir, kiek galima, nesirinkdamos svarbesnės vietos valgykloje ir pan.". Čia yra kasdieniški ir suprantami dalykai.

Einant arkiv. Jurgio mintimis, nereikėtų į vietą valgykloje žiūrėti kaip į ką nors reikšmingo. Mūsų tarpusavio santykis turi būti svarbesnis dalykas ir mūsų meilė seselei, sėdinčiai betkurioje vietoje, turi būti didesnė, negu mūsų meilė tai vietai, kurioje mes sėdime.

Toliau sakoma: nevartodamos tarp savęs jokių titulų, menančių eitąsias pareigas, darbus ar nuopelnus. Einamų pareigų, be abejo, reikia paisyti. Ir kas kokias pareigas dabar eina, reikia jas pripažinti. Tačiau svarbu neprisirišti perdug prie tų dalykų, kuriais mes esame anksčiau pasižymėję. Kas buvo — praėjo; domėkis tuo, kas yra.

"Noriai atlikdamos paprasčiausius patarnavimus viena kitai ar svetimiesiems". Atkreipkime dėmesį į tai, kad šiame Arkivyskupo pasakyme vis dėlto, pirmoj vietoj pasakyta: "viena kitai". Svetimiesiems mes paprastai greičiau patarnaujame, bet ne kartą labai sunku yra patarnauti viena kitai, būtent, tam žmogui, su kuriuo esi turėjęs visokių sąskaitų.

23. REKREACIJOS PROBLEMA

Toliau Arkivyskupas rašo: "kukliai, tinkamai apsieidamos rekreacijose ar bendruose pasikalbėjimuose". Sakyčiau, kad rekreacijos problemą vienuoliniame gyvenime reikia pradėti svarstyti iš pagrindų. Rekreacijos problema yra svarbus dalykas. Atrodo, kad mes ligi išol neturime jokio gero sumanymo, kaip šį klausimą spręsti. Rekreaciją galima suorganizuoti kaip kokį parengimą, bet ne būtinai tai bus atvanga. Iš rekreacijos kartais žmogus išeina visai nepailsėjęs, ir po

jos yra reikalingas atvangos. Žinoma, turbūt, niekada mes šios problemos tobulai neišspręsime. Visuomet bus rekreacijų, po kurių reikės atvangos, bet mes bent turime sutikti su mintimi, kad rekreacija yra veiksminga vienuolinio gyvenimo sritis. Mes neturime į rekreaciją žiūrėti kaip į dalyką, kuris savaime pasidaro ir kuriuo visiškai nereikia rūpintis.

Rekreacijos suorganizavimas pirmoj eilėj yra vyresniųjų uždavinys ar tų, kuriems tai yra pavesta. Bet ir mes, visi kiti, nežiūrėkime į tą uždavinį kaip mums neprieinamą. Jei kas išrastų ką gero šioje srityj, padarytų šventą darbą, daug mūsų nervų pataisytų, ne vieną ligą išgydytų bei daug nesusipratimų pašalintų. Kiekvienas turime jausti pareigą prisidėti prie rekreacijos nuotaikos kūrimo. Gali, žinoma, ateiti į rekreacijos kambarį, pamurksoti, ir tarsi sakyti — tegul kas nors dabar mane pralinksmina. To negana. Mes visi turime jausti pareigą prisidėti prie rekreacijos dvasios kūrimo. Ir tai yra rimta vienuolinė pareiga.

Dabar pasaulis yra išradęs visokių priemonių žmogui pralinksminti, bet klausimas, ar jos visada gerai veikia. Sakykim, prasėdėti rekreacijos valandą prie televizijos. Nieko blogo nuo to neatsitinka. Kartais net to kaip tik reikia. Bet kad tai būtų bendruomeninė rekreacija, negalima sakyti. Pavargę žmonės taip pailsi, pasižiūri kokios programos ir eina prie savo darbų. Tačiau reikėtų ieškoti ko nors naujo šioje srityje.

Visuomenė dabar pradeda jausti tam tikrą televizijos pavojų. Ne tai, kad ji būtų blogas dalykas. Ar jos programos bus vienokios ar kitokios, ar jos taisysis ar blogės, tai iš dalies priklauso ir nuo mūsų. Mums patiems reikia daugiau išradingumo šioje srityje. Negalima visos pasilinksminimo kūrimo iniciatyvos palikti kitiems.

Kalbant apie neigiamą televizijos įtaką, kaip tik reikia pastebėti štai ką. Ji sumažino mūsų iniciatyvą prisidėti prie žmonių palinksminimo. Jeigu seniau susirinkdavo žmonės, tai jie labiau jautė pareigą arba natūralų linkimą vienas kitą palinksminti, bent vienas su kitu kalbėti, vienas kitam ką nors pasakyt, ar bent vienas į kitą pasižiūrėti. O dabar mes viens į kitą visai nežiūrime, mes visi žiūrime į T.V. ir daugiau nieko nematome.

Mąstant apie rekreaciją, atrodo, reikia į tą klausimą pažvelgti plačiau. Tas klausimas ligi šiol nebuvo gerai statomas. Į rekreaciją,

vienokią ar kitokią, buvo žiūrima kaip daugiau ar mažiau leistiną iškrypimą iš vienuolinio gyvenimo rimties. Tačiau tai yra klaida. Seselė yra padariusi neturto, klusnumo ir skaistybės įžadus, bet ji nėra padariusi liūdnumo įžado. Tokio įžado ir būti negali. Žmogus gali turėti sunkias pareigas, bet jis neturi pareigos būti liūdnas. Linksmumas, pasitenkinimas, nugalint įvairius gyvenimo sunkumus, yra esminis žmogaus psichikos bruožas ir jo iš žmogaus negalima atimti.

Ne tik vienuolinis gyvenimas yra užkrėstas visai nereikalingo liūdesio, bet ir visa Vakarų kultūra nuo Naujųjų amžių pradžios yra pažymėta šiuo bruožu. Dėl to verta pasvarstyti, ar neturi šiek tiek pagrindo didelis naujų amžių krikščioniškos dorovės kritikas Nietsche, sakydamas, kad jis tikėtų krikščionybe, jei krikščionis atrodytų labiau atpirktas. Jis tuo norėjo pasakyti, kad krikščionis atrodo perdaug liūdnas.

Vakarų kultūros žmogaus perdėtu rimtumu yra susidomėję filosofai. Leideno universiteto profesorius J. Huizinga 1944 m. yra išleidęs knygą, pavadintą "Homo ludens", t.y. "Žaidžiantis žmogus", kurioje jis studijuoja žaidimo bruožo krizę Vakarų kultūroje. Angliška jos laida išėjo 1949 m. Huizinga rašo, kad "prigimtis iš mūsų reikalauja sugebėti ne tik gerai dirbti, bet ir gerai praleisti laisvalaikį. Laisvalaikis graikų filosofui Aristoteliui reiškė visatos principą. Laisvalaikis jam yra aukštesnis už darbą ir jis yra net darbo tikslas" (161 psl.). Tačiau "devynioliktasis šimtmetis prarado daugelį žaidimo bruožų, tokių būdingų ankstesniais amžiais" (195 psl.), pastebi prof. Huizinga.

Maždaug tuo pačiu laiku žaidimo problemos ėmėsi vokietis filosofas Juozas Pieper. Jo knyga vadinasi: Laisvalaikis, kaip kultūros atrama. (Leisure, the Basis of Culture). Jis rašo, kad dykavimas tai dar ne tas pat, kas laisvalaikis ar rekreacija. Pasak Pieper, "Laisvalaikis yra galimas tik tada, kai žmogus yra vienybėje pats su savimi, kai jis yra nurimęs pats savyje. Kai tuo tarpu 'acedia' (tai yra viduramžinis lotyniškas žodis išreikšti ydai, kuriai mes moderniose kalbose nei vardo neturime. Jis reiškia tam tikrą neramų aštrumą, sumišusį su kartumu. V.B.) yra atsisakymas nurimti pačiame savyje. Dykavimas ir neturėjimas laisvalaikio vienas kitam atitinka. Laisvalaikis yra priešingybė jiem abiem" (51 psl.).

24. ŠVENTADIENIO PROBLEMA

Pieper neįprastu būdu kelia šventadienio klausimą: "Mes keliame klausimą, kas yra anapus darbo dienos paasulio ir kas net stato jai klaustuko ženklą" (96 psl.). Anapus darbo dienos yra ne kas kita, kaip šventa diena. Ir ji klausimo ženklan stato darbo dieną. Ignio Giordani, komentuodamas Pieperio mintis Vatikano laikraštyje "L'Osservatore Romano", iškelia užsigulėjusius klausimus: apie šventės prasmę ir apie kontempliacinio gyvenimo prasmę (1953 m. vasario 6 d., prancūziška laida).

Iš tikrųjų, mes gyvename šventės krizę. Mes jau nebemokame švęsti. Šventė ne retai mums yra sunkiausia savaitės diena. Tą krizę labai įdomiai liudija faktas, kad moderni visuomenė net iš darbo dienos yra pasidariusi sau šventę. Atsiminkime tik, ką reiškia "Labor Day" šventė. Tai yra prieštaravimas savyje, bet mes jo jau nepastebime.

Turint prieš akis, kaip stovi šventės klausimas mūsų visuomenėje, ar neatrodo, kad vienuolija turi taip pat peržiūrėti savo nusistatymus šventės ir darbo atžvilgiu? Kai pasaulis pradeda pavargti nuo perdaug įtempto darbo, ar nebūtų vienuolijos uždavinys mokyti žmones švęsti, turėti atvangą, sugebėti praleisti laisvalaikį?

Tačiau, kad vienuolija sugebėtų laisvalaikio apaštalavimą atlikti, ji pati turi pirmiau jo išmokti. Problema glūdi, kaip matėme, tame, ar mes sugebame prisidėti prie kasdieninės rekreacijos kūrimo. Tikrai mes rekreacijos dvasios neturime, jei, kam pasakius Labas rytas, mes nesiteikiame į tai atsakyti. Arba jeigu mes, suėję į rekreacijos kambarį, laukiame, kad kas mus prakalbintų, o mes patys esame paskendę savo "Splendid isolation".

Kad atvangos problemomis katalikiškai visuomenei reikia rimtai susirūpinti, iškalbingai liudija II Vatikano susirinkimo dekretas apie santykiavimo priemones. Jis skatina katalikišką visuomenę eiti net į filmų gamybą ir į televizijos stočių organizavimą. Tarp kitko jis iškelia reikalą krikščioniškai visuomenei susigrąžinti dramą, kuri viduramžiais buvo dar krikščioniškos visuomenės nuosavybė. Dekretas sako: Turi būti dedama pastangų pasirūpinti, kad kilnus senas dramos menas, kuris yra dabar visur pasklidęs, visuomenės santykiavimo priemonių dėka, tarnautų kultūriniam ir moraliniam žiūrovų gerinimui.

To gerinimo nebus galima greitai susilaukti pasilinksminimo sri-

tyje, jei vienuolijos, kurios yra dvasinio gyvenimo centrai, bus nusikreipusios tik į darbą ir nesirūpins rimtu atvangos problemų nagrinėjimu ir ieškojimu tinkamo sprendimo.

Atvangos problemomis mąstantieji žmonės šiandien vis plačiau domisi. Štai žurnalas "Modern Age", skirtas daugiau politinių mokslų pagrindų studijoms, turi John Wild straipsnį, pavadintą: "Naujas pašaukimas laisvalaikiui". (1962 m. vasara, vol. 6, nr. 3). Jis kelia klausimą, ar mes iš viso galime atgaivinti prarastą laisvalaikio garbę (312 psl.). Kai kas sako, kad laisvalaikio problema yra ne šios žemės problema, "tai yra dangaus tema". — "Mums sako, kad tai yra kontempliacijos, meilės ir amžinosios Dievo garbės sritis" (312 psl.). J. Wild, tai pastebėjęs, sako, kad mes esame praradę pagrindines ir teigiamąsias laisvalaikio sampratos ypatybes ir pasilikę tik prie neigiamųjų. Laisvalaikis mums yra tik tam, kad galėtume geriau dirbti. Tačiau pati darbo automacija žmoniją privers labiau susidomėti klausimu, ką daryti su vis labiau atliekamu nuo darbo laiku. Šiandieninė masinė rekreacija pasižymi dviem bruožais: "eskeipizmu" ir žaviomis keistenybėmis. Įvairūs spektakliai mums padeda pabėgti kur nors nuo savęs, o aktoriai mus žavi savo keistenybėmis. Tuo tarpu tikrieji žmogų iš esmės linksminantieji dalykai yra: laisvė ir tiesa, kaip mūsų pačių asmeniškai išgyvenamas procesas. Kad dramoje mus žavi ne kas kitas, kaip mūsų pačių išgyvenamas tiesos atradimas, pastebėjo jau Aristotelis.

Šie Wild svarstymai liudija, kaip rekreacijos problema kyla ryšium su visuomeniniais mokslais. Kaip matome, ji nejučiomis priveda prie šventės, kontempliacijos ir net dangaus. Kalbant apie rekreacijos problemą, vienuolijoje kyla klausimas, ar sunkumai ir kentėjimai yra esminiai vienuolinio gyvenimo bruožai. Ar vienuoliniam gyvenimui negalioja pasakymas: "mano našta lengva ir mano jungas saldus"?

25. PERSPĖJIMAI VISUOMENĖJE

Grįžkim dar prie bendro gyvenimo temos, kuri mums yra tokia reikšminga, nes ant jos didele dalimi rymo mūsų laimė, o iš kitos pusės ji mums sudaro nemaža sunkumų. Klausimas, kurį dar reikia pasvarstyti, yra tas, kuris kyla ryšium su labai didele problema. Perspėjimai gali būti pažeisti artimo meilės praktika. Jie gali pasidaryti

nereikalingu žinių nešiojimu ir vieni kitų negarbingu apkalbinėjimu. Kaip į tuos dalykus reikia žiūrėti? Mūsų arkiv. Jurgis tas abi problemas turi. Iš vienos pusės jis mus skatina, kad pasakytume vieni kitų klaidas vyresniesiems; bet iš antros pusės jis mus skatina laikyti paslaptį ir turėti nuovoką, kada ir ką reikia kalbėti. Pažiūrėkime į 48 paragrafą.

"Pastebėjusios betkurias kitų ydas, tepraneša savo vyresniosioms, tačiau ne iš kerštо ar įžeidimo, bet vadovaudamosios išmintingumu, meile ir nuolankumu, o taip pat noru, kad ir kitos praneštų jų ydas. Žodžiu, tegu prižiūri vienos kitas, kad neiškryptų iš tiesaus kelio: Jeigu teisingasis iškryps iš savo teisingumo ir padarys nedorybę — numirs, nes to jo neįspėjai jo nuodėmėje. Ir nebebus minima jo teisybė, kurią buvo vykdęs, tada aš pareikalausiu jo kraujo iš tavo rankų. Tačiau jeigu tu įspėsi teisingąjį, kad jis nenusidėtų, ir jeigu nenusidės, jis gyvente gyvens, nes tu jį įspėjai ir kartu išgelbėjai savo paties sielą" (Ezek. 3, 20-21). — "Mano broliai, jei kuris klysta nuo tiesos ir kas nors jį sugrąžintų, tas turi žinoti, kad kas sugrąžina nusidėjėlį nuo jo kelio klaidos, tas išgelbės jo sielą nuo mirties ir apdengs daugybę nuodėmių" (Jok. 5, 19-20).

Ką tai reiškia pasakymas: "apdengs daugybę nuodėmių"? Ar perspėjėjo ar perspėjamojo? Atrodo, kad perspėjėjo. Taigi, kaip matome, Arkivyskupas į perspėjimą žiūri kaip į didelę pareigą. Tačiau mes puikiai žinome iš savo praktikos, kokia tai yra skaudi sritis, kada mes turime vienas kitą perspėti ar pranešti vyresniesiems. Tai yra didelė vienuolinė problema. Šita problema yra ir moralinės teologijos problema apskritai. Ir moralistai prie jos yra sustoję ir nemažai ją studijavę. Iš vienos pusės jiems yra aišku, kad žmogus, kuris pranešinėja kam nors kitų silpnybes, nėra garbingas žmogus. Natūraliai į tokį žmogų visi žiūri kaip į nepatikimą. Pranešinėjimo vyresniesiems arba įskundimo problemą labai išryškino totalistinės valstybės, ypač komunizmas. Ten pranešinėjimas valdžiai kitų nusikaltimų yra ugdomas kaip aukšta dorybė ir didelė pareiga. Kiekvienam aišku, kad čia mes turime reikalo su grubiu dorinės tvarkos pažeidimu.

Kaip tad suderinti šituos dalykus? Kaip būti garbingu žmogumi bei patikimu draugu ir elgtis taip, kaip čia Arkivyskupas mums pataria. Didesnės gilumos į šią problemą įneša šv. Augustinas savo didžiajame veikale "De Civitate Dei". Jis ten svarsto klausimą, kodėl teisin-

giems žmonėms tenka pasaulyje daug kentėti. Kodėl kai įvyksta politiniai sukrėtimai, revoliucijos, kai žūsta kultūros (jis tokiuose laikuose gyveno),—kodėl turi nukęsti nekalti žmonės? Kodėl Dievas nenubaudžia vien tuos, kuriuos reikia nubausti? Kodėl štai atsitiko, kaip buvo jo laikais, kad užėję Gotai sunaikino ne tik visą Italiją, bet ir šiaurinę Afriką ir viską nusiaubė? Jis, norėdamas rasti atsakymą, iškelia vieną iš priežasčių, dėl kurių tai atsitinka, būtent, kad ir teisingieji yra kalti. O jų kaltė yra ta, kad jie matė blogybes, jas toleravo, jų neperspėjo, leido joms plėstis. Štai, už ką jie yra baudžiami. Šv. Augustino mintis padeda mums suprasti ir mūsų laikų politinius sukrėtimus. Mums aiškėja, kad komunizmo ugdomas perspėjimas, einantis iki toli siekiančio šnipinėjimo, yra nedoras dalykas. Tačiau moderniškas Vakarų liberalizmas, kuris labai energingai reikalauja teisės, kad niekas nesikištų į mano reikalus, ir kuris sako, kad man nerūpi, ką daro mano brolis, taip pat yra neapginamas dalykas. Individualistinė šviesuomenė labai kaltino Bažnyčią už perdidelį kišimąsi į atskirų žmonių reikalus. Šiuos kaltinimus iš dalies parėmė ir protestantizmas. Tokioje nuotaikoje vystėsi naujųjų amžių gyvenimas, iki rėkiančiu balsu komunizmas sušuko: sustokit. Kad per toli nueita individualizmo keliu, nepaisant artimo, pajuto ne vien komunistai. Net poetas Rilkė, šiaip jau didelis individualistas, viename savo eilėraštyje klausė: ar, jei kur kas verkia paasulyje, ar ir aš ten neverkiu? Jei kur kas juokiasi pasaulyje, ar ir aš nesijuokiu kartu? — Rilkė pajuto gilų solidarumą, kuris mus visus žmones jungia. Taigi, visiškas nepaisymas to, ką kas daro, nėra pateisinamas dalykas. Jei kur yra nusikalstama, tai nereiškia, kad tai manęs visiškai neliečia.

Jei mes kalbame apie perspėjimo pareigą apskritai moralinės teologijos lygyje, tai tenka pasakyti, kad mokytojai šią pareigą yra apsiriboję taip, kad ji žmogui-pasauliečiui didelių painiavų nesudaro. Žmogus turi tikrą pareigą perspėti kitą. Jei jis privataus perspėjimo neklauso, tai, kaip šv. Rašte pasakyta, reikia pakviesti du draugus ir jų akivaizdoje perspėti. Jeigu ir tai negelbės, pranešti Bažnyčiai. Jeigu jis nepaklauso Bažnyčios, tegul jis pasilieka kaip svetimas Bažnyčiai. Čia perspėjimo procedūra yra išreikšta visame plotyje. Tačiau nereikia jos perdėti. Moralistai ją apriboja tuo būdu, kad šitokia pareiga perspėti yra tik tuo atveju, kada yra sunkus ir viešas nusikaltimas. Tiktai tada mes turime pareigą panašiai reaguoti. Į slaptus nu-

sikaltimus, nors ir sunkius, kuriuos žinau tiktai aš arba dar vienas kitas, šitokiu būdu reaguoti negalima. Iškeliant į dienos šviesą slaptus nusikaltimus dažnai užkertama kelias pasitaisymui.

Moralinės teologijos mokytojai sako, kad mūsų gyvenimas pasidarytų nepakenčiamas, jeigu kiekvienas žmogus, pamatęs kokį nors nepatinkamą dalyką kitame žmoguje, tuojau pradėtų vykdyti perspėjimo programą. Tada mūsų gyvenimas iš tikrųjų išvirstų teroru. Jeigu mes pamatome, kad kas nors yra ne taip susišukavęs, ar kokią kitą netvarką, ar silpnybę ir tuojau jaustume pareigą atkreipti į tai jo ar kitų dėmesį, tai būtų gyvenimo apnuodijimas, o ne jo taisymas. Mes turime pareigą visų pirma patys iš tų dalykų taisytis, net jeigu pasitaiko vadinama mažoji nuodėmė, bet tikra nuodėmė, pvz., koks nors pažeidimas ar turto, ar asmens, bet riboto dydžio dalyke, tai bendrosios dorovės plotmėje negalima kalbėti apie pareigą perspėti.

26. PERSPĖJIMAI, BET NE APKALBA VIENUOLIJOJE

Kaip perspėjimo reikalas stovi vienuoliniame gyvenime? Ir vienuoliniame gyvenime turi galioti bendras moralinis principas. Tik ten, kur yra sunkioji nuodėmė arba kur yra aiškus sunkiosios nuodėmės pavojus, reikia kalbėtis su atitinkamu asmeniu ir jį perspėti. O jeigu perspėjimas negelbsti, reikia pranešti vyresniesiems. Čia nėra kitos išeities. Tačiau yra žmonių, kurie visur mato nuodėmes, visur įžvelgia įtartinus dalykus. Šiuo atžvilgiu reikia kiekvienam save pasitikrinti. Tačiau, būkime realūs, nes žinome, kad ir vienuoliniame gyvenime pasitaiko sunkių nusikaltimų. Gal jie ne išsyk pasidaro, bet vienu ar kitu keliu įšliaužia į mūsų gyvenimą ir, žiūrėk, pradeda vesti aiškiai negeru keliu. Paskui arba kaip nors sulaužo, arba bent iš vienuolyno išveda. Tokiu atveju perspėjimo pareiga mums yra.

Perspėjimo pareigą mes turime vykdyti, bet, kaip Arkivyskupas sako, "vadovaudamos išmintingumu, meile ir nuolankumu, o taip pat su noru, kad kitos praneštų jų ydas". Gero perspėjimo davimas nėra lengva pareiga. Bet perspėjimo priėmimas yra daug sunkesnis uždavinys. Sugebėti priimti kito žmogaus perspėjimą, dažnai reikia būti genijum arba šventuoju. (Apie perspėjimą žiūr. mano knygoje "Žmonijos likimas šv. Jono Apreiškimo knygoje" 4-6, 44-47, 172-173 psl.).

Jeigu yra tikras reikalas perspėti, tai reiškia, kad aš jau esu pakrypęs tuo keliu, kad jau yra įsibrovusi sunkioji nuodėmė arba jos pavojus yra realus, ir štai aš dabar gaunu perspėjimą. Kad aš sugebėčiau perspėjimą priimti ir juo pasinaudoti, reikia milžiniškos dvasinės jėgos. Perspėjimo priėmimas yra tiesiog neįmanomas be didelės Dievo malonės. Bet ji dažniausiai ateina kartu su perspėjimu, todėl galima iš jo daug gero tikėtis.

Perspėjimo teologija yra įdomi teologija. Galima sakyti, kad visa šv. Jono Apreiškimo knyga yra šitai problemai paskirta. Ji prasideda, kaip žinome, perspėjančiais laiškais septynioms Azijos Bažnyčioms. Tie perspėjimai toliau pereina į įvairias kosmines nelaimes. Šv. Jono Apreiškimo knygoje perspėjimo problema yra pastatyta labai giliame lygyje. Bet į tai negalime leistis. Mums yra svarbu, kad konkrečiame gyvenime mes mokėtume kur reikia perspėti ir kur reikia tylėti. Čia yra didžioji paslaptis. Kartais nevykęs perspėjimas arba nereikalingas perspėjimas tik sugadina reikalus ir žmogus užsikerta neutraliame ar mažame dalyke, ko jis nebūtų padaręs be perspėjimo. Užsikirtimas, pasireiškęs nepriėmimu perspėjimo, jam duoda klaidingą šalutinę kryptį. Ir taip žmogus nueina blogu keliu. Todėl su perspėjimo praktika mes turime elgtis kaip su labai aštriu dviašmeniu kardu, kuris kartais reikalingas operacijai, kartais net būtinas, bet kuris gali sukelti daug skausmo, žaizdų ir net atnešti mirtį.

Mūsų autorius sako, kad perspėjimas turi būti duodamas meiliai ir nuolankiai. Perspėjantis žmogus turi būti įsisąmoninęs prieš kokią sunkenybę stovi žmogus, kuriam mes duosime perspėjimą. Jis turi suprasti, kaip sunku jam tai priimti. Todėl čia joks atsargumas nėra perdidelis. Joks meilumas ir taktiškumas čia nėra peršvelnus. Kad mes geriau suprastume perspėjimo priėmimo sunkumą, Arkivyskupas mums primena, kad mes patys turime norėti, kad mūsų ydos būtų pranešto s. Tai yra didelio tobulumo reikalavimas, kuris nėra lengvai pasiekiamas. Bet vienuolinis gyvenimas, ypatingai bendruomeninis gyvenimas, vargiai ar turėtų prasmės, jei mes neturėtume perspėjimo. Jeigu mes iš principo paneigtume perspėjimo reikalą, vienuolinis tobulėjimas būtų mažai realus. Tačiau mes turime jį vartoti atsargiai. Mes turime labai gerai žinoti jo pavojingumą.

Mūsų perspėjimas kyla iš susierzinimo. Susierzinimas irgi neišvengiamas dalykas. Nuo susierzinimo viskas prasideda. Mes susierzi-

name kokiu reiškiniu, nes kol mes nebuvome susierzinę, kol mes nebuvome pasipiktinę kokiu dalyku, nebuvo prasmės perspėjimui. Tačiau ne kiekvienas mūsų pasipiktinimas turi vesti į perspėjimą. Susierzinimui atsitikus, reikia mėginti jį visą iškeisti į meilę. Geriausiai palaukti atitinkamo laiko, nusiraminti, ir, tik visiškai nurimus, pasitarti su kitu asmeniu, kaip čia geriau tiktų tame atvejy pasielgti. Tolimesnė procedūra yra nustatyta Šv. Rašte, kurią mes apžvelgėme praėjusiame skyriuje. Geresnės negalime išgalvoti. Geriausia yra perspėjimas pavesti kitam asmeniui, iš kurio perspėjamas asmuo noriau jį priimtų. Ir tik po to, jei tas nepavyksta, pranešti vyresniesiems.

Naudinga yra atkreipti dėmesį į tą citatą, kurią turi Arkivyskupas iš pranašo Ezekielio. Ta citata čia yra panaudota, matyt, tam, kad išryškintų pozityvų perspėjimo pobūdį. Pranašas sako: "Jeigu teisingasis žmogus..." Pastebėkime, kad perspėjimas yra reikalingas teisingam žmogui, ir jeigu tas teisingasis iškryps iš kelio, bus didelis nuostolis; jo teisybė žus; ji nebus minima; ji nebus užskaityta. Tačiau nuostolis bus ne jam vienam, nes Viešpats sako Ezekieliui: "Jo kraujo aš pareikalausiu iš tavo rankų", kitaip sakant, kaltas bus ir tas, kuris galėjo perspėti ir to nepadarė. Žinoma, čia tiesioginiai Viešpats uždeda pareigą pranašui Ezekieliui, kad jis būtų perspėjantis veiksnys savo visuomenėje ir todėl jis turi pareigą pasakyti jai, kas yra negera. Tam tikra prasme jis galioja ir mums visiems. "Tačiau, jeigu tu įspėji teisingąjį, kad jis nenusidėtų, ir jeigu nenusideda, jis gyvente gyvens, nes tu jį įspėjai". Šitame sakinyje glūdi nuostabus visuomeniškumas. O toliau Viešpats priduria: "ir kartu išgelbėjai savo paties sielą". Jis nesako, kad tu išgelbėjai jo sielą, nes tai jau savaime suprantama, bet sakoma, kad tu išgelbėjai ir savo sielą. Štai kokiais nuotsabiai tampriais audiniais mes esame sujungti vienas su kitu. Todėl matant žmogų klystantį ar nusikalstantį ir sakant — tesižinai, "čia ne mano kiaulės, ne mano pupos", yra iš pagrindų nekrikščioniška laikysena. Ir to žmogaus siela bus pareikalauta iš mūsų tuo atveju, jeigu jis pražūtų.

Arkivyskupas toliau paduoda apaštalo Jokūbo citatą, kuri tą patį reikalavimą iškelia pozityviau. Matyt, kad Arkivyskupas perspėjimo problemą ėmė giliai į širdį. Jis buvo mandagus ir kultūringas žmogus, jis žinojo, kokį skaudų dalyką jis čia iškelia. Bet nepaisant to, perspėjimas turi būti. Apaštalas Jokūbas sako: "Mano broliai, jei kuris

nuklysta nuo tiesos ir kas nors jį sugrąžintų, tas turi žinoti, kad, kas sugrąžina nusidėjėlį nuo jo kelio klaidos, tas išgelbės jo sielą nuo mirties ir apdengs daugybę nuodėmių" (Jok. 5, 19-20).

Ir čia kalbama ne tik apie nuodėmes to, kuris perspėjimu buvo išgelbėtas, bet ir apie nuodėmes to, kuris perspėjo. Taigi, į perspėjimą žiūrėkime kaip į rimtą mūsų tobulėjimo proceso funkciją. Kad ji įmanomai reikštųsi, reikia daug ko. Reikia didelio takto, didelės meilės ir nereikia, sakyčiau, per dažno šio ginklo vartojimo.

Kad to nereikia, tai mus pamoko 49 paragrafas: "Tegul moka išmintingai laikyti paslaptį ir nuovoką turėti, kaip tarp savęs, taip ir su kitais, nepriklausančiais vienuolijai". Čia yra pasakyta, kad seserims reikia mokėti laikyti paslaptį. Vienuolyne tai labai svarbu. Ir vienuolyne tai net svarbiau, negu kitur. Kur žmonės susitinka rečiau, tai jie nors ir laisvai paplepa vieni su kitais, bet pasišnekėję išsiskirsto ir tuo viskas pasibaigia. Bet, jeigu vienuolyne nepaisytume, ką mes vieni kitiems kalbame, tai savo gyvenime sukurtume daug pastovios nesantaikos židinių. Vienuolyne reikia labai atsiminti tą moralinį dėsnį, kuris tam tikra prasme yra priešingas perspėjimo pareigai, būtent: apkalbėjimo nuodėmę. Kas yra apkalba? Apkalba yra ne tai, kad mes kokį neteisingą dalyką papasakojame apie žmogų. Tai jau yra melo arba šmeižto nuodėmė. Kada mes pasakome apie žmogų, kad jis kokį dalyką padarė, ko jis nėra padaręs, tai yra elementariausias nusižengimas teisingumui ir visokiam padorumui. Ne apie tai čia kalbama. Bet čia kalbama apie tokius kalbėjimus, kurie yra teisingi. Aš žinau, kad toks žmogus yra nusikaltęs, bet ar aš turiu pareigą šitą jo nusikaltimą kam nors kitam papasakoti? Aišku, kad ne. Mes visi žinome tą katekizmo dėsnį, kad žmogus neturi teisės kito žmogaus jam vienam žinomus dalykus paskelbti viešai ir tokiu būdu žmogų sukompromituoti. Gal būt, kad jis tuo tarpu jau yra pradėjęs rehabilituotis ir įsigijęs gerą vardą visuomenėje. Nevaldydami liežuvio, mes vėl iš naujo jo gyvenimą sumaišome. Tai yra nuodėmė. Pareiga perspėti neduoda mums teisės daryti apkalbos nuodėmių. Mes negalime plepėti apie vienas kitą labai laisvai.

Žiūrėkite, kaip mes šitame dalyke esame apstatyti ir varžomi didelių principų ir kokie pavojingi praėjimai mums pasilieka bendruomeniniame gyvenime. Todėl į juos reikia kreipti daug dėmesio. Bendrajame gyvenime jokia smulkmena nėra smulkmena. Taip, kaip sese-

lės Teresės draugės rožančiaus barškėjimas vedė ją iš kantrybės, taip daugeliu smulkmenų vedame vienas kitą iš kantrybės. Maži dalykai bendrame gyvenime gali pasidaryti labai dideli, todėl mes turime labai atsižvelgti vienas į kitą.

Grįžtant prie perspėjimų, naudingą pamokymą apie juos duoda šv. Ignacas Lojola. Atsakydamas į klausimus scholastikui Antanui de Brandao 1551 m., jis rašo: "Jo (t.y. perspėjimo) pasisekimas labai daug priklauso nuo perspėjančiojo autoriteto ir nuo jo pripažintos meilės. Jeigu bent vieno iš šių dalykų trūksta, nėra ko tikėtis, kad perspėjimas atneštų pagerėjimo. Dėl to perspėjimus duoti nėra kiekvieno reikalas. Ir kiekvieną kartą norint tai daryti, pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į tai, kokios bus iš to pasėkos". (O. Karrer - H. Rahner, Ignatius Loyola, Geistliche Briefe, 1942 m. 180 psl.).

Reikšmingiausi žodžiai šiame pamokyme yra šie: "pripažintos meilės". Negana to, kad duodantis perspėjimą asmuo mylėtų perspėjamąjį. Reikia, kad perspėjamasis tikėtų, jog perspėjantysis jį myli. O perspėjimų praktikoje kaip tik dažnai to trūksta. Todėl perspėjimui duoti reikia rūpestingai ieškoti tokio žmogaus, kurį perspėjamasis tikrai myli ir laiko patikimu savo draugu.

27. VISUOMENINĖ KULTŪRA

Dabar pereikime prie visuomeninių reikalų. Visuomeniniams reikalams Arkivyskupas yra paskyręs keletą paragrafų. 50 paragrafas sako: "Siekiant didesnės įtakos kitiems, reikalinga gerai pažinti visuomeninio gyvenimo reikalai. Tuo tikslu įmanomai dažniau, maždaug kas savaitę, daryti posėdžius, kuriuose būtų svarstomi ne tiktai vidujinės drausmės klausimai, bet taip pat Bažnyčios ir visuomenės pageidavimai, švietimo ir labdaros veikimo būdai kitų įstaigose, kad juos būtų gailma panaudoti pas save, taip pat geriausios bei tinkamiausios priemonės savo uždaviniams atlikti ir kiti tolygūs dalykai".

Vargiai ar yra kita vienuolija Bažnyčioje, kuri turėtų tokį aiškų ir platų visuomeninį vadovavimą. Šis 50-tasis paragrafas yra toks visuomeniškas, kad jis tiktų betkuriai plataus masto visuomeninei organizacijai. Net po II Vatikano susirinkimo vargiai ar rasime tokį praktišką vienuolinio idealo formulavimą, kuris būtų toks visuomeniškas, kaip mūsų Vedamoji mintis. Kryptis, kurią Arkivyskupas

mums duoda, pastato mūsų vienuoliją labai didelėje visuomeninėje atvirybėje. Mes neturime užsidaryti vienuolijoje, bet turime žinoti, kas darosi Bažnyčioje ir visuomenėje, kokie švietimo ar labdaros darbai yra dirbami. Net kas savaitę mes turime domėtis, ko reikia Bažnyčiai ir visuomenei švietimo ir labdaros srityse. Reikia domėtis, kur šitie darbai yra dirbami ir kaip jie yra daromi.

Kartais susidaro įspūdis, kad visuomeninis gyvenimas yra toks objektas, apie kurį galima kalbėti visada, jeigu neturi apie ką kalbėti. Čia viskas atrodo teisėta, ir čia nėra jokių ribų. Iš tiesų, nėra lengva apriboti, kas yra visuomeninis objektas. Nelengva yra pasakyti, kas yra visuomeninė tema ir kas nėra. Jeigu mes pradėtume nuo aptarties, tai čia pastebėtume didelį susimaišymą. Mes lietuviškai sakome visuomeniniai reikalai. Angliškai tai bus "sociology", nuo žodžio "social". Žodis "sociologie" prancūziškai, ir apskritai Europoje, suprantama visiškai kitaip negu Amerikoje. Amerikoje, kai mes pasakome "social", tai suprantame, kad čia mes turime reikalą su kokiu nors pasilinksminimu. Tai reiškia, kad čia reikės priimti svečius ar panašiai. Tuo tarpu, kai mes turime tos pačios prasmės žodį prancūzų kalboje, "sociologie", tai kiekvienas šitą žodį išgirdęs žino, kad čia eina reikalas apie šelpimą neturtingų, apie ekonominę pagalbą, globą ir t.t. Matome, kokie nevienodi supratimai. Vienur tai reiškia lengvo bendravimo mintį, kad žmonės gražiai santykiautų tarpusavy. O kitur tai specifinė šelpimo problema.

Iš tikrųjų visuomeninė sritis apima daug daugiau. Ji eina nuo to, kas angliškai vadinama "social", iki to, kas prancūziškai vadinama "sociologie". Ir tame tarpe yra visos darbo ir atlyginimo, pragyvenimo ir sugyvenimo problemos. Čia mes patenkame į didelę temų ir objektų platybę. Kalbant apie šią sritį reikia rūpintis, kad išvengtume nesusipratimų, vartodami tuos pačius žodžius, kurie daug ką reiškia. Lietuviškai visuomeninė sritis — yra gana gerai nusistovėjęs terminas ir apima visą turinį. Mes konfliktų tos sąvokos supratime neturime.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad socialinių arba visuomeninių dalykų nereikia imti labai lengvų ir savaime suprantamų. Visuomeninės kultūros yra labai sudėtingos ir auga lėtai. Tai yra šimtametis, net tūkstantmetis augalas. Tos pažiūros, kurios visuomenę formuoja, ir tos, kurios naujai kyla, ir tos kurios nyksta, eina kaip labai ilgos bangos.

Kur tas bangavimas galėjo eiti ramiai ir laisvai, nepadarė didelių žaizdų tautoms. Tos visuomenės yra daug pasiekusios. Bet tos tautos arba visuomenės, kur principai nors buvo geri, bet kur laisvo operavimo tomis visuomeninėmis vertybėmis nebuvo galima turėti, yra dar tik šitų visuomeninių mokslų pradžios mokykloje.

Kai kurios visuomenės, nors yra stovėjusios aukštai, ilgainiui yra nupuolusios. Visuomeninė kultūra stiprėja, lyginasi ir auga bebanguodama. Mes lietuviai neturime didelės tradicijos šioje srityje. Mes esame greičiau pradedančiųjų kategorijoje. Išskyrus šeimos kultūrą, kuri mūsuose yra pažymėtino aukščio. Jeigu mes imsime prancūzų kultūrą, tai visuomeninį stilių būtų galima laikyti greičiau smukimo krypties. Bent iki II-jo pasaulinio karo visuomeninis gyvenimas buvo būdingas ne noru derintis, bet noru atsiriboti. Žinoma, ne visą tautos kultūrą mes čia turime galvoje, bet tik tai, kas vadinama visuomeniniu bangavimu.

Kas daryti su angliška visuomenine kultūra, kuri šiandien yra didelėje krizėje, mes nežinome. Bet, bent iki paskutinių laikų, visuomeninių santykių išlyginimas jų nuolatinėje tarpusavio kovoj ir nuolatiniame bangavime yra pasiekęs gana aukšto lygio. Tai liudija ne tik jų ekonominis išsilyginimas, bet ir jų katalikų sociologų raštai. Kai jie paskaito šv. Sosto išleistus socialinio darbininkų aprūpinimo principus, tai jie sako, kad mes dabar ieškome jau ko nors daugiau. Tie principai yra geri, bet yra labiau pritaikyti Europos kontinentui, kai tuo tarpu anglai sako, kad jie šitą tarpsnį jau yra perėję.

J. M. Todd 1960 m. yra išleidęs kolektyvinį veikalą "Work", kuriame įvairūs anglai yra patalpinę savo studijas darbo problemą liečiančiais klausimais. Apie tai, kad socialinė sritis yra banguojanti ir kaip sunku vieno krašto nusistatymus pritaikyti kitur, galime pamatyti iš šio pasisakymo: "Anglijos ekonomijos raida buvo visada empirinės prigimties. Čia yra visuomet buvę daug krikščionių, kurie stengėsi ją taisyti. Todėl visos pastangos ją pritaikyti kokiai chartai, ypač ateinančiai iš Vatikano, parašytai formalia kalba enciklikos formoje, skirtai visai Bažnyčiai, neatrodo, kad čia turėtų didelį pasisekimą. Tai yra dėl to, kad arba pataisymai jau buvo apgalvoti ir pritaikyti prieš daug metų, arba kad jie čia yra nenaudingi" (130 psl.). Šie Todd žodžiai gali mums pailiustruoti, kad ekonominiai reikalai,

kurie įeina socialinėn sritin, yra kuriami pačioje visuomenėje, prisilaikant Bažnyčios principų.

Šia citata nenorima pasakyti, kad Pijaus XI enciklika "Quadragesimo anno" nėra vertinga. Priešingai, ji, iškeldama vadinamą subsidijinį principą, yra labai vertinga. Taip pat čia nenorima pasakyti, kad Popiežiaus nurodymai nėra verti mūsų studijų. Čia tik norima pasakyti, kad vien tų dokumentų studijavimo negana, kad reikia visuomeninių vietinių pastangų, ugdančių vietos visuomeninį gyvenimą.

Sekant Arkivyskupo patarimu domėtis Bažnyčios ir visuomenės aktualiais reikalais, turėtume atkreipti daugiau dėmesio į jau čia ką tik minėtą subsidijinį principą, kuris šiandien sudaro katalikiško visuomeniškumo garbę ir problemą.

Tai yra dėsnis, kurį sunku vienu sakiniu aptarti. Jam pradinį aptarimą davė Pijus XI, toliau jį ryškino Pijus XII, dar toliau jį pastūmėjo Jonas XXIII. Paprasčiausias jo aptarimas būtų šis: kad krikščioniška visuomenė turi tvarkytis taip, jog platesnės apimties visuomeninis organizmas nesiimtų tų uždavinių, kuriuos gali atlikti siauresnės apimties visuomeninis organizmas. Pavyzdžiui, apskritis neturi imtis tų uždavinių, kuriuos gali atlikti valsčius, valstybė neturi imtis tų uždavinių, kuriuos gali atlikti apskritis, o tarptautiniu mastu nereikia vykdyti tų uždavinių, kuriuos gali atlikti valstybė. Šio principo tikslas yra iš pagrindų prašalinti iš visuomeninių santykių pavergimo metodą. Ką pats žmogus gali atlikti ar ką šeima gali gerai atlikti, į tuos reikalus nėra ko kištis platesnės apimties organizacijoms. Kai kas šį principą aptaria kaip visuomenės organizavimą iš apačios.

Daug pasėkų turėtų visai mūsų visuomeninei organizacijai šio principo pritaikymas. (Plačiau su juo susipažinti galima mano straipsnyje "Tėvynės Sargas" 1964 m. 25 nr. "Jono XXIII politinių principų analizės bandymas" 1-12 psl.). Šis principas galioja ne tik pasaulietiškoms organizacijoms, bet ir bažnytinei sąrangai. Tai yra aiškiai pareiškęs Pijus XII. Norint pažinti problemas, kurias šio principo taikymas iškelia Bažnyčios gyvenime, galėtų patarnauti mano straipsnis, tame pačiame žurnale 1967 m. 28 nr. pavadintas "Valstybinės vyskupų konferencijos, naujas valdantis organizmas Bažnyčioje". Kiekvienam, turinčiam pareigų Bažnyčios ar vienuolijos organizacijoje, pravartu nepraleisti iš akių tų problemų, kurios kyla ryšium su

šiuo principu. Tai yra arkiv. Matulaičio patarimas. Jis sako, kad visuomeninę sritį reikia gerai pažinti. Ją reikia nuolat sekti, nuolat būti su ja kontakte, žiūrėti kas visuomenėje darosi.

28. IŠTVERMĖS PROBLEMA

Sustokime dabar prie tvirtybės dorybės arba, tiksliau sakant, prie ištvermės reikalo. Tvirtybės dorybė yra didelė dorybė. Ji yra didelė ne savo aukšta pozicija, kurią ji užima natūralių dorybių moksle. Kaip žinoma, tvirtybės dorybė yra viena iš vadinamų keturių kardinalinių dorybių. (kardinalinės dorybės, kurios dorybių hierarchijoje, tiesa, stovi žemiau negu antgamtinės dorybės /tikėjimas, viltis ir meilė/, bet kurios visų natūralių dorybių tarpe turi aukščiausią vietą). Jos yra: išmintis, teisingumas, tvirtybė ir saikingumas. Tvirtybės dorybė, teoriškai žiūrint, stovi labai aukštai. Bet ir praktiškai mūsų vienuoliniame gyvenime tvirtybės dorybės klausimas yra labai aktualus. Galima sakyti, kad daug kas priklauso nuo to, ar mes ištesėsime savo pašaukime iki galo, ar būsime pakankamai tvirti. Tai yra kiekvieno klausimas. Net jei šis klausimas mums nekyla, mes neturime būti labai tikri, kad jis mums kada nors neiškils.

Ačiū Dievui, kad pašaukimo abejonės mums nekyla, kad mes esame ramūs ir tvirti. Gyvenimas eina ramia vaga ir mes manome, kad liksime ištikimi savo įžadams iki galui. Tačiau ką gali žinoti, kokias krizes mums ruošia rytojaus diena. Gera yra apsišarvoti ir pasiruošti visokiems sunkumams, kad ištikimybės bandymo metu mes pakankamai turėtume tvirtybės šitą bandymą atlaikyti. Todėl reikia kalbėti apie tvirtybę sunkumuose. Mes žinome, kad yra žmonių, kurie labai gražiai vienuolinį gyvenimą pradeda, puikiai nugali daugybę sunkumų, bet vieno sunkumo nenugali, pradeda painiotis ir kartais prieina iki to, kad reikia net atsisveikinti su vienuolija.

Žinoma, mes nežiūrime tragiškai į tokį atvejį, kada seselė ar vienuolis, pabuvęs naujokyne ar prieš amžinuosius įžadus apsisprendžia eiti kitu gyvenimo keliu. Vienuolinis pašaukimas yra aukštas tobulybės kelias. Jis yra tobulesnis pašaukimas už gyvenimą moterystėje. Apie tai nėra abejonės. Bet atskiru atveju, atskiram žmogui, kaikuriose aplinkybėse gali būt ne šitas kelias skirtas. J. Mausbach, svarstydamas klausimą, kokia prasme vienuolinis pašaukimas yra aukštes-

nis už pasaulietišką pašaukimą, remdamasis Suarezu, sako: "Kas yra geriau žiūrint abstrakčiai, ne visada yra geriau kiekvienu atveju. Todėl reikia atsižvelgti ne tik į 'patarimą', bet ir į atskiro žmogaus pašaukimą" (Moral teaching, 277 psl.). Žmogus gali būti Dievo šaukiamas kur kitur. Dėl to, jei kas savo laiku išeina, nėra ko dėl to kelti didelio klausimo. Priešingai, galima net džiaugtis, kad tai yra žmogus, kuris rimtai tyrinėjo savo pašaukimą. Žmogus, kuris neturi didelio idealizmo ir Dievo meilės, vienuolinio gyvenimo nebandys. Jeigu kas kurį laiką praleido vienuolyne, tai, be abejo, iš to daug laimėjo. Ką jis čia išmoko, bus jam naudinga gyvenime, jis skleis toliau tas idėjas, kurias vienuolyne pasisavino.

Ne taip gerai yra, kai krizės atsiranda vėliau. Sunku tada tikėtis, kad žmogus galėtų ką nors vertingo padaryti pasaulietiškame stiliuje. Klausimas, ar į tokį pasikeitimą galima žiūrėti kaip į laimingą. Greičiau čia yra būdinga ištvermės trūkumo problema. Šitokių atvejų pasitaikymas mums visiems turi būti perspėjimas, kad mes nesijaustume savo pašaukime perdaug saugūs. Dėkokime Dievui už pašaukimo malonę. Dėkokime jam už kiekvieną dieną, praleistą vienuolyne, ir prašykime jo tvirtybės dorybės, kad ištesėtume iki galo. Ištesėjimas iki galo yra Dievo malonė. Nelaikykime ištesėjimą iki galo savaime supratnamu dalyku. Tvirtybės dorybės rūpestis niekam nėra pro šalį.

Arkivyskupas šitam reikalui čia yra paskyręs vieną paragrafą. Ir kitais atvejais jis apie šitą dalyką kalba. 21 paragrafo II dalyje jis sako:

"Būti tvirtoms sunkumuose. Reikia pasižymėti taip pat tvirtumu betkuriems sunkumams nugalėti, anot šv. Rašto žodžių: "Aš visa galiu tame, kuris mane stiprina" (Pilyp. 4, 12). "Dievas mano šviesa ir pagalba, ko aš bijosiu?" (Ps. 26, 1). "Su mano Dievu peržengsiu mūrą" (Ps. 17, 30).

Toliau jis cituoja laiško romėnams būdingąjį apaštalo Povilo tvirtybės pareiškimą: "Tai kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? Ar vargas, ar suspaudimas, ar badas, ar plikumas, ar pavojus, ar persekiojimas, ar kalavijas?... Aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei galybės, nei dabartiniai nei būsimieji dalykai, nei stiprybės, nei gausumas, nei gilumas, nei joks kitas sutvėrimas negalės atskirti mūsų nuo Dievo meilės, kuri yra Viešpatyje Jėzuje Kristuje" (Rom. 8, 35, 38-39). Tai yra apaštalo

Povilo tvirtybės išpažinimas. Tai yra drąsus pasisakymas. Ne kiekvienas gali taip sakyti. Apaštalas Povilas, kaip sakė, taip ir padarė. Jis buvo ištikimas savo misijai iki galo, ir mums gražu šiandien prie jo sustoti.

Apaštalas Povilas yra geras ištvermės ir tvirtybės mokytojas. Jis yra žmogus, kuris sugebėjo regėti viską kitaip. Kuo remiasi jo tvirtybė, kad mes galėtume pasimokyti, į ką mes turime orientuotis, norė dami pasiruošti prieš pavojus, kurie gali mus gyvenime ištikti? Kas yra ta atrama, kuri jį stiprina, kuri jį įgalina pasakyti tokius drąsius žodžius, sakyčiau, perdrąsius. Kaip jis galėjo taip šnekėti? Tai yra ne kas kita, kaip Kristaus meilė. Ir ta Kristaus meilė, jeigu ji yra, tai nei badas, nei pavojai, nei plikumas, nei persekiojimai, nei kardai, nei mirtis, nei gyvenimas, t.y. naujos gyvenimo vilionės, nei angelai, t.y. naujos idėjos, žmogų neatskirs nuo Kristaus.

29. ANGELIŠKOS PAGUNDOS

Pažvelkime iš arčiau į tas priežastis, kurias apaštalas Povilas išskaičiuoja kaip kliūtis tvirtybės dorybei. Visų pirma, ką tai reiškia angelai? Tai yra visokios kitos didelės ir puikios idėjos. Tos puikios idėjos kartais yra labai pavojingos tvirtybės dorybei. L. Tolstojus, rusų rašytojas, labai gražiai tai yra išryškinęs, pasinaudodamas santykiais Petrapilyje prieš I pasaulinį karą. Štai yra žmogus, kuris turi gerą politinį sumanymą ir gerą kultūrinę idėją ir atrodo, kad tas sumanymas ko gero bus įgyvendintas. Bet jei tu nori tą sumanymą sugriauti, ką tu turi daryti? Tu jokiu būdu neturi sakyt, kad tas sumanymas yra blogas. Tai sakydamas, tu pasidarysi visiems nepriimtinas ir prarasi savo populiarumą. Bet tu iškelk žymiai geresnį sumanymą ir jį nušviesk kiek galint iškalbingiau ir sužavėk juo visus. Visiems bus aišku, kad tavo sumanymas yra geresnis, bet jis turi vieną trūkumą, būtent: jis yra neįvykdomas. Ir kai tu jį paskelbsi, juo visus sužavėsi, jie aną realų sumanymą užmirš, ir tu būsi jį sugriovęs.

Tai yra tų angelų pagunda. Šitokie angelai nekartą veikia ir mus. Išeina kas su sumanymu ir pradeda mums kuždėti į ausį įvairiais būdais. Sumanymas puikus, negali nieko prieš jį sakyti; geresnis už visus mūsų iki šiol dirbamus darbus, bet visa bėda, kad iš jo nieko gero, realiai imant, negali tikėtis. Tačiau mes susižavėję tuo dangišku

reginiu, jį pasekam, savo pareigas, savo įsipareigojimus užmirštam, ir štai mūsų ištikimybė yra sugriauta. Dėl to, turbūt, čia apaštalas ir yra įdėjęs tuos "angelus". — "Nei kunigaikštystės, nei galybės..." šie pavadinimai, einant anų metų terminija, reiškia įvairias angelų rūšis. Todėl ir jiems galioja tai, ką pasakėme apie angelus.

"Nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė..." — Ką Povilas čia turi prieš stiprybę? Tiesa, stiprybė, arba tvirtybės dorybė yra viena iš kardinalinių dorybių. Tačiau jeigu mes viską remtume ja, be Kristaus meilės ir be tos Kristaus silpnybės, tai ta stiprybė pasidarytų labai trapi. Ji lūžta. Greičiausiai visi pažįstame žmonių, kurie savo jaunystėje buvo labai tvirti. Buvo žavingai tvirti. Jų tvirtybė spindėjo kaip brangakmenis iš visų pusių. Jų principų tvirtumas ir moralinių nusiteikimų griežtumas buvo kaip kristalas. Tačiau, nežiūrint to, toks žmogus krito ir krito su trenksmu; ir šiandien iš jo nieko nėra. Taigi tvirtybė, paimta vien savyje, be Kristaus meilės, be Kristaus nusižeminimo, be jo kantrybės, be saikingumo dorybės ir be mūsų prisipažinimo prie kalčių, mūsų neišgelbės. Pagrindinė atrama, į kurią apaštalas Povilas yra nusikreipęs, į kurią jis visą viltį deda, yra Kristaus meilė. Į ją ir mes įsikibkime ir pasitikėkime, tada ir mus jokios jėgos neišmuš. Nepasitikėkime vien metodine tvirtybės priemone. Žmogus nusistato tam tikrą metodinę tvarką ir jos laikosi. Tai yra gerai. Tvarka yra reikalinga. Prieš ką mes čia norime pasisakyti, tai prieš pasitikėjimą metodinėmis priemonėmis be Dievo meilės.

Toliau skaitome: "Nei aukštumas..." čia gali būti suprantami koki kiti idealai, kurie gali kliudyti tvirtybės dorybei. Idealų galima rasti labai aukštų. — "Nei gilumas..." Labai gilūs išanalizavimai kai kurių dalykų irgi mus gali kartais nuvilioti nuo mūsų kelio. Kartais pagunda mums sako: čia vienuolyne vyksta gyvenimas tokių paprastų žmonių; bet jeigu tu nori ką nors tikrai gilaus ir žavaus, aukšto lygio kultūrinio gyvenimo, tai pamėgink eiti kitu keliu. Visus tuos gilumos pasiūlymus reikia vertinti pagal Kristaus meilę.

"Joks kitas sutvėrimas negalės atskirti mus nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje". Matome, kaip apaštalas Povilas tiesiog įsikirtęs į Jėzaus meilę, į jo asmenį. Jeigu mes būtume kokie netikintys arba jeigu mes nesuprastume, kas yra Kristus, tai sakytume, kad jis vergiškai jo laikosi. Bet kai mes suprantame dievo-

žmogišką Kristaus prigimtį, tai mes žinome, kokia yra tvirtybės atranka ir ką ji reiškia. (Žiūr. apie tai skyriuje: Kristus mūsų pirmavaizdis).

Kai apaštalas Povilas išskaičiuoja tiek visokių pavojų, grąsinančių žmogų atskirti nuo Kristaus, jis, greičiausiai, juos paima ne iš teorijos. Jis gyvai jaučia tas visas viliones, kurios gundo kiekvieną didelį žmogų. Tie visokie "angelai", visoki dvasingumai, visokie tvirtumai; tie visokie dideli dalykai šalia tų žemųjų grėsmių, kaip badas, pavojus, plikumas, persekiojimas graso mums realiai Mes, turėdami prieš akis tuos visus pavojus, labai įsikibkime į Jėzaus meilę. Būkime ištikimi pirmajai meilei. Apaštalo Jono Apreiškimų knygoje yra labai gražus vienas perspėjimas, vertas mūsų dėmesio. Kaip žinome, ta knyga prasideda perspėjimais septynioms Bažnyčioms. Efezo Bažnyčiai Jėzus rašo: "Tu užmiršai savo pirmąją meilę" (2, 4). Ar mums nereikia to priekaišto sau padaryti? Ar mes tebeturime tą pirmąją meilę, kuri mus atvedė vienuolynan? Tą tyrą, skaisčią, energingą, pasišventusią visokiam gerumui! Prie tos meilės mes turime grįžti. Ji yra mūsų tvirtybės pagrindas.

30. APSIMARINIMO KLAUSIMAS

Atkreipkime atitinkamą dėmesį į priemones, kurių vienuolijoje yra gausu ir kurios gali mums padėti išlaikyti pirmąją meilę. Tai yra įvairios asketinės priemonės. Daug gelbsti paprasta dienos tvarka, bendruomeninis nusiteikimas, ištikimybė savo pareigoms, savo darbams ir t.t. Svarbu nuoširdus ir atviras priėjimas prie maldos ir mąstymo. Šitie dalykai yra priemonės išsilaikyti tvirtybėje. Kai šitų dalykų vertinimas pas mus sumažėja, tai yra ženklas, kad reikia pradėti juos sustiprinti. Reikia laiku apsižiūrėti, kad mes nepatektume ant kurios nors seklumos. Apie tuos dalykus kaip tik kalba Arkivyskupas 21-jo paragrafo pradžioje ir dar 37-jame paragrafe. Paskaitykime truputį 21-jo paragrafo.

"Šiam tobulybės laipsniui pasiekti tegul ištvermingai siekia Viešpatyje galimai daugiau apsimarinti, išsižadėti savęs, lavintis nuolankume, nes puikiesiems Dievas priešinasi, o nusižeminę gauna jo malonių: ypač reikia nuolat kreipti dėmesio į savo vidaus gyvenimą, augti bei stiprėti pamaldumo dorybėje. 'Visuomet reikia melstis ir ne-

paliauti' (Luk. 18, 1). Kad būtų galima pasakyti 'Esu gyvas, tačiau nebe aš, bet yra gyvas manyje Kristus' (Gal. 2, 20). Tikėjimas ir tikėjimo pasireiškimas maldoje yra mūsų stiprybės priemonė". Čia arkiv. Jurgis užsimena nuolankumą. Nuolankumas gilus, nesuvaidintas, ne kaip nors vaikščiojimas nuleista galva, bet sugebėjimas priimti pažeminimą, priekaištą, kritiką, perspėjimą —yra tikras nuolankumas. Žmogus gali atrodyti labai nuolankus, bet jeigu jis užsiliepsnoja išgirdęs kiekvieną jo darbo neįvertinimą ar kritiką — koks čia nuolankumas! Nuolankume lavinimasis yra vertinga tvirtybės priemonė.

Toliau čia susitinkame su žodžiu: apsimarinti. Arkivyskupas sako: galimai daugiau apsimarinti. Ką tai reiškia? Ką reiškia tie apsimarinimai? Pirmiausia, ar tas žodis yra geras? Jis yra įėjęs į mūsų kalbą. Angliškai apsimarinimas yra "mortification". Visose kalbose ta sąvoka turi sąryšį su mirtimi. Tai yra gana skaudus žodis. Jį reikia imti ta prasme, lyg kad mes turėtume patys save sunaikinti ar eiti prie savo išnykimo. Šitas žodis, tiesa, stiprus žodis, yra vartojamas tam, kad paskatintų mus nugalėti savo tiek dvasinius, tiek fizinius-biologinius palinkimus, jei jie išmuša mus iš dieviškos tvarkos.

Žmogus turi daugybę visokių galių, įvairių palinkimų, dažniausiai gerų, bet, kai jie pradeda veikti nesiskaitydami su asmens vadovavimu, prisieina vesti su jais didelę kovą ir ta kova būna tokia atšiauri, kad iš tikro, kartais gaunamas įspūdis, jog mes patys save mariname ir patys sau kenkiame. Bet tai yra tik išorinis įspūdis. Tikrasis šitos mūsų pastangos padarinys turi būti savęs išlaisvinimas. Ir nereikia bijoti vienos ar kitos tų priemonių. Žinoma, nereikia iš asketinių priemonių padaryti kokios nepajudinamos tiesos, sakykime, prisileisti iki to, kad tam tikra asketinių priemonių kolekcija pasidarytų mūsų dvasinis vadovas. Mūsų dvasinis vadovavimas turi pasilikti mūsų asmens žinioje.

Kartais skaitome apie visokius šventųjų apsimarinimus. Dažnai į tą dalyką neverta kreipti daugiau dėmesio negu į atvangos pasiskaitymą. Apsimarinimo priemonių pasirinkimas turi būti pagal tikslą: kada ir kiek jų reikia. Jeigu randame, kad mūsų polinkiai ar vaizduotė, ar kas nors veda mus negeru keliu, rinkimės kovos priemonių. Tai nebus lengva. Kaip tik dažniausiai nesinori imtis priemonių ten, kur jų labiausiai reikia. Jeigu jaučiame savyje labai stiprų pasipriešinimą

kokiai praktikai, tai reikia patyrinėti, ar tik ne čia yra mūsų pagrindinė yda ir ar ne šitoje srityje mes turime imtis priemonių.

Asketinio gyvenimo mokytojai, norėdami pajuokauti, kartais pataria būdą, kaip sužinoti kokia yra žmogaus pagrindinė yda. Žmogus ir šiaip ir taip jos ieško, bet tos ydos vis neranda. Dvasios tėvas tada jo paklausia: kaip tave keikia tavo draugai? Pasiklausyk ir žinosi, kur yra tavo pagrindinė yda — draugai ją žino puikiausiai. Panašiai turėtume daryti ir mes. Ko mes labiausiai nenorime ir kam priešinamės, dažniausiai yra mūsų pagrindinė yda. Nors ne būtinai. Iš to negalima padaryti priešingo dėsnio. Negalima sakyti, kad visa tai, ko aš aistringai noriu, jau savaime yra priešinga Dievo valiai. Piet Francen S.J., kalbėdamas Chicagoje 1966 m. apie sąžinės apsisprendimą, sakė, "kad nėra mums reikalo paniekinti tai, ką mes mėgstame. Taip manyti būtų jansenistiška klaida, kuri dar tebėra gyva krikščioniškose visuomenėse. Jeigu ką mes stipriai mėgstame, tai dar nereiškia, kad tai yra prieš Dievo valią. Galimas dalykas, kad to sprendimo, kurio mes nenorime ir Dievas jo nenori". Napaneikime apsimarinimo iš principo; nelaikykime jo pasenusiu, atgyvenusiu, viduramžiniu, niekam nenaudingu dalyku. Praktiškai betgi apsimarinimo priemonių negalima imtis be vienuolijos vyresniųjų leidimo. Jeigu nori daryti ką nors, kas išeitų iš paprastos dienotvarkės arba iš priimtų vienuolijoj papročių, tam dalykui reikia gauti arba vyresniojo arba dvasios tėvo pritarimą. Šis atsargumas yra reikalingas tam, kad mūsų uolumas nepasineštų į kokias keistas praktikas, kurios, tarsi sportinės varžybos, gal ir įdomios, bet mums nėra nei reikalingos, nei naudingos.

31. ASKETINIŲ PRIEMONIŲ VAIDMUO

Toliau pereikime prie 37-jo paragrafo, kur Arkivyskupas konkrečiau nusako, ką reikia daryti asketinėje srityje, ir paimkime pradžiai iš to paragrafo perskyrimą "e".

"Neužkrauti jokių ypatingų apsimarinimų: tegu kiekviena, žinant ir pritariant dvasios vadovams, pati pasirenka kas labiau atitiktų josios sveikatą, užsiėmimą ir būdą". Taigi, nebūtinai ypatingų apsimarinimo priemonių reikia imtis. O jeigu jų imtis, jos turi būti patiės pasirinktos. Iš šalies uždėtos apsimarinimo priemonės tikslo ne-

pasiekia. Geriausia yra tos asketinės priemonės, kurias mums uždeda kasdieninė mūsų pareiga, darbas, kurį mes dirbame nenoromis. Mes norėtume dirbti kitą, bet šį priimkime kaip apsimarinimo priemonę. Tai bus geriausia savitvardos priemonė. Nieko geresnio negalima bus surasti.

Arba štai toliau jo paraginimas skyrelyje "f". "Lavintis dorybių praktikoje, esminiuose dalykuose reikalinga griežtai laikytis teologijos mokslo ir pagrindo, esminės minties, tikslo ir dvasios. O pripuolamuose ir turinčiuose bet kurio pamaldumo pobūdį, reikia būti gana lanksčioms pagal įvairias aplinkybes". Šita paragrafo dalis mums vėl iš naujo primena tai, kad ne asketinės priemonės turi sudaryti mūsų pasaulėžiūros vadovavimą, bet mūsų meilė, mūsų kontempliacija, mūsų tikėjimas ir viltis. Asketiniai dalykai turi pasilikti tik priemonės. Todėl Arkivyskupas primena, kad reikia laikytis teologijos mokslo, nenukrypti į kokius keistus pasiūlymus.

Toliau Arkivyskupas "g" pastraipoje mus perspėja, kad neitume į keistenybes, į kokius ypatingumus. Kartais vienuoliai juos mėgsta ir jais net didžiuojasi. Kai susitinka įvairių kongregacijų žmonės, jie mėgsta svarstyti, kas pas juos ypatingo. Jie vieni kitų klausia: Ką jūs turite, kas būtų jums būdinga, kuo jūs galite pasigirti? Mes atsakome, kad mes jokia keistenybe negalime ir nenorime pasigirti. Mes gyvename paprastą ir natūralų gyvenimą. Arkivyskupas mums aiškiai sako: "viešame gyvenime reikia laikytis padorių pasauliečių tikinčiųjų papročių, k.a. drabužiuose, valgyme ir pan., tačiau reikia saugotis visokios prabangos, turint galvoj vienuolišką kuklumą, nuolankumą ir neturtą".

Taigi mes esame tikrai moderniški žmonės. Mes nesimušame į kokias įvairybes, kuriomis mes norėtume girtis. Gal būt po 200-300 metų mūsų kongregacijos narės galės pasigirt kokiais papročiais, kurie per šimtmečius bus susidarę. Gal jie bus teisėti ir geri, gal nelabai geri, kas žino? Bet mums šiandien tų dalykų nereikia ieškoti. Ne tam vienuolija yra įsteigta. Tiesa, vienuolija yra tam tikra įvairybė arba papuošalas Bažnyčiai. Ji yra kaip gėlė Bažnyčios gyvenime. Bet ta gėlė yra graži ne savo keistumu, bet savo natūralumu, tuo neveidmainingu tiesumu, didesniu ir pilnesniu ištikimumu Bažnyčios ir tikėjimo idealams.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad tam pačiam paragrafe, "b" skyrelyje Arkivyskupas primena, kad gaivinančiu veiksniu mūsų gyvenime turi būti kontempliacija ir kiti pamaldūs veiksniai. Kaip matome, asketinės priemonės savaime nėra gaivinantis veiksnys. Jos yra tiktai saugojančios priemonės. Vien asketinių priemonių studijavimas vargiai ar ką padarys šventuoju. Šventuoju gali padaryti studijavimas pagrindinių tikėjimo dalykų. Ne tik studijavimas jų, bet įsigyvenimas į jas, kas ir yra kontempliacija. Tai yra nuolatinis gėrėjimasis tomis temomis, kurių kasdieninis gyvenimas dažnai prieš mūsų akis neiškelia, bet kurias mes turime iš apreiškimo. Visi žmonės mėgsta kalbėti apie žmonijos nuodėmingumą. Bet daug įdomiau mąstyti apie Dievo veiklą, kurios tikslu yra, kad mes patys pasidarytume taip Dievui artimi, kad galėtume būti dieviški. Tokiu keliu mes ir turime eiti.

Skyrelyje "c" Arkivyskupas vėl primena: "kad seserys nebūtų apkrautos per daug didelėmis asketinėmis praktikomis ar pamaldumo darbais, šiuose dalykuose teiktina kiekvienai galimos laisvės". — Čia vėl pasirodo Dievo vaikų laisvės principas, toks savas Arkivyskupui.

Studijuodami šį dokumentą, mes visur pastebime pasislėpusią, tik ne išsyk pamatomą, tokią nuostabią pusiausvyrą. Bestudijuojant šį dokumentą, autoriaus lygsvara pasirodo daug kur. Mes ją vėl sutinkame, kai studijuojame tvirtybės dorybę. Kaip čia viskas išlyginta, viskas pastatyta natūralioje aplinkoje, labai gražiame sąstate. Joks dalykas čia neiškreiptas, nesusižavėta jokia viena priemone.

Juo labiau į šitą dokumentą gilinamės, juo labiau didėja pusiausvyros įspūdis. Pirmu žvilgsniu šis dokumentas mums atrodo paprastas raštas. Kai mes į jį įsigiliname, jis mums darosi nuostabus savo paprastumu, savo natūralumu, savo suderinimais, savo neperdėjimais, savo meile žmogiškam gyvenimui. Tai yra klasinis kūrinys.

DEO GRATIAS!